

กลวิธีการปฏิเสธการขอร้องของผู้พูดต่างวัฒนธรรม: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง
นักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีน



เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2557

กลวิธีการปฏิเสธการขอร้องของผู้พูดต่างวัฒนธรรม: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง
นักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีน



ปริญญาานิพนธ์
ของ
Zheng Wuyao

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
พฤษภาคม 2557
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กลวิธีการปฏิเสธการขอร้องของผู้พูดต่างวัฒนธรรม: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง
นักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีน



เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2557

Zheng Wuyao. (2557). กลวิธีการปฏิเสธการขอร้องของผู้พูดต่างวัฒนธรรม:

การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีน. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม.

(ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร. รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม, อาจารย์ ดร.วิสันต์ สุขวิสิทธิ์

ปริญญานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอร้องของผู้พูดต่างวัฒนธรรมระหว่างนักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีน ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบทดสอบเติมเต็มบทสนทนา (discourse completion test) โดยทดสอบกับนักศึกษาไทยชั้นปีที่ 2 ของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 100 คน และนักศึกษาจีนชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี จำนวน 100 คน

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงและกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม ในส่วนของกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม จำแนกเป็นกลวิธีย่อย ๆ ได้ 8 กลวิธี ได้แก่ 1) การให้เหตุผล 2) การขอโทษ 3) การเสนอความช่วยเหลืออื่น 4) การเสนอแนะ 5) การผลักดันการให้คำตอบ 6) การต่อรอง 7) การให้กำลังใจ และ 8) กลวิธีเสริม ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ พบกลวิธีในการปฏิเสธ 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงและกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม ในส่วนของกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม จำแนกเป็นกลวิธีย่อย ๆ ได้ 10 กลวิธี ได้แก่ 1) การให้เหตุผล 2) การขอโทษ 3) การเสนอความช่วยเหลืออื่น 4) การเสนอแนะ 5) การผลักดันการให้คำตอบ 6) การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี 7) การแสดงความเสียใจและความห่วงใย 8) การต่อรอง 9) การให้กำลังใจ และ 10) กลวิธีเสริม ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีที่นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกตอบปฏิเสธที่โดดเด่นที่สุดคือ กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อมโดยการให้เหตุผลและการกล่าวคำขอโทษ ตามลำดับ และลักษณะการปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) กลวิธีการปฏิเสธตรง 2) การปฏิเสธตรงร่วมกับการปฏิเสธอ้อม 3) การปฏิเสธอ้อม

การศึกษาสถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน โดยแบ่งออกเป็น 3 สถานภาพ ผลปรากฏว่า ผู้ถูกปฏิเสธที่มีสถานภาพสูงกว่า ได้แก่ อาจารย์ นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ้อมมากกว่านักศึกษาไทย ดังนั้น นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมจำนวน 834 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 52.92 นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธ 740 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.08 ผู้มีสถานภาพเท่ากัน ได้แก่ เพื่อน พบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ้อมมากกว่านักศึกษาจีน ดังนั้น นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมจำนวน 623 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 58.87 นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธ 578 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.13 ผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่า ได้แก่ รุ่นน้อง พบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ้อมมากกว่านักศึกษาจีน ดังนั้น นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อม

จำนวน 697 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 53.53 นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธ 605 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.47 จากผลการศึกษาสถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบว่า กลวิธีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่สะท้อนจากกลวิธีการตอบปฏิเสธ 3 ประการ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับครอบครัว การเคารพผู้อาวุโส และการรักษาน้ำใจและการมีน้ำใจให้แก่กัน



STRATEGIES FOR REFUSING REQUESTS OF SPEAKERS OF DIFFERENT CULTURES :
A COMPARATIVE STUDY BETWEEN THAI AND CHINESE UNIVERSITY STUDENTS

AN ABSTRACT

BY

ZHENG WUYAO



Presented in Partial Fulfillment of Requirement for the
Master of Arts Degree in Thai
at Srinakharinwirot University
May 2014

Zheng Wuyao. (2014). **Strategies For Refusing Requests of Speakers of Different Cultures : A Comparative Study Between Thai and Chinese University students**. Master thesis, M.A. (Thai). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Ratchaneeya Klinnamhom, Dr.Wison Sukwisith

This study aims to investigate and compare how Thai university students and Chinese university students refuse the instructor's request by using the refusal strategies. The findings of this study are based on analysis of data collected from a questionnaire survey of 200 respondents, among whom 100 sophomores from Srinakharinwirot University, Thailand and 100 sophomores from Guangxi University for Nationalities, China.

The findings indicate that Thai university students use both direct refusal strategies and indirect refusal strategies. There are eight forms of indirect refusal strategies, including explaining, apologizing, providing other helps, advising, delay response, discussion for partial support, expressing encourage, and auxiliary strategy. And Chinese university students use both direct refusal strategies and indirect refusal strategies also. there are ten forms of indirect refusal strategies, including explaining, apologizing, providing other helps, advising options, delay response, expressing pleasure and well-intentioned, expressing pity and concern, discussion for partial support, expressing encourage and auxiliary strategy. The researcher analyzes that both Thai university students and Chinese university students use strategy of explaining and strategy of apologizing the most frequently. Both Thai university students and Chinese university students use three forms of refusal strategies, namely direct refusal strategy, direct refusal strategy plus indirect refusal strategy, and indirect refusal strategy.

The study is aiming to find out the relationship between the refusal strategies and the social status among both Thai and Chinese university students. The students were classified into three groups according to their respective social status comparing to those they refused, meaning higher, similar and lower social status. For those who have higher social status, or teachers in this study, it is found that the Chinese students applied indirect refusal strategies more frequent than those Thai students. Chinese students applied indirect refusal strategies 834 times in total, or 52.92% of all Chinese and Thai students who applied

indirect refusal strategies in this study survey, while Thai student applied indirect refusal strategies only 740 times, sharing 47.08% of all students who applied indirect refusal strategies. For those who have similar social status, or friends in this study, it is found that the Thai students applied indirect refusal strategies more frequent than those Chinese students. According to the study survey, Thai students applied indirect refusal strategies 623 times in total, which was 58.87% of all Chinese and Thai students who applied indirect refusal strategies, while Chinese student applied indirect refusal strategies only 578 times, sharing 41.13% of all students who applied indirect refusal strategies. For those who have a relative lower social status, the juniors of the respondents, again the Thai students applied indirect refusal strategies more frequent than those Chinese students. The survey shows, Thai students applied indirect refusal strategies 697 times in total, which was 53.53% of all Chinese and Thai students who applied indirect refusal strategies, while Chinese student applied indirect refusal strategies only 605 times, sharing 47.47% of all students who applied indirect refusal strategies.

Another finding from the comparison between Thai and Chinese university students at different social status, the refusal strategies applied indirectly reflected some social culture values in three main dimensions, the value of strong family ties, respecting to the seniors and being friendly for better relationship.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

กลวิธีการปฏิเสธการขอร้องของผู้พูดต่างวัฒนธรรม:

การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาชาวไทยกับนักศึกษาจีน

ของ

Zheng Wuyao

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือน พ.ศ. 2557

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน

(อาจารย์ ดร. รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม)

(อาจารย์ ดร. พรธาดา สุวัฒนนิช)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วิสันต์ สุขวิสิทธิ์)

(อาจารย์ ดร. รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วิสันต์ สุขวิสิทธิ์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วิสันต์ สุขวิสิทธิ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของอาจารย์ ดร. รัชนีญญา กลิ่นน้ำหอม และอาจารย์ ดร.วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ท่านทั้งสองได้กรุณาให้โอกาส กำลังใจ และคำแนะนำที่มีคุณค่ามาก และสละเวลาตรวจแก้ไขปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้โดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยเสมอมา ผู้วิจัยจึงรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างยิ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัค มหาวารการ ประธานกรรมการสอบเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเด่น บุญปก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ และอาจารย์ ดร.วิฑูกร ทองหล่อ คณะกรรมการสอบเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำและสละเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ รวมถึงอาจารย์ ดร. ปันนดา เลอเลิศยุติธรรม กรรมการภายนอก และอาจารย์อำไพ อารุงทรัพย์ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามและแปลภาษาจีน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัย และคอยให้กำลังใจ ห่วงใยไต่ถามถึงความคืบหน้าในการทำปริญญาานิพนธ์มาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ Qin Xiuhong Li Chunxiao Huang Tingting และ Zou siyuan เพื่อนร่วมงานในมหาวิทยาลัยชนชาติกวาสี และนางสาวนพรัตน์ น้อยเจริญ นางสาวสุนัฏฐา อารย์โพธิ์ทองและเพื่อนๆร่วมชั้นเรียนในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ความช่วยเหลือในการรวบรวมข้อมูลในปริญญาานิพนธ์ และให้กำลังใจโดยตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่และครอบครัวที่ให้ความรัก ความห่วงใยและความปรารถนาดีที่มอบให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

Zheng Wuyao

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรม.....	14
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธ.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธในภาษาไทยและภาษาจีน.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธในภาษาไทย.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธในภาษาจีน.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธข้ามวัฒนธรรม.....	27
3 กลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน.....	33
กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทย.....	33
กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง.....	33
กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม.....	33
การให้เหตุผล.....	35
การขอโทษ.....	37
การเสนอความช่วยเหลืออื่น.....	39
การเสนอแนะ.....	39
การผลักดันการให้คำตอบ.....	40
การต่อรอง.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
การให้กำลังใจ.....	42
กลวิธีเสริม.....	43
กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีน.....	45
กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง.....	45
กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม.....	47
การให้เหตุผล.....	47
การขอโทษ.....	50
การเสนอความช่วยเหลืออื่น.....	52
การเสนอแนะ.....	54
การผลักดันการให้คำตอบ.....	55
การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี.....	56
การแสดงความเสียใจและความห่วงใย.....	57
การต่อรอง.....	58
การให้กำลังใจ.....	59
กลวิธีเสริม.....	59
ลักษณะการปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน.....	63
ลักษณะการปฏิเสธของนักศึกษาไทย.....	63
กลวิธีการปฏิเสธตรง.....	63
การปฏิเสธตรงรวมกับการปฏิเสธอ้อม.....	64
การปฏิเสธอ้อม.....	66
ลักษณะการปฏิเสธของนักศึกษาจีน.....	68
กลวิธีการปฏิเสธตรง.....	68
การปฏิเสธตรงรวมกับการปฏิเสธอ้อม.....	68
การปฏิเสธอ้อม.....	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 สถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธ.....	75
สถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธ.....	75
การตอบปฏิเสธอาจารย์	75
การตอบปฏิเสธเพื่อน.....	85
การตอบปฏิเสธรุ่นน้อง	97
วัฒนธรรมที่สะท้อนจากกลวิธีการตอบปฏิเสธ.....	107
การให้ความสำคัญกับครอบครัว.....	107
การรักษาหน้าใจและการมีน้ำใจให้แกกัน.....	113
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	117
สรุปผลการวิจัย.....	117
อภิปรายผลการวิจัย.....	120
ข้อเสนอแนะ.....	124
บรรณานุกรม.....	125
ภาคผนวก.....	131
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	142

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงค่าคะแนนการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1.....	9
2 แสดงเงื่อนไขวัจนกรรมระหว่างการแนะนำ (Advising) กับการเตือน (Warning).....	16
3 แสดงเงื่อนไขวัจนกรรมระหว่างการปรามาส การบ่น การวิจารณ์ และการบิภาษ.....	17
4 แสดงประโยคทั้งวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม.....	18
5 สรุปกลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน.....	62
6 แสดงสรุปลักษณะการปฏิเสธของนักศึกษาไทย.....	66
7 แสดงสรุปลักษณะการปฏิเสธของนักศึกษาจีน.....	72
8 แสดงกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน.....	74
9 แสดงความถี่การใช้ปฏิเสธตรงและปฏิเสธอ้อมระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนปฏิเสธ ต่ออาจารย์.....	76
10 สรุปเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอร้องจากอาจารย์ระหว่างนักศึกษาไทย และนักศึกษาจีน.....	77
11 แสดงความถี่การใช้ปฏิเสธตรงและปฏิเสธอ้อมระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนปฏิเสธ ต่อเพื่อน.....	86
12 สรุปเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอร้องจากเพื่อนระหว่างนักศึกษาไทย และนักศึกษาจีน.....	86
13 แสดงความถี่การใช้ปฏิเสธตรงและปฏิเสธอ้อมระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนปฏิเสธ ต่อรุ่นน้อง.....	97
14 สรุปเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอร้องจากรุ่นน้องระหว่างนักศึกษาไทย และนักศึกษาจีน.....	97

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันส่งผลให้ผู้คนจากวัฒนธรรมต่างๆ สามารถติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น นักภาษาที่สนใจการใช้ภาษาในการสื่อสารต่างสนใจวิธีการใช้ภาษาที่ผู้คนต่างวัฒนธรรมสื่อสารระหว่างกัน นักภาษาเชื่อว่าวัฒนธรรมสัมพันธ์กับการใช้ภาษา ดังที่ทรวงธรรม อินทจักร (2551: 229) ได้กล่าวว่า “ วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมตนเองหรือการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น” ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมนั้น คนจากต่างวัฒนธรรมกันย่อมจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยใช้บรรทัดฐานในการใช้ภาษาตามวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้นจึงส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้สื่อสารที่วัฒนธรรมต่างกันด้วย ทรวงธรรม อินทจักร (2551) กล่าวว่าความไม่เข้าใจกันอาจเกิดจากรูปแบบและหน้าที่ของวัจนกรรมในแต่ละวัฒนธรรมต่างกัน เช่น ในวัฒนธรรมไทย รูปแบบประโยคคำถามอย่าง “จะไปไหน” หรือ “ไปไหนมา” มีหน้าที่เป็นวัจนกรรมการทักทายที่ใช้แสดงความคุ้นเคยหรือรู้จักกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง แต่ในวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาอังกฤษ รูปแบบประโยคคำถาม “Where are you going?” ((คุณ) จะไปไหน) หรือ “Where have you been?” ((คุณ) ไปไหนมา) ไม่ได้มีหน้าที่เป็นวัจนกรรมการทักทาย แต่อาจใช้ในการถามเพื่อต้องการทราบข้อมูลเท่านั้น

ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและหน้าที่ของวัจนกรรมดังกล่าวข้างต้น อาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจระหว่างผู้สื่อสารในวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมตะวันตก เพราะหากผู้สื่อสารมาจากวัฒนธรรมตะวันตกที่ใช้ภาษาอังกฤษได้ยินประโยคดังกล่าวอาจเข้าใจคนไทยผิดและรู้สึกขุ่นเคืองใจได้ว่าคนไทยมีนิสัยชอบวุ่นวายกับเรื่องส่วนตัวของผู้อื่นหรือคนไทยไม่มีมารยาทที่ถามแล้วกลับเดินหนีไปโดยไม่รอคำตอบเป็นต้น

นักภาษาได้นำแนวคิดพื้นฐานของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมมาใช้ศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาของผู้สื่อสารต่างวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาวัจนกรรม (Speech act) เนื่องจากนักภาษามีความเห็นที่วัจนกรรมมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับค่านิยมทางวัฒนธรรม ภาษาดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และ ธีรนุช โชคสุวณิช (2551: 196) กล่าวว่า “วัจนกรรมเป็นสิ่งที่แปรไปตามวัฒนธรรม” กล่าวคือ วัจนกรรมหนึ่งอาจสื่อความหมายต่างกันในแต่ละวัฒนธรรม สิ่งที่ถือว่าสุภาพในวัฒนธรรมหนึ่งอาจถือว่าไม่สุภาพในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง นอกจากนี้แล้ววัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอาจส่งผลให้กลวิธีการใช้ภาษาในการแสดงวัจนกรรมเปลี่ยนไปด้วย

ที่ผ่านมาการศึกษาวิจัยการปฏิเสธเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่มีผู้สนใจนำมาศึกษาอย่างกว้างขวาง สามารถจำแนกการปฏิเสธได้หลายลักษณะ เช่น การปฏิเสธการเชิฐ การปฏิเสธการช่วยเหลือ การปฏิเสธการแนะนำ และการปฏิเสธการขอร้อง เป็นต้น นักภาษามองว่ารูปแบบของการใช้ภาษาในการปฏิเสธมีความน่าสนใจ เพราะก่อนที่จะปฏิเสธนั้นผู้ปฏิเสธต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เช่น สถานการณ์ ผู้ที่ต้องปฏิเสธ และเรื่องที่ปฏิเสธเพื่อที่จะเลือกใช้รูปแบบภาษาได้อย่างเหมาะสม และหลีกเลี่ยงความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกันและความเข้าใจผิดกันได้ นอกจากนี้แล้วการปฏิเสธยังเกี่ยวข้องกับความรู้สึกซึ่งเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่แต่ละวัฒนธรรมมีแตกต่างกันด้วย เช่น บางวัฒนธรรมมองว่าการปฏิเสธแบบอ้อมสุภาพกว่าการปฏิเสธแบบตรง แต่บางวัฒนธรรมกลับมองว่า การปฏิเสธแบบตรงสุภาพและแสดงความจริงใจมากกว่าการปฏิเสธแบบอ้อม เป็นต้น

ด้วยความน่าสนใจของวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัฒนธรรมการปฏิเสธการขอร้องข้ามวัฒนธรรมโดยจะศึกษาระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีน ซึ่งมีความน่าสนใจ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก นับตั้งแต่ประเทศจีนปฏิรูปและเปิดประเทศสู่สังคมโลก ในระยะเวลาสามสิบกว่าปีที่ผ่านมา วิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของชาวจีนแตกต่างไปจากเดิมซึ่งรวมไปถึงการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันด้วย ดังที่ เจียเฟิง (Jiafeng, 2012) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการปฏิเสธของคนจีนในช่วงก่อนการเปิดประเทศและหลังเปิดประเทศ โดยมุ่งศึกษาความสอดคล้องระหว่างการเปลี่ยนแปลงกลวิธีการปฏิเสธของผู้พูดภาษาจีนกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจีน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าสังคมและวัฒนธรรมจีนเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมการปฏิเสธของคนจีนก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน น่าสนใจว่าเมื่อจีนเปิดประเทศเข้าสู่ประชาคมโลกแล้ว การใช้ภาษาในการปฏิเสธของผู้พูดชาวจีนยุคใหม่มีลักษณะเช่นไร มีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากวัฒนธรรมไทยหรือไม่อย่างไร

ประการที่สอง ประเทศจีนได้พัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วโดยหลายประเทศมองว่าประเทศจีนจะกลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในศตวรรษนี้ คนต่างวัฒนธรรมจึงสนใจที่จะทำความรู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมจีนให้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันคนในวัฒนธรรมจีนก็ต้องการรู้จักกับโลกภายนอกมากยิ่งขึ้นเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากมีงานวิจัยศึกษาวัฒนธรรมการปฏิเสธข้ามวัฒนธรรมมากขึ้น เช่น งานวิจัยของ จิ่ง (Jing, 2012) ที่ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธของผู้พูดภาษาจีนและผู้พูดภาษาญี่ปุ่น งานวิจัยของฮุยจวน (Huijuan, 2007) ที่มุ่งศึกษากลวิธีการปฏิเสธระหว่างผู้พูดภาษาจีนกับผู้พูดภาษาอังกฤษ งานวิจัยของวิดจายา (Widjaya, 1997) ที่ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธระหว่างหญิงชาวอเมริกันกับหญิงชาวไต้หวัน และ เลียวและเบรสนาฮาน (Liao and Bresnahan, 1996) ได้เสนองานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธระหว่างผู้พูดภาษาอังกฤษแบบอเมริกันกับผู้พูดภาษาจีนแมนดาริน เป็นต้น ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยในเบื้องต้นดังกล่าวพบว่า

งานวิจัยส่วนมากที่ศึกษากลวิธีการปฏิเสธข้ามวัฒนธรรมของผู้พูดภาษาจีนนั้นเป็นการเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมจีนซึ่งเป็นวัฒนธรรมตะวันออกกับวัฒนธรรมตะวันตก เช่น อังกฤษและอเมริกา และพบว่ามีการเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมตะวันออกเพียงเรื่องเดียวคือกลวิธีการปฏิเสธระหว่างจีนกับญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีของผู้พูดภาษาไทยและภาษาจีน จึงน่าสนใจว่าผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาจีนที่ต่างอยู่ในวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน ดังมีคำกล่าวว่า "จีน-ไทย ใช้จีนใกล้เคียงกัน" นั้นอาจจะมียกเว้นในการปฏิเสธที่เหมือนและแตกต่างกัน ทั้งนี้แม้ว่าวัฒนธรรมของไทยและจีนเป็นวัฒนธรรมชาวตะวันออกเหมือนกัน แต่ก็อาจจะมีลักษณะบางอย่างที่เฉพาะระหว่างไทยกับจีนก็เป็นได้ เนื่องด้วยลักษณะทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและภาษาที่ต่างกัน

ประการที่สาม ที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ศึกษากลวิธีการปฏิเสธในภาษาจีนและภาษาไทย จำนวนไม่น้อย แต่พบว่าการศึกษากลวิธีการปฏิเสธในภาษาไทยนั้นได้มีการศึกษากันมานานกว่า 10 ปีแล้ว เช่น งานวิจัยของปณิดา เลอเลิศยุติธรรม (2549) ธิดารัตน์ น้อมมนัส (2546) วิมลพัศตร์ พรหมศรีมาศ (2543) ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (Nattaporn Panpothong, 1999) ภาวดี ดีพึ่งตน (Phawadee Deephuengton, 1992) จากงานวิจัยดังกล่าวนี้พบว่ามียกเว้นงานวิจัยของปณิดา เลอเลิศยุติธรรม (2549) ธิดารัตน์ น้อมมนัส (2546) และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (Nattaporn Panpothong, 1999) ที่ศึกษากลวิธีการปฏิเสธการขออภัย ส่วนในภาษาจีนนั้น งานวิจัยที่ศึกษากลวิธีการปฏิเสธการขออภัยโดยนำแนวคิดเรื่องความสุภาพมาใช้อธิบายกลวิธีการปฏิเสธเป็นสำคัญ ได้แก่ งานวิจัยของ ล่าย เจี (Lai Jie 2553) จิงหลิงและซูลาน (Jingling; & Shulan, 2002) และงานวิจัยของ ลีชี (Lii-Shih, 1994) จะเห็นได้ว่างานวิจัยที่ศึกษากลวิธีการปฏิเสธการขออภัยทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนส่วนใหญ่มุ่งอธิบายการใช้กลวิธีการปฏิเสธตามแนวคิดเรื่องความสุภาพ ดังนั้นจึงน่าจะศึกษาข้อมูลการใช้ภาษาปัจจุบันที่ทันต่อการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและสังคม และวิเคราะห์เปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธทั้งในด้านรูปแบบและหน้าที่ของวัจนกรรมระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีนเพิ่มเติมให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ด้วยประเด็นความน่าสนใจทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากนักศึกษาไทยและจีน โดยกำหนดสถานการณ์และทำแบบสอบถามนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบกลวิธีการปฏิเสธที่น่าสนใจ ดังตัวอย่างจากตัวอย่างผู้ถูกขออภัยตอบปฏิเสธการช่วยเหลือเพื่อนพิมพ์งาน โดยใช้กลวิธีตอบปฏิเสธแบบตรงไปตรงมาว่า “ไม่ได้” ซึ่งทำให้ผู้ขออภัยเข้าใจได้ทันทีว่าผู้ถูกขออภัยไม่ช่วยพิมพ์งาน

ตัวอย่างที่ 1 ผู้พูดชาวไทย

คำถาม: อาจารย์ของท่านขอให้ท่านอยู่ต่อเพื่อช่วยพิมพ์เอกสารหลังจากเลิกเรียนแล้ว แต่ท่านมีธุระสำคัญต้องรีบไปทำ จึงไม่สามารถอยู่ช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ได้ ท่านจะตอบปฏิเสธอาจารย์ของท่าน

คำตอบ

นักศึกษาคนที่ 1: อาจารย์คะ พอดีหนูมีธุระแล้วอะคะ รีบไหมเดี๋ยวเอากลับไปพิมพ์ให้คะ

นักศึกษาคนที่ 2: ไม่สามารถอยู่ได้ เพราะมีธุระสำคัญที่จะต้องไปทำ

นักศึกษาคนที่ 3: ขอโทษคะอาจารย์ พอดีหนูมีธุระสำคัญจริงๆ ไว้โอกาสหน้าหนูจะมาช่วยนะ
คะ

นักศึกษาคนที่ 4: ขอโทษคะ มีธุระคะ

จากตัวอย่างที่ 1 ผู้พูดเป็นชาวไทยซึ่งผู้ปฏิเสธมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ขอร้อง โดยกล่าวปฏิเสธ
ดังนี้

นักศึกษาคนที่ 1 ตอบปฏิเสธโดยใช้คำเรียกขาน “อาจารย์คะ” และการให้เหตุผล “หนูมีธุระแล้วอะคะ” การต่อรอง “รีบไหม” และการเสนอความช่วยเหลืออื่น “เดี๋ยวเอากลับไปพิมพ์ให้คะ”

นักศึกษาคนที่ 2 ตอบปฏิเสธแบบตรง “ไม่สามารถอยู่ได้” และการให้เหตุผล “เพราะมีธุระสำคัญต้องไปทำ”

นักศึกษาคนที่ 3 กล่าวปฏิเสธโดยใช้กลวิธีการกล่าวขอโทษ “ขอโทษคะ อาจารย์” การให้เหตุผล “พอดีหนูมีธุระสำคัญจริงๆ” และการเสนอความช่วยเหลือในโอกาสหน้า “ไว้โอกาสหน้าหนูจะมาช่วยนะคะ”

และนักศึกษาคนที่ 4 ใช้กลวิธีการกล่าวปฏิเสธโดยการขอโทษ “ขอโทษคะ” พร้อมกับบอกเหตุผล “มีธุระคะ”

ตัวอย่างที่ 2 ผู้พูดชาวจีน

您的老师让您下课后留下来帮忙打字输入文件，
(ท่าน ของ อาจารย์ ให้ ท่าน เลิกเรียน หลังจาก อยู่ต่อ ช่วยเหลือ พิมพ์เอกสาร)

但您恰好有重要的事情需要马上去做，所以不能留下来
(แต่ ท่าน พอดี มี สำคัญ ธุระ ต้องการ รีบ ไปทำ เพราะฉะนั้น ไม่สามารถ อยู่)

帮助您的老师，您将如何拒绝您的老师？

(ช่วยเหลือ ท่าน ของ อาจารย์ ท่าน จะ อย่างไร ปฏิเสธ ท่าน ของ อาจารย์)

อาจารย์ของท่านขอให้ท่านอยู่ต่อเพื่อช่วยพิมพ์เอกสารหลังจากเลิกเรียนแล้ว แต่ท่านมีธุระสำคัญต้องรีบไปทำ จึงไม่สามารถอยู่ช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ได้ ท่านจะตอบปฏิเสธอาจารย์ของท่านอย่างไร

回答：คำตอบ

นักศึกษาจีนคนที่ 1: 老师，非常 不好意思，家里 出了点事，很 紧急。可能

(อาจารย์ จริงๆ ขอโทษ ที่บ้าน มีธุระ มาก ด่วน อาจ)

不能 为您 效劳， 望 您 谅解。

(ไม่สามารถ เพื่อท่าน ช่วยงานได้ ขอให้ ท่าน อภัย)

อาจารย์คะ ขอโทษจริงๆ ที่บ้านมีธุระด่วนค่ะ หนูไม่สามารถช่วยงานอาจารย์ได้ ขออภัยค่ะ

นักศึกษาจีนคนที่ 2: 老师， 我 现在 有点事情 撇不开， 如果 您 不急，

(อาจารย์ หนู ตอนนี้ มีธุระ หนีไม่พ้น ถ้า ท่าน ไม่รีบ)

我 可以 稍后 帮 您 处理。

(หนู สามารถ ที่หลัง ช่วย ท่าน จัดการ)

อาจารย์คะ พอดีหนูมีธุระสำคัญค่ะ ถ้าอาจารย์ไม่รีบ ใ้หนูเสร็จธุระค่อยมาช่วยงานอาจารย์ค่ะ

นักศึกษาจีนคนที่ 3: 老师，不好意思，现在 我 有要紧的事情 要 去做，

(อาจารย์ ขอโทษ ตอนนี้ ผม มี ด่วน ธุระ ต้อง ไปทำ)

不能 继续 帮助你，对此我 深表遗憾，但是我会 尽快

(ไม่สามารถต่อไป ช่วย ท่าน ที่ ผม รู้สึกเสียใจ แต่ ผม จะ พยายาม)

完成手 上 的 工作，尽可能 回来 帮助 你的。

(เสร็จ ในมือ ของ งาน พยายาม กลับ ช่วยเหลือ ท่าน)

อาจารย์ครับ ขอโทษจริงๆ ตอนนี้ผมมีธุระด่วนต้องไปทำครับ ผมรู้สึกเสียใจที่ไม่สามารถช่วยงานอาจารย์ได้ แต่ผมจะพยายามทำธุระให้เสร็จเร็วๆ แล้วกลับช่วยงานอาจารย์ครับ

นักศึกษาจีนคนที่ 4: 不好意思 老师， 我 真的有重要的事情要 我 马上去做，

(ขอโทษจริงๆ อาจารย์ หนูจริงๆ มี สำคัญ ธุระ ต้อง หนู รีบไปทำ)

我 帮 您 再 联系 一位 同学 帮 你 输入。

(หนู ช่วย ท่าน อีก ติดต่อ คนหนึ่ง เพื่อนเรียน ช่วย ท่าน พิมพ์งานให้)

ขอโทษจริงๆ อาจารย์ พอดีหนูมีธุระสำคัญต้องรีบไปทำค่ะ หนูจะช่วยติดต่อเพื่อนอีกคนหนึ่ง มาช่วยพิมพ์งานให้ค่ะ

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นซึ่งผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์เดียวกัน แต่ผู้พูดต่างสถานภาพกัน ระหว่างอาจารย์และลูกศิษย์ซึ่งเป็นนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบว่ากลวิธีการตอบปฏิเสธมีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ พบว่ามีใช้กลวิธีการตอบแบบอ้อมมากกว่าการปฏิเสธแบบตรง แต่ นักศึกษาจีนจะให้รายละเอียดของเหตุผลมากกว่านักศึกษาไทย และไม่พบการแสดงความรู้สึกเสียใจ

ในการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยแต่พบในการตอบของนักศึกษาจีน จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปลักษณะของการใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธได้ ดังนี้

นักศึกษาไทย	นักศึกษาจีน
1. การใช้คำเรียกขาน+ให้เหตุผล+การต่อรอง +เสนอความช่วยเหลืออื่น	1. การใช้คำเรียกขาน+ขอโทษ + ให้เหตุผล + ปฏิเสธตรง+ขอโทษ
2. ปฏิเสธตรง+ให้เหตุผล	2. การใช้คำเรียกขาน+ให้เหตุผล+เสนอความ ช่วยเหลืออื่น
3. ขอโทษ+เสนอความช่วยเหลืออื่น	3. การใช้คำเรียกขาน+ขอโทษ+ให้เหตุผล+แสดง ความรู้สึก+เสนอความช่วยเหลืออื่น
4. ขอโทษ+ให้เหตุผล	4. ขอโทษ + ให้เหตุผล + เสนอความช่วยเหลืออื่น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการใช้ภาษาเพื่อตอบปฏิเสธการขอร้องระหว่างผู้พูดที่เป็นนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและส่วนที่แตกต่างกันซึ่งอาจมาจากเหตุผลทางวัฒนธรรมและบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธของผู้พูดทั้งสองภาษา นอกจากนี้ปัจจัยเกี่ยวกับสถานการณ์การขอร้องซึ่งมีเนื้อหาหรือประเด็นของการขอร้อง และสถานภาพระหว่างผู้ขอร้องกับผู้ปฏิเสธน่าจะมีผลต่อ การเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธที่เหมาะสมต่างกันด้วยซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปศึกษาวิเคราะห์ตามลำดับ

การศึกษากลวิธีการปฏิเสธระหว่างนักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีนนอกจากจะทำให้เราเข้าใจการสื่อสารที่ต่างวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะในปัจจุบันนักศึกษาจีนนิยมเข้ามาเรียนแลกเปลี่ยนที่ประเทศไทยจำนวนมาก หากครูผู้สอนได้เข้าใจถึงวัฒนธรรมของนักเรียน นักศึกษา หรือนักศึกษาเข้าใจวัฒนธรรมของครูผู้สอน ก็จะช่วยให้การสื่อสารนั้นประสบความสำเร็จมากขึ้นเพราะต่างเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกัน

ดังเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษากลวิธีการปฏิเสธระหว่างนักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีนซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ทั้งด้านการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้แก่ชาวต่างชาติและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการสื่อสารที่ต่างวัฒนธรรม

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอรับรองระหว่างนักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีน

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้เห็นกลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนและเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาจีนแมนดาริน
2. ศึกษากลวิธีการตอบปฏิเสธการขอรับรองจากสถานการณ์การสื่อสารในชีวิตประจำวัน
3. ผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้คือ นักศึกษาจำนวน 200 คน เป็นนักศึกษาไทย 100 คน และนักศึกษาจีน 100 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
4. ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์หัตถบาทของปัจจัยสถานภาพของผู้ถูกปฏิเสธเท่านั้น โดย ผู้บอกภาษาทั้งหมดจะมีความสัมพันธ์สนิทสนมกับผู้ถูกปฏิเสธ ซึ่งได้แก่อาจารย์ เพื่อนเรียนและรุ่นน้อง ส่วนจำนวนเพศชายและเพศหญิงของผู้บอกภาษาทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนจะเป็น 50 คน เท่ากัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

- กลวิธีการปฏิเสธ หมายถึง ลักษณะและวิธีการใช้ภาษาเพื่อแสดงการไม่ยอมกระทำตามที่คู่สนทนาคือให้กระทำ
- การตอบปฏิเสธตรง คือ การเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความต้องการที่จะไม่ปฏิบัติตามคำขอรับรองของคู่สนทนาโดยตรงไปตรงมา ซึ่งมักปรากฏคำบอกปฏิเสธ “ไม่” เพื่อปฏิเสธสิ่งที่คู่สนทนาขอรับรองหรือ “ไม่ได้” เพื่อปฏิเสธว่าตนไม่สามารถกระทำตามที่คู่สนทนาขอรับรองได้
- การตอบปฏิเสธอ้อม คือ การเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความต้องการที่จะไม่ปฏิบัติตามคำขอรับรองของคู่สนทนา แต่มักจะไม่ปรากฏคำบอกปฏิเสธ ซึ่งคู่สนทนาจะต้องตีความถ้อยคำนั้นจึงจะเข้าใจว่า ผู้ปฏิเสธมีเจตนาตอบปฏิเสธตน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอรับรองระหว่างนักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวัจนกรรมการสื่อสารต่างวัฒนธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการปฏิเสธ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย

2. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 สํารวจข้อมูลเบื้องต้นระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเกี่ยวกับกลวิธีการปฏิเสธ

2.2 สร้างแบบสอบถามชุดที่ 1 ระดับความยากง่ายของการปฏิเสธการขอร้องในสถานการณ์ต่างๆ

1) ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมการตอบปฏิเสธต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดขอบเขตเกี่ยวกับเนื้อหาหรือประเด็นของสถานการณ์การขอร้อง

2) คัดเลือกสถานการณ์ที่ปรากฏใช้ซ้ำกันในงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิเสธทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ได้สถานการณ์สมมติ ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 4 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์ขอยืมปากกา ขอให้ช่วยพิมพ์งาน ขอให้ช่วยย้ายบ้าน และขอยืมเงินหรือของมีค่า

3) ผู้วิจัยนำสถานการณ์ที่สมมติ 4 สถานการณ์จากข้อ 2) มาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบปรนัยเพื่อหาระดับความยากง่ายของการปฏิเสธ ซึ่งกำหนดสถานภาพของผู้ขอร้องต่างกัน ได้แก่ อาจารย์ เพื่อนร่วมชั้นเรียน และรุ่นน้อง โดยกำหนดการแปลผลแบบมาตราส่วนประมาณค่า

4) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

5) นำแบบสอบถามไปทดสอบกับนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาความยากง่ายของสถานการณ์สมมติที่กำหนดขึ้น

6) วิเคราะห์คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดการแปลผลแบบมาตราส่วนประมาณค่า ดังต่อไปนี้

3.00 - 2.50	ยาก
2.49 - 1.50	ปานกลาง
1.49 - 1.00	ง่าย

ผลของการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ได้คะแนน ดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าคะแนนการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1

สถานการณ์ที่	ผู้พูดภาษาจีน			ผู้พูดภาษาไทย		
	อาจารย์	เพื่อน	น้อง	อาจารย์	เพื่อน	น้อง
1.	2.71	1.93	1.90	2.51	2.32	1.46
2.	2.59	1.84	1.72	1.96	2.47	1.57
3.	2.27	1.75	1.62	2.24	1.81	1.60
4.	2.26	1.81	1.48	2.44	2.01	2.13

2.3 สร้างแบบสอบถามชุดที่ 2 กลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

1) นำผลการวิเคราะห์ในแบบสอบถามชุดที่ 1 มาสร้างแบบสอบถามชุดที่ 2 โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากค่าคะแนนการตอบปฏิเสธทั้ง 4 สถานการณ์ที่มีค่ามาตรฐานในระดับปานกลาง ซึ่งได้สถานการณ์เดียวกัน แต่สถานภาพต่างกัน และสถานการณ์ต่างกัน สถานภาพต่างกัน

2) การสร้างแบบสอบถามชุดนี้ ใช้แนวทางการสร้างแบบสอบถามตามแบบทดสอบเติมเต็มบทสนทนา (discourse completion test) ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยหนึ่งของการศึกษาวัจนกรรม แบบทดสอบเติมเต็มบทสนทนามีลักษณะสำคัญคือมีการกำหนดสถานการณ์และสถานภาพของคู่สนทนาไว้ให้ผู้ตอบได้ทำความเข้าใจก่อนเขียนตอบ มีบทสนทนาบางส่วนและเว้นส่วนที่ต้องการให้กลุ่มตัวอย่างตอบไว้ ดังตัวอย่างแบบสอบถาม

สถานการณ์ที่ 1

อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายของจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่ อาจารย์จึงขอให้คุณช่วยไปช่วยเก็บของย้ายบ้านในวันเสาร์และวันอาทิตย์ คุณจะตอบปฏิเสธอย่างไร

อาจารย์: วันเสาร์ วันอาทิตย์นี้พอว่างไหม ครูต้องย้ายบ้าน ครูอยากให้มาช่วยเก็บของย้ายบ้านหน่อยได้ไหมครับ/ค่ะ

นักศึกษา: _____

3) นำแบบสอบถามชุดที่ 2 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา นำมาปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปใช้เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.4 การเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ตอบแบบสอบถามไว้ 2 กลุ่ม โดยใช้กลวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่

1) นักศึกษาไทยชั้นปีที่ 2 ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 100 คน เพศชายและเพศหญิง 50 คนเท่ากัน

2) นักศึกษาจีนชั้นปีที่ 2 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี จำนวน 100 คน เพศชายและเพศหญิง 50 คนเท่ากัน

3) เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานที่ต้องการศึกษาการใช้ภาษาของผู้พูดต่างวัฒนธรรม คือจีนและไทย ผู้วิจัยจึงต้องการเก็บข้อมูลจากผู้พูดชาวไทยที่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาแม่และผู้พูดชาวจีนที่ใช้ภาษาแมนดารินเป็นภาษาแม่และจะต้องไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาที่ต้องการเปรียบเทียบ ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากนักศึกษาไทยที่พูดภาษาไทยมาตรฐานและไม่มีความรู้ภาษาจีน และนักศึกษาจีนที่พูดภาษาจีนแมนดารินและไม่มีความรู้ภาษาไทย

4) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาไทยที่พูดภาษาไทยมาตรฐานและนักศึกษาจีนที่พูดภาษาจีนแมนดาริน ชั้นปีที่ 2 จากคณะบริหารธุรกิจ เนื่องด้วยงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาผู้พูดที่เป็นคนรุ่นใหม่ ในช่วงอายุ 19-20 ปีที่อยู่และเติบโตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ นักศึกษาจากคณะบริหารธุรกิจต้องการจะติดต่อกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์อย่างใกล้ชิด จึงเลือกเป็นคณะนี้ แต่เนื่องจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ของคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสีมีโครงการแลกเปลี่ยนไปเรียนที่ต่างประเทศหนึ่งปี จึงไม่ได้เลือกตัวอย่างนักศึกษาของชั้นปีที่ 3 และเนื่องด้วยตัวอย่างนักศึกษาต้องมีสถานภาพที่แตกต่างกันในการปฏิเสธ ซึ่งได้แก่สมมติให้ทำหน้าที่เป็นนักศึกษาปฏิเสธอาจารย์ เป็นเพื่อนเรียนปฏิเสธเพื่อน และเป็นรุ่นพี่ปฏิเสธรุ่นน้อง จึงไม่เลือกตัวอย่างนักศึกษาของชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 จึงจะเลือกตัวอย่างเฉพาะชั้นปีที่ 2 จากคณะบริหารธุรกิจ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีการปฏิเสธการขอร้องระหว่างนักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีนดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์กลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

3.2 เปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธระหว่างนักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีน

- 3.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลวิธีการปฏิเสธกับวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา
4. เสนอผลการศึกษาค้นคว้า สรุปและอภิปรายผล
5. เรียบเรียงปฏิญญานิพนธ์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์



บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธรซึ่งเป็นการแสดงวัจนกรรมหนึ่งของผู้พูดชาวไทยและ ผู้พูดชาวจีน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม วัจนกรรม การปฏิเสธ และการเปรียบเทียบการปฏิเสธรข้ามวัฒนธรรม ตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม
2. แนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธ
 - 3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธในภาษาไทยและภาษาจีน
 - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธรข้ามวัฒนธรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมนี้เริ่มมาจากการศึกษาด้านวัฒนธรรมของนักมนุษยวิทยา ต่อมาได้ขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่การสื่อสาร ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมโดยทั่วไป คือแนวทางในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ โดยมุ่งศึกษาว่าผู้คนต่างวัฒนธรรมติดต่อสื่อสารกันอย่างไรเพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในการสื่อสารที่ดีระหว่างกัน อย่างไรก็ตาม การอธิบายขอบเขตและความหมายของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของนักวิชาการต่างๆ ยังไม่มีความชัดเจนนัก เช่น

ศุภรศมี จิตติกุลเจริญ (2540: 44) อธิบายว่า การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Cross-cultural or Intercultural Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นได้ทั้งในระหว่างคนที่อยู่ในประเทศเดียวกัน แต่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น คนภาคเหนือ คนภาคกลาง คนภาคใต้ และคนภาคอีสาน ย่อมมีวัฒนธรรมของคนแต่ละภาคแตกต่างกันไป นอกจากนั้นการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมยังเกิดขึ้นได้ระหว่างคนที่เป็นประชาชนของประเทศต่างกันได้ด้วย เช่น การสื่อสารระหว่างคนไทยกับคนอเมริกัน การสื่อสารระหว่างคนไทยกับคนซาอุดีอาระเบีย เป็นต้น ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

จากคำกล่าวของ ศุภรศมี จิตติกุลเจริญ ข้างต้น จะเห็นว่าการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมอาจหมายถึง การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Communication) และการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) ก็ได้

ทรงธรรม อินทจักร (2550 : 227) อธิบายมิติที่ต่างกันระหว่าง "การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม" (Cross-cultural communication) กับ "การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม" (Intercultural Communication) ว่าทั้งสองคำเป็นแนวการวิเคราะห์ที่รวมเรียกว่า "การสื่อสารต่างวัฒนธรรม" ซึ่งเป็นชื่อเรียกแนวการวิเคราะห์โดยรวม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การสื่อสารต่างวัฒนธรรมประกอบด้วยมุมมองย่อยอีก 2 ประการ ได้แก่ การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural communication) ซึ่งมุ่งพิจารณาปฏิสัมพันธ์ของผู้พูด 2 คนขึ้นไปที่ใช้ชีวิตในชุมชนภาษาของตนและกล่าวถ้อยคำในภาษาแม่ของตน แต่ผู้วิเคราะห์จะนำข้อมูลที่ได้จากแต่ละแหล่งมาเปรียบเทียบกัน และการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (intercultural communication) เน้นที่การพูดคุยกันระหว่างผู้พูดซึ่งเป็นสมาชิกจากต่างกลุ่มภาษาหรือระหว่างผู้ไม่ใช่เจ้าของภาษาด้วยกันเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมนี้มีความสัมพันธ์กับการศึกษาด้านภาษาศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์อย่างมากเนื่องจากภาษาศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นการศึกษารูปแบบของภาษาและการใช้ภาษามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม นักวัจนปฏิบัติศาสตร์ต่างสนใจวิธีการใช้ภาษาที่ผู้คนต่างวัฒนธรรมสื่อสารระหว่างกัน เพราะมีความเชื่อพื้นฐานว่าคนจากต่างวัฒนธรรมหรือต่างสังคมกันย่อมจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยใช้บรรทัดฐานในการใช้ภาษาตามวัฒนธรรมของตนเองซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับ ผู้ที่สื่อสารด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการใช้ภาษาและความเข้าใจ ที่ไม่ถูกต้องระหว่างผู้สื่อสารต่างวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์เรียกการศึกษากการสื่อสารระหว่างผู้ใช้ภาษาต่างวัฒนธรรมในลักษณะดังกล่าวว่า "การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม" (Cross Cultural Pragmatics – CCP)

เวียร์สบิกา (Wierzbicka, 1996: 69 อ้างถึงใน Prykarpatska, 2008) อธิบายความคิดพื้นฐานของการศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมว่า

In different societies and different communities, people speak differently; these differences in ways of speaking are profound and systematic, they reflect different culture values, or at least different hierarchies of values; different ways of speaking, different communicative styles, can be explained and made sense of in terms of independently established different cultural values and cultural priorities.

จากข้อความข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่าในสังคมและชุมชนที่แตกต่างกันนั้น ผู้คนจะพูดต่างกัน การพูดที่แตกต่างเหล่านั้นยังรากลึกและเป็นระบบ สะท้อนค่านิยมทางวัฒนธรรมที่แตกต่างหรืออย่างน้อยที่สุดก็สามารถสะท้อนความแตกต่างของลำดับชั้นของค่านิยมทางวัฒนธรรม ความ

แตกต่างของการพูดความแตกต่างของรูปแบบการสื่อสารสามารถอธิบายและหาความหมายหรือความเชื่อมโยงในแง่มุมมองที่สัมพันธ์กับค่านิยมและสิ่งสำคัญทางวัฒนธรรมซึ่งแต่ละวัฒนธรรมมีต่างกัน

นักวิจัยปฏิบัติศาสตร์เรียกการศึกษาร่วมวัฒนธรรมตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ว่า “วจนปฏิบัติศาสตร์ข้ามวัฒนธรรม” (Cross-cultural pragmatics) มุ่งวิเคราะห์และตีความความหมายของถ้อยคำที่ผู้ใช้ภาษาต่างวัฒนธรรมใช้ในการสื่อสารระหว่างกัน ที่ผ่านมามีประเด็นการศึกษาทางวจนปฏิบัติศาสตร์หนึ่งที่ถูกนำมาศึกษาข้ามวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางคือ “วจนกรรม” เนื่องจากวจนกรรมเป็นสิ่งที่แปรไปตามวัฒนธรรมการศึกษาวจนกรรมของผู้พูดต่างวัฒนธรรมจึงมีความน่าสนใจ ทรงธรรม อินทจักร (2551) กล่าวว่าในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1980 มีนักวิจัยด้านวจนปฏิบัติศาสตร์หลายท่านร่วมมือกันศึกษารูปแบบและหน้าที่ของวจนกรรมขอร้องและ ขอโทษในสังคมตะวันตก 8 แห่ง โดยใช้ชื่อโครงการว่า “โครงการสำรวจการใช้วจนกรรมข้ามวัฒนธรรม” (Cross-Cultural Speech Act Realisation Project หรือ CCSARP) ซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่นักวิชาการมาประสานความร่วมมือกันครั้งใหญ่ครั้งหนึ่ง ผลจากการศึกษานี้ได้ทำให้เห็นรูปแบบและหน้าที่ของวจนกรรมของผู้ใช้ภาษาในแต่ละวัฒนธรรมที่ต่างกัน เช่น ชาวอังกฤษมีทัศนคติในแง่ลบต่อการใช้รูปแบบประโยคคำสั่งที่มีหน้าที่ของวจนกรรมเป็นการสั่ง ในขณะที่ชาวกรีกนิยมใช้รูปแบบประโยคคำสั่งเพื่อทำหน้าที่ทางวจนกรรมสั่ง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ชาวอังกฤษชอบใช้ประโยคแบบพิถีพิถัน (elaborate construction) ในขณะที่ชาวกรีกสามารถใช้ประโยคคำสั่งแบบขวานผ่าซาก (bare imperative) ได้ เป็นต้น

กล่าวได้ว่าผลจากการดำเนินโครงการดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้นักภาษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์สื่อสารข้ามวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างวจนกรรมกับวัฒนธรรมเป็นประเด็นที่มีการศึกษาวิจัยอย่างแพร่หลาย เหตุผลสำคัญที่ทำให้การศึกษาด้านนี้ได้รับความสนใจและมีผู้ศึกษาเพิ่มมากขึ้นอาจเนื่องจากภาษา วัฒนธรรมและการสื่อสารเป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นการสื่อสารต่างวัฒนธรรมสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา ทั้งนี้ผลของการศึกษาจะช่วยให้มนุษย์ตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและช่วยให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสารมากขึ้นด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับวจนกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับวจนกรรมเริ่มต้นมาจากการตีพิมพ์เผยแพร่คำบรรยายของออสติน (Austin) เรื่อง “How to Do Things with Words” ในปี ค.ศ. 1975 โดยสาระสำคัญของแนวคิดดังกล่าวคือเราใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงการกระทำ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เรากล่าวถ้อยคำบางอย่างให้เกิดผลเช่นเดียวกับการลงมือกระทำสิ่งนั้นๆ เอง เช่น “I do” (ในพิธีแต่งงาน) “ผมขอโทษ” “หนูสาบานว่าจะเป็นเด็กดี” เป็นต้น

เซอร์ล (Searle, 1969) ได้นำแนวคิดของออสตินมาพัฒนาและขยายความให้ชัดเจนขึ้น โดยกล่าวว่า วัจนกรรม (Speech Act) คือการกระทำโดยใช้คำพูดที่เกิดขึ้นเมื่อมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไข (conditions) ทั้งนี้ในการแสดงวัจนกรรมหนึ่งๆ อาจไม่ปรากฏคำกริยาที่บ่งการกระทำอย่างชัดแจ้งก็ได้ เช่น เมื่อจะแสดงวัจนกรรมการสัญญา ก็สามารถกระทำได้โดยผ่านถ้อยคำซึ่งอาจมีคำกริยาบ่งชี้การสัญญาว่า "สัญญา" อย่างชัดเจนหรือไม่ปรากฏคำบ่งชี้การสัญญาก็ได้ ดังตัวอย่างถ้อยคำ

- (1) "ต่อไปนี่หนูสัญญาว่าจะตั้งใจเรียน"
- (2) "ต่อไปนี่หนูจะตั้งใจเรียน"

จากตัวอย่างจะเห็นว่าถ้อยคำ (1) มีคำว่า "สัญญา" บ่งชี้ถ้อยคำนี้เป็นการแสดงการสัญญา ในขณะที่ถ้อยคำที่ (2) ไม่ปรากฏคำบ่งชี้การสัญญาแต่หากถ้อยคำนี้เป็นสิ่งที่ถูกพูดกับแม่ของตนเอง หลังจากที่ได้ทดสอบตกเพราะไม่ใส่ใจกับการเรียนเมื่อนำผลการเรียนไปให้แม่ดูแล้วเห็นแม่เสียใจจึงรู้สึกผิดที่ไม่ตั้งใจเรียน ถ้อยคำดังกล่าวนี้ก็นับว่าเป็นการสัญญาที่ลูกสัญญาต่อแม่ อย่างไรก็ตามการบอกได้ว่าถ้อยคำที่ (2) เป็น วัจนกรรมการสัญญานั้นเป็นเพราะถ้อยคำดังกล่าวมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไข ซึ่งเซอร์ล เรียกว่า "เงื่อนไขวัจนกรรม" (Speech act conditions)

เซอร์ลกล่าวว่า "เงื่อนไขวัจนกรรม" (Speech act conditions) เป็นหลักในการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของวัจนกรรมประเภทต่างๆ ซึ่งจะทำให้เข้าใจความแตกต่างระหว่างวัจนกรรมแต่ละลักษณะได้ เช่น วัจนกรรมการแนะนำต่างจากวัจนกรรมการเตือน หรือวัจนกรรมการบริภาษต่างจากวัจนกรรมการตำหนิ เป็นต้น

เงื่อนไขวัจนกรรมประกอบด้วยเงื่อนไข 4 ประการ ได้แก่

- 1) เงื่อนไขเนื้อหาข้อความ (Propositional Content Condition) หมายถึง เงื่อนไขที่ผู้พูดต้องเลือกใช้ถ้อยคำภาษาที่มีเนื้อหาหรือสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการสื่อ
- 2) เงื่อนไขเตรียมการ (Preparatory Condition) หมายถึง เงื่อนไขที่บ่งปัจจัยพื้นฐานซึ่งทำให้หน่วยถ้อยคำที่กล่าวทำหน้าที่ที่ต้องการได้ เช่น ถ้อยคำที่สามารถจะตีความเป็นการขอบคุณจะต้องมีปัจจัยหนึ่งในเรื่องความเชื่อของผู้พูดซึ่งเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง
- 3) เงื่อนไขความจริงใจ (Sincerity Condition) หมายถึง เงื่อนไขที่ระบุความรู้สึก ความคิด และความต้องการที่แท้จริงของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังอย่างชัดแจ้ง
- 4) เงื่อนไขความครบถ้วน (Essential Condition) หมายถึง เงื่อนไขที่บอกสาระสำคัญ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของถ้อยคำแสดงวัจนกรรมแต่ละประเภท เช่น การขอบคุณนั้นจะต้องมีเงื่อนไขความครบถ้วนว่าถือเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้ญคุณหรือความชื่นชม เป็นต้น

ทรงธรรม อินทจักร (2550: 58) ได้แสดงความแตกต่างของเงื่อนไขวัจนกรรมระหว่างการแนะนำ (Advising) กับการเตือน (Warning) ดังนี้

ตาราง 2 แสดงเงื่อนไขวัจนกรรมระหว่างการแนะนำ (Advising) กับการเตือน (Warning)

เงื่อนไขวัจนกรรม	วัจนกรรม	
	การแนะนำ	การเตือน
1) เงื่อนไขเนื้อหาข้อความ	การกระทำของผู้ฟังในอนาคต	เหตุการณ์ในอนาคต
2) เงื่อนไขเตรียมการ	การกระทำดังกล่าวให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ผู้ฟังไม่ตั้งใจอยู่ก่อนแล้วว่าจะทำสิ่งผู้พูดแนะนำ	ผู้พูดเชื่อว่าจะมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นกับผู้ฟังซึ่งจะทำให้ผู้ฟังเสียประโยชน์ ทั้งผู้พูดและผู้ฟังไม่ทราบว่าเหตุการณ์นี้จะเกิดขึ้นจริงหรือไม่
เงื่อนไขวัจนกรรม	วัจนกรรม	
	การแนะนำ	การเตือน
3) เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังจะได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้นจริงๆ	ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังจะเสียประโยชน์จากเหตุการณ์นี้จริงๆ
4) เงื่อนไขความครบถ้วน	ถือเป็นการกระทำที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง	ถือเป็นความพยายามที่จะสื่อว่าผู้ฟังอาจเสียประโยชน์จากเหตุการณ์นี้

ในงานวิจัยของวิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2547: 6) ได้แสดงให้เห็นว่าเงื่อนไขวัจนกรรมทั้ง 4 ประการทำให้สามารถแยกความแตกต่างระหว่างการปราชญ์ การบ่น การวิจารณ์ และการบริภาษ ดังนี้

ตาราง 3 แสดงเงื่อนไขวัจนกรรมระหว่างการปราสาธ การบ่น การวิจารณ์ และการบริภาษ

เงื่อนไขวัจนกรรม	วัจนกรรม			
	การปราสาธ	การบ่น	การวิจารณ์	การบริภาษ
1) เงื่อนไขเนื้อหาข้อความ	เป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง	เป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำในอดีตของผู้ฟัง	เป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำในอดีตของผู้ฟัง	เป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำในอดีตของผู้ฟัง
2) เงื่อนไขเตรียมการ	ผู้พูดเชื่อว่าสิ่งที่ผู้ฟังจะกระทำนั้นเป็นสิ่งผิดหรือผู้ฟังไม่สามารถทำได้	ผู้พูดเชื่อว่าสิ่งที่ผู้ฟังจะกระทำนั้นเป็นสิ่งผิดหรือไม่น่าพอใจ	ผู้พูดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำของผู้ฟัง	ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำของผู้ฟังนั้นผิดหรือไม่น่าพึงพอใจและต้องการระบายนความคับแค้นที่มีต่อการกระทำนั้นของผู้ฟัง
3) เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังเจ็บช้ำใจ	ผู้พูดต้องการระบายความรู้สึกในทางลบที่มีต่อการกระทำของผู้ฟัง	ผู้พูดต้องการชี้ให้ผู้ฟังเห็นข้อดีข้อเสียของการกระทำนั้น	ผู้พูดต้องการทำร้ายจิตใจผู้ฟังให้รู้สึกสำนึกในความผิดที่ได้กระทำ
4) เงื่อนไขความครบถ้วน	เป็นความพยายามให้ผู้ฟังเจ็บช้ำใจ	เป็นความพยายามที่จะระบายความรู้สึกทางลบที่มีให้ผู้ฟังรับรู้	เป็นความพยายามที่จะแจ้งข้อดี ข้อเสียของการกระทำให้ผู้ฟังรับทราบ	เป็นความพยายามที่จะทำร้ายจิตใจผู้ฟังเพื่อให้สำนึกในความผิดที่ได้กระทำ

แนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรมของเซอร์ลันนั้น นอกจากจะเสนอว่าวัจนกรรมอาจทำได้โดยไม่ปรากฏคำกริยาบ่งการกระทำอย่างชัดแจ้ง และเสนอว่าเงื่อนไขวัจนกรรมเป็นหลักในการวิเคราะห์วัจนกรรมประเภทต่างๆ แล้ว เซอร์ลัน (1976) ยังจำแนกวัจนกรรมโดยใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปประโยค (Form) และหน้าที่ของประโยค (Function) ได้เป็น 2 ลักษณะ คือ วัจนกรรมตรง (Direct Speech act) และ วัจนกรรมอ้อม (Indirect speech act)

(1) วัจนกรรมตรง (Direct Speech act) คือ การใช้รูปประโยคตรงตามหน้าที่ เช่น รูปประโยคคำถามทำหน้าที่แสดงการถาม หรือรูปประโยคบอกเล่าทำหน้าที่แสดงการบอกเล่า เป็นต้น

(2) วัจนกรรมอ้อม (Indirect speech act) คือ การใช้รูปประโยคไม่ตรงตามหน้าที่ เช่น รูปประโยคคำถามแต่ทำหน้าที่แสดงการตำหนิ รูปประโยคคำถามแต่ทำหน้าที่แสดงการบอกเล่า เป็นต้น

สุจิตลักษณ์ ดีผดุง (2552: 92-93) ได้แสดงตัวอย่างของวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมในภาษาไทยโดยกล่าวว่ารูปประโยคในภาษาไทยมี 3 รูป ได้แก่ รูปประโยคบอกเล่า รูปประโยคคำถาม และรูปประโยคคำสั่ง ในการใช้ภาษาในการสื่อสารของคนไทยนั้น ผู้ใช้ภาษาใช้รูปประโยคเหล่านี้ทั้งวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม ดังตัวอย่าง

ตาราง 4 แสดงรูปประโยคทั้งวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม

รูปประโยค	วัจนกรรมตรง	วัจนกรรมอ้อม
● เขามีแฟนแล้ว ● เขามีแฟนแล้วไม่ใช่เหรอ ● น่าจะรู้ว่าเขามีแฟนแล้ว	ทำหน้าที่แสดงการบอกเล่า ทำหน้าที่แสดงการถาม ทำหน้าที่แสดงการสั่ง	- ทำหน้าที่แสดงการบอกเล่า ทำหน้าที่แสดงการบอกเล่า
● เขารวยหรือเปล่า ● ฉันอยากรู้สถานภาพทางการเงินของเขา ● เล่าให้ฉันฟังเรื่องสถานภาพทางการเงินของเขาหน่อย	ทำหน้าที่แสดงการถาม ทำหน้าที่แสดงการบอกเล่า ทำหน้าที่แสดงการสั่ง	- ทำหน้าที่แสดงการถาม ทำหน้าที่แสดงการถาม
● เข้านอนได้แล้วจ๊ะ ● ลูกควรเข้านอนได้แล้ว ● ลูกกำลังจะเข้านอนใช่ไหม	ทำหน้าที่แสดงการสั่งหรือ ขอร้องทำหน้าที่แสดงการ บอกเล่าทำหน้าที่แสดง การถาม	-ทำหน้าที่แสดงการสั่งหรือ ขอร้องทำหน้าที่แสดงการสั่ง หรือขอร้อง

ปัจจุบันมีงานวิจัยเกี่ยวกับวัจนกรรมเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษากลวิธีทางภาษาหรือรูปแบบทางภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาสามารถนำมาประกอบความเข้าใจในเรื่องวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมกว้างขวางมากขึ้น ที่ผ่านมามีงานวิจัยวัจนกรรมที่ศึกษาวิเคราะห์วัจนกรรมในภาษาใดภาษาหนึ่ง เช่น งานวิจัยเรื่อง "วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต" ของสุธาสินี พลอยขาว (2551) งานวิจัยเรื่อง "วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย : กรณีศึกษานิสิตนักศึกษา" ของรุ่งอรุณ ใจเชื้อ (2549) และ "วัจนกรรมการขอโทษในภาษาไทย" ของทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมียงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวัจนกรรมของผู้ใช้ภาษาต่างวัฒนธรรม เช่น การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีตอบรับการขอโทษในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย ของ ชานิณญ์ บุญวิทยา (2550) และงานวิจัยเรื่อง "กลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทย ที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ : การศึกษาการถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ ของร้อยเอกหญิง ธนพรพรชัย หุ่น (2542) เป็นต้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัจนกรรมมีหลากหลาย ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวัจนกรรมการปฏิเสธดังนั้นจึงได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมการปฏิเสธในภาษาไทยและภาษาจีน และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมการปฏิเสธข้ามวัฒนธรรม ตามลำดับ ดังนี้

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธในภาษาไทยและภาษาจีน

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธข้ามวัฒนธรรม

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธในภาษาไทยและภาษาจีน

ปัจจุบันการศึกษาวุจนกรรมการปฏิเสธในภาษาไทยและภาษาจีนมีเพิ่มมากขึ้น การศึกษาส่วนมากมุ่งศึกษากลวิธีทางภาษาหรือรูปแบบทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยและภาษาจีนใช้ในการปฏิเสธ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เกี่ยวกับกลวิธีการตอบปฏิเสธ ทั้งในประเทศไทยและประเทศจีน ดังนั้นจึงได้แบ่งงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธ ออกเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธของไทยและกลวิธีการตอบปฏิเสธของจีน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธในภาษาไทย

ภาวดี ดีพึงตน (Pawadee Deepuengton, 1992) ศึกษาการใช้ภาษาสุภาพในการปฏิเสธและการแสดงความไม่เห็นด้วยในภาษาไทย งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากการสังเกตสถานการณ์จริงและรายการโทรทัศน์ พบว่าผู้พูดภาษาไทยมีการใช้กลวิธีความสุภาพ 3 กลวิธี ตามที่บราวน์และเลวิน

สัน (1987) เสนอไว้คือ กลวิธีความสุภาพแบบตรงทางบวก (positive politeness) กลวิธีความสุภาพแบบตรงทางลบ (negative politeness) และกลวิธีความสุภาพแบบอ้อมค้อม (off record) ส่วนการใช้รูปภาษาที่พบมากในการปฏิเสธ ได้แก่ การใช้รูปภาษาที่ใช้กันเป็นประจำ เช่น “เปล่า”, “ไม่เป็นไร”, และ “ขอตัว” การใช้อนุภาคประเภทต่าง ๆ ได้แก่ คำบอกสถานภาพ (status particles) เช่น ค่ะ, ครับ อนุภาคเน้นย้ำ (emphatic particles) เช่น นะ, น้า, หละ, หรือ อนุภาคแสดงคำถาม (question particles) เช่น ไหม, หรือเปล่า อนุภาคลงท้าย (sentence final particles) เช่น นะ, ลี, เกอะ, เอง และ อนุภาคแสดงการหลีกเลี่ยง (hedging particles) เช่น แหม, แหม...(ก็), ไห้...(ก็) รวมทั้งมีการใช้การผสมระหว่าง ระดับเสียงสูง-ต่ำประจำพยางค์ ทำนองเสียงและความสั้น-ยาวของสระของอนุภาคประเภทต่าง ๆ

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (Nattaporn Panpothong, 1999) ศึกษาพฤติกรรมการปฏิเสธการขอร้องในภาษาไทยซึ่งศึกษาการปฏิเสธการขอร้องของผู้พูดภาษาไทยโดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปริญญาตรีจำนวน 110 คน งานวิจัยนี้ศึกษาจากแบบสอบถามซึ่งประกอบไปด้วยสถานการณ์สมมติ 5 สถานการณ์ แบ่งเป็นการปฏิเสธอาจารย์ซึ่งมีสถานภาพสูงกว่า การปฏิเสธสาวใช้ซึ่งมีสถานภาพต่ำกว่า การปฏิเสธเพื่อนร่วมชั้นเรียนและการปฏิเสธคนแปลกหน้า เพื่อที่จะศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมและความสนิทสนมระหว่างผู้พูดและผู้ฟังที่มีผลต่อการปฏิเสธ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิเสธการขอร้องของอาจารย์ซึ่งมีสถานภาพสูงกว่าที่ขอร้องให้นักเรียนอยู่ช่วยพิมพ์งานนั้น ผู้พูดภาษาไทยจะไม่นิยมตอบปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง แต่มักจะนิยมผลัดการให้ความช่วยเหลือไปเวลาอื่นแทนมากที่สุด รองลงมาจึงเป็นการตอบปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงโดยไม่มีการผลัดที่จะให้ความช่วยเหลือแต่อย่างใด กลวิธีที่ผู้พูดภาษาไทยนิยมใช้ในการปฏิเสธนั้น คือกลวิธีการขอโทษ ตามด้วยการให้เหตุผลที่ต้องปฏิเสธมากที่สุดและเหตุผลส่วนใหญ่จะเป็นเหตุผลทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงมากนัก เช่น ยุ่งมาก หรือ ไม่มีเวลา เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่พบการใช้กลวิธีการกล่าวปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมาด้วยคำว่า “ไม่” ส่วนในการปฏิเสธการขอร้องของสาวใช้ที่ขอร้องให้กลุ่มตัวอย่างพาไปงานแสดงคอนเสิร์ต เนื่องจากไม่รู้ว่าจะสถานที่จัดอยู่ที่ใดนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะปฏิเสธคำขอร้องอย่างสิ้นเชิง และบางส่วนจะให้การผลัดหรือการเสนอการให้ความช่วยเหลือในเรื่องอื่นแทน

ในเรื่องของความแตกต่างในการเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธผู้ที่มีสถานภาพแตกต่างกันนั้น พบว่าเมื่อกลุ่มตัวอย่างปฏิเสธอาจารย์ ประมาณ 87 % ของผู้ที่ตอบปฏิเสธจะแสดงการขอโทษ แต่ในการปฏิเสธสาวใช้ พบว่าการขอโทษเพียงแค่ 17 % เท่านั้น และในการปฏิเสธสาวใช้ยังพบกลวิธีการปฏิเสธอีก 3 กลวิธีที่ไม่ปรากฏในการปฏิเสธอาจารย์ ได้แก่ การปฏิเสธโดยใช้คำว่า “ไม่” โดยตรง การปฏิเสธโดยให้คำแนะนำและการปฏิเสธโดยการให้อนุญาต ซึ่งณัฐพรได้กล่าวว่ากลวิธีการให้

อนุญาตนี้อาจจะไม่ใช้กลวิธีทั่วไปที่ใช้ในการปฏิเสธ แต่ในงานวิจัยนี้พบการที่กลุ่มตัวอย่างตอบปฏิเสธสาวใช้ซึ่งขอร้องให้กลุ่มตัวอย่างพาไปคอนเสิร์ตว่า “ฉันให้เธอไปกับเพื่อน” ซึ่งหมายถึงการที่อนุญาตให้สาวใช้ไปคอนเสิร์ตได้ แต่ไม่ได้เป็นผู้พาไปตามที่สาวใช้ขอร้อง

ในการศึกษาปัจจัยเรื่องความสนิทสนมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ผลการวิจัยพบว่าในการปฏิเสธเพื่อนร่วมชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งจะตอบปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงและไม่มีใครเสนอที่จะให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มเวลาภายหลัง แต่ในการปฏิเสธเพื่อนสนิท กลุ่มตัวอย่างบางส่วนเท่านั้นที่จะปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง ส่วนใหญ่จะนิยมผลัดและเสนอการให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีอื่นแทน ส่วนกลวิธีที่พบในการปฏิเสธเพื่อนสนิทแต่ไม่พบในการปฏิเสธเพื่อนร่วมชั้นเรียนมี 2 กลวิธีได้แก่การขอร้อง เช่น “อย่าโกรธกันนะ” และการกล่าวตักเตือนเรื่องที่เพื่อนมักจะไม่ใช่ห้องเรียน อย่างไรก็ตามในการปฏิเสธคนแปลกหน้าพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดจะปฏิเสธโดยสิ้นเชิงและไม่พบการผลัดหรือการเสนอทางเลือกอื่นแต่อย่างใด และกลวิธีที่เป็นที่นิยมใช้มากที่สุดคือการกล่าวขอโทษตามด้วยการให้เหตุผล โดยที่เหตุผลที่ให้มีมักจะเป็นเหตุผลที่ปฏิเสธเพื่อประโยชน์ของตัวเอง

ผลของงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางสังคมและความสนิทสนมระหว่างผู้พูดและผู้ฟังนั้น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยากง่ายในการตอบปฏิเสธและการเลือกใช้กลวิธีในการปฏิเสธของ ผู้พูดภาษาไทย อีกทั้งในการปฏิเสธ ผู้พูดภาษาไทยมีการใช้กลวิธีความสุภาพต่างๆ เพื่อรักษาหน้าของผู้ฟังแต่ถ้าเป็นการปฏิเสธคนแปลกหน้านั้น ถึงแม้จะง่ายที่จะกล่าวปฏิเสธพบว่าผู้พูดภาษาไทยมักจะปฏิเสธอย่างสุภาพมากกว่าผู้ที่สนิทสนมกัน แต่ทั้งนี้อาจไม่ใช่เพื่อรักษาหน้าของผู้ฟังแต่เป็นการรักษาหน้าของผู้พูดเองที่ไม่ต้องการถูกมองว่าไม่มีมารยาทก็เป็นได้

วิมลพักตร์ พรหมศรีมาศ (2543) ศึกษาพฤติกรรมการปฏิเสธในการตอบวจนกรรมที่แสดงความปรารถนาดีในภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาพฤติกรรมการตอบวจนกรรมที่แสดงความปรารถนาดี และหาความสัมพันธ์ของการเลือกใช้กลวิธีกับปัจจัยสองประการคือประเภทของวจนกรรมที่แสดงความปรารถนาดี และการคำนึงถึงหน้าของผู้ปฏิเสธหรือหน้าของผู้ถูกปฏิเสธ โดยวิมลพักตร์รวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของคนไทยจำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่าปรากฏกลวิธีในการปฏิเสธแบบตรงและกลวิธี การปฏิเสธแบบอ้อม กลวิธีปฏิเสธแบบตรงได้แก่ การปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมาและการปฏิเสธโดยบังความไม่สามารถตอบสนอง ส่วนกลวิธีปฏิเสธแบบอ้อม เช่น การขอบคุณ การแนะนำ การขอโทษ การแสดงความเห็นใจ เป็นต้น โดยการใช้กลวิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของวจนกรรมที่แสดงความปรารถนาดี และสถานภาพระหว่างคู่สนทนา นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ปฏิเสธจะคำนึงถึงหน้าของผู้ถูกปฏิเสธมากกว่าหน้าของตนเอง

ธิดารัตน์ น้อมมนัส (2546) ได้ศึกษากลวิธีการตอบปฏิเสธของคนไทยโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ ศึกษารูปแบบการสื่อสารในการตอบปฏิเสธของคนไทย ศึกษาการเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธในแต่ละบริบท และศึกษาปัจจัยด้านเพศ สถานภาพทางสังคมระหว่างคู่สนทนาและลำดับเกียรติภูมิของอาชีพของกลุ่มตัวอย่างมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธหรือไม่ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากบทสนทนาในละครโทรทัศน์ 2 เรื่อง ส่วนการสำรวจกลวิธีสื่อสารว่ากลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีใดในการตอบปฏิเสธรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษาจากตัวอย่างประชากรจำแนกตามลำดับเกียรติภูมิของอาชีพ 4 กลุ่มอาชีพได้แก่ แพทย์ ข้าราชการระดับกลาง พนักงานเสมียน และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย กลุ่มละ 20 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มประกอบด้วยหญิง 10 คนและชาย 10 คน รวม 80 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ อัตราส่วน ร้อยละและการทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างระหว่างสัดส่วนด้วยค่า Z-proportion

ผลการวิเคราะห์รูปแบบประโยคที่ใช้ตอบปฏิเสธในละครโทรทัศน์ทั้ง 2 เรื่อง และจากแบบสอบถามพบว่า รูปแบบประโยคบอกเล่าหรือปฏิเสธเป็นประเภทที่พบมากที่สุด รองลงมาคือประโยคคำสั่ง และประโยคคำถามตามลำดับ ส่วนกลวิธีการตอบปฏิเสธมีหน้าที่ซึ่งจำแนกตามกลุ่มความหมายได้ 6 กลุ่มคือ การให้เหตุผล การพูดเป็นนัย การแบ่งรับแบ่งสู้ การตอบรับในอนาคต การไม่ยอมรับข้อเสนอ และการหยั่งความคิดของคู่สนทนาโดยการให้เหตุผลเป็นหน้าที่ทางการสื่อสารที่พบมากที่สุดในการตอบปฏิเสธในทุกบริบท ทั้งข้อมูลจากการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามและจากละครโทรทัศน์ทั้ง 2 เรื่อง แตกต่างวิธีอื่นที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้รองมาจากกลวิธีการให้เหตุผล ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะแตกต่างจากข้อมูลที่ได้จากละครโทรทัศน์ทั้ง 2 เรื่อง ผลการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการตอบปฏิเสธของตัวอย่างประชากรพบว่า ปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคมของคู่สนทนามีผลต่อการตอบปฏิเสธมากที่สุด

ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม (2549) ศึกษาความสุภาพในการขอร้องและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ งานวิจัยนี้อาศัยกรอบทฤษฎีของบราวน์และเลวินสัน(1978,1987) ลิซ (1983) และบลูมกุลกา (1984,1992) ในการศึกษากลวิธีความสุภาพในการขอร้องและ การปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทย และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีเหล่านั้น โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากจดหมายธุรกิจ การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ภายในองค์กรธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีความสุภาพในการขอร้องจำแนกได้เป็น 6 กลวิธี ได้แก่ การยกย่อง การใช้วจนกรรมที่ทำให้ผู้ฟังพึงพอใจโดยการชม การขอโทษ และการขอบคุณ นอกจากนี้ยังปรากฏกลวิธีการให้เหตุผล การเสนอทางเลือกการแสดงความจริง และการให้ข้อมูลเพิ่มเติมทางธุรกิจ ส่วนกลวิธีความสุภาพในการปฏิเสธปรากฏเพียง 5 กลวิธี โดยไม่ปรากฏกลวิธีการเสนอ

ทางเลือก นอกจากนี้พบว่าผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการขอรับรองและการปฏิเสธ เนื่องจากผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นประเด็นที่ทุกองค์กรทางธุรกิจให้ความสำคัญ และเป็นที่น่าสังเกตว่าไม่ปรากฏการแสดงหรือการลดตนเองดังที่ปรากฏในการสนทนาในชีวิตประจำวัน เนื่องจากจะส่งผลให้มีอำนาจการต่อรองลดลงและส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ทางธุรกิจที่จะได้รับ

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า วัฒนธรรมทางธุรกิจมีผลต่อการปรากฏกลวิธีความสุภาพด้านลบหรือกลวิธีความสุภาพที่สัมพันธ์กับการยกย่องนับถือ ในขณะที่สังคมธุรกิจให้ความสำคัญต่อการได้รับการยอมรับและชื่นชมต่อผู้อื่น รวมทั้งความต้องการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ส่งผลให้ปรากฏกลวิธีความสุภาพด้านบวกหรือกลวิธีความสุภาพที่สัมพันธ์กับการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และยังพบว่า อำนาจมีบทบาททั้งในการขอรับรองและการปฏิเสธ กล่าวคือ ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าจะใช้กลวิธีความสุภาพที่ซับซ้อนกว่าเมื่อติดต่อกับผู้ที่มีอำนาจมากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าระยะห่างทางสังคมส่งผลให้ปรากฏการใช้มูลลบด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการตอบปฏิเสธของผู้พูดภาษาไทยทั้ง 5 เรื่อง พบว่างานวิจัยของภาวดี ดีพิงตัน (Phawadee Deephuengton, 1992) มุ่งศึกษากลวิธีทางภาษาที่เก็บรวบรวมตัวอย่างจากสถานการณ์จริงและรายการโทรทัศน์ ส่วนงานวิจัยของณัฐพร พานโพธิ์ทอง (Nattaporn Panpothong, 1999) ศึกษาการปฏิเสธการขอรับรองของผู้พูดภาษาไทยโดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปริญญาตรีใช้การเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม กำหนดสถานการณ์สมมติ 5 สถานการณ์ แบ่งเป็นการปฏิเสธโดยอาศัยสถานภาพของผู้พูด เช่นเดียวกับวิมลพัทตร์ พรหมศรีมาศ (2543) ที่ศึกษากลวิธีในการปฏิเสธการตอบวัฒนธรรมที่แสดงความปรารถนาดี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้ ธิดารัตน์ น้อมมนัส (2546) ก็ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามเช่นกัน แต่งานวิจัยเล่มนี้ยังกำหนดปัจจัยด้านเพศ สถานภาพทางสังคมระหว่างคู่สนทนาและลำดับเกียรติภูมิของอาชีพของกลุ่มตัวอย่างมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ และปณิดา เลอเลิศยุติธรรม (2549) ศึกษาความสุภาพในการขอรับรองและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ จะเห็นได้ว่างานวิจัยทั้ง 5 เล่มส่วนใหญ่จะเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และนอกจากการศึกษารูปภาษาแล้วผู้วิจัยเหล่านั้นยังได้กำหนดปัจจัยต่าง ๆ เพื่อที่จะศึกษากลวิธีการตอบปฏิเสธว่ามีลักษณะอย่างไร ดังนั้นจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในภาษาไทยจึงเป็นแนวทางให้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยเล่มนี้ โดยอาศัยกรอบและแนวทางการศึกษาจากงานวิจัยอาทิ การกำหนดสถานการณ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การกำหนดสถานภาพของผู้ตอบปฏิเสธ และกลวิธีการวิเคราะห์รูปภาษาของการตอบปฏิเสธด้วย

3.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธรูปในภาษาจีน

ส่วนงานวิจัยในภาษาจีนนั้น ผู้วิจัยพบว่าม้งงานวิจัยที่ศึกษาวัฒนธรรมการปฏิเสธรูปในภาษาจีน ดังนี้

ล่าย เจี (Lai Jie 2010) ได้ศึกษากลวิธีความสุภาพในวัฒนธรรมการขอรับรองและการปฏิเสธรูประหว่างพนักงานขายและลูกค้าชาวจีน ผู้วิจัยมีความประสงค์ศึกษากลวิธีความสุภาพในวัฒนธรรมการขอรับรองและการปฏิเสธรูประหว่างพนักงานขายและลูกค้าชาวจีนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้กลวิธีความสุภาพ โดยเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตและบันทึกเทปการสนทนาระหว่างพนักงานขายประกันกับลูกค้าจำนวนทั้งหมด 20 คน ผู้วิจัยเพื่อทำให้ข้อมูลเป็นธรรมชาติมากที่สุด ในการบันทึกเสียงสนทนานั้น ผู้วิจัยจึงให้เพื่อนของพนักงานขายประกันอยู่ในห้องรับแขก เมื่อมีลูกค้ามาสอบถามเรื่องทำประกันชีวิตก็จะบันทึกเสียงสนทนาระหว่างพนักงานขายประกันกับลูกค้า นั้นนั้นแปลงเทปบันทึกเหตุการณ์ที่ปรากฏออกมาเป็นตัวอักษรเพื่อใช้ระบบการถ่ายเสียงบทสนทนา ซึ่งดัดแปลงจาก เลวินสัน (Levinson, 1983) เป็นระบบที่ใช้สัญลักษณ์ที่พิมพ์จากคีย์บอร์ดทั่วไป โดยใช้แนวคิดทฤษฎีความสุภาพ (Politeness Theory) ของบราวน์ และเลวินสัน (Brown and Levinson, 1987) ผลการศึกษาพบว่า พนักงานขายประกันเลือกใช้กลวิธีความสุภาพจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 66 และได้เลือกกลวิธีความสุภาพจำนวนมากถึง 19 ประเภท ส่วนลูกค้าจำนวนกลวิธีความสุภาพที่เลือกใช้ถึงร้อยละ 34 และประเภทกลวิธีความสุภาพมี 11 ประเภท สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้กลวิธีความสุภาพในวัฒนธรรมการขอรับรองและการปฏิเสธรูประหว่างพนักงานขายประกันและลูกค้าจีน ประกอบด้วยทางวัฒนธรรมและทางสังคม ซึ่งในทางสังคมได้แบ่งเป็นอำนาจกับภาระหน้าที่ ระยะห่างทางสังคม เพศกับอายุ ส่วนวัฒนธรรมนั้น โดยเชื่อมโยงกับหลักความสุภาพจีน ได้แก่ หลักถ่อมตนและยกย่องผู้อื่น หลักความสุภาพ หลักแสวงหาความเหมือนระหว่าง “脸” กับ “面子” หลักคุณธรรม คำพูด ความประพฤติ ผู้วิจัยเห็นว่าปัจจัยวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลมากที่สุดเนื่องจากประเพณีวัฒนธรรมมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานในประเทศจีน ความสุภาพมีอยู่ในวัฒนธรรมจีนมาจนถึงปัจจุบันนี้อย่างเหนียวแน่น และคนจีนยังยึดมั่นความสุภาพทุกประการในประเพณีวัฒนธรรมนิยมที่เก่าแก่ของประเทศจีน

จิงหลิงและซูลาน (Jingling; & Shulan, 2002) ศึกษากลวิธีความสุภาพในการปฏิเสธรูปการเชิญของนักศึกษาจีน การศึกษากลวิธีความสุภาพในการปฏิเสธการเรียนเชิญของนักศึกษาจีน งานวิจัยสนใจศึกษาวิเคราะห์นักศึกษาชาวจีนจะปฏิเสธการเรียนเชิญอย่างไร โดยเน้นถึงความแตกต่างทางปัจจัยเรื่องเพศแสดงให้เห็นถึง เมื่อนักศึกษาจีนเรียนเชิญผู้อื่นแต่เขาถูกปฏิเสธ นักศึกษาจะใช้กลวิธีการอย่างไร โดยใช้ทฤษฎีเรื่องความสุภาพและแนวคิดการคุกคามหน้าของบราวน์และเลวินสัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเมื่อนักศึกษาจีนสังเกตเห็นว่า คู่สนทนามีปฏิกิริยาทางด้านลบต่อการเรียน

เชิญเขาจะใช้กลวิธีความสุภาพอย่างไร และถ้ามีความแตกต่างทางด้านอำนาจทางสังคมระหว่างผู้คน (ความสัมพันธ์ที่สมดุลและไม่สมดุล) และวิเคราะห์ผลว่ามีความแตกต่างทางด้านเพศหรือไม่ตัวอย่าง การวิจัยประกอบด้วยนักศึกษาจีน 128 คน นักศึกษาหญิง 49 คน นักศึกษาชาย 89 คน อายุระหว่าง 18 - 21 ปี มาจากคณะวิศวกรรม และคณะเคมีปิโตรเลียม ของ Hunan University ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีความสุภาพของนักศึกษาจีนจะมี 3 ประเภท คือ (1) การโน้มน้าวใจ (2) การปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา (3) และการใช้กลวิธีการพูดแบบอ้อม บอกเหตุผลและทางเลือก

ประเภทที่ (1) และ (3) แสดงให้เห็นว่านักศึกษาจีนที่นิยมรักษาระดับความสัมพันธ์ ให้ความสำคัญกับการปฏิสัมพันธ์ทางด้านลบของผู้ที่ได้รับการเชิญชวน พยายามจะเคารพและรักษาหน้าของผู้ที่ถูกเชิญชวนนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงจะใช้การปฏิเสธประเภทที่ (2) น้อยมาก เป็นหลักฐานยืนยันว่ารักษาหน้าของผู้ถูกเชิญชวน ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่าประเภทที่ (3) ของนักศึกษาหญิงที่อาจแฝงไปด้วยอำนาจ แสดงให้เห็นว่าสังคมจีนเป็นสังคมที่สุภาพด้านลบ ในสังคมนี้สำหรับการตอบปฏิเสธการเรียนเชิญ หน้าด้านลบจะเป็นสิ่งที่ต้องพยายามหลีกเลี่ยงและลดลง แต่ผลการวิจัยของผู้ตอบนักศึกษาชาย ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่ชัดเจนในปัจจัยอำนาจ อาจเป็นเพราะว่าผู้หญิงในประเทศจีนมีอำนาจที่อ่อนกว่าผู้ชายในสังคมจีน

นอกจากผู้วิจัยจะศึกษาเรื่องมโนทัศน์หน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับทฤษฎีความสุภาพนี้แล้ว ผู้วิจัยจะทบทวนงานวิจัยของลี่ซี (Lii - Shih, 1994) ที่ได้เสนอความคิดในเรื่องของวัจนกรรมที่แสดงความปรารถนาดี หรือ FSA ที่เป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เช่นเดียวกัน

ลี่ซีใช้กรอบทฤษฎีความสุภาพของบราวน์และเลวินสัน ในการศึกษาการปฏิเสธของชาวจีนโดยมีการดัดแปลงมโนทัศน์เรื่องการกระทำที่คุกคามหน้า (FTA) ลี่ซีเสนอว่าในการปฏิสัมพันธ์ควรมีการเพิ่มมโนทัศน์เรื่อง face - satisfying act (FSA) ซึ่งหมายถึงการกระทำอันเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังซึ่งทำให้ “หน้า” เป็นที่พึงพอใจ นอกเหนือไปจากมโนทัศน์เรื่อง FTA โดยกล่าวว่ามโนทัศน์ทั้ง 2 นี้จะสร้างความสมดุลในการอธิบายเรื่องความสุภาพมากกว่าการมองว่าวัจนกรรมเกือบทั้งหมดเป็น FTA ตามทฤษฎีของ บราวน์และเลวินสัน เนื่องจากตามปกติแล้ว ในการแสดง FSA ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง ผู้พูดจะรู้สึกสบายใจและพยายามที่จะแสดงวัจนกรรมนั้นอย่างตรงไปตรงมา แต่ในทางกลับกัน ถ้าวัจนกรรมนั้นถือเป็น FTA ผู้พูดมักจะหลีกเลี่ยงที่จะแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา แต่จะพยายามใช้กลวิธีการพูดอย่างอ้อมและมีชั้นเชิง อย่างเช่นในการเชิญหรือในการเสนออาหารหรือความช่วยเหลือนั้น ชาวจีนมักจะพูดอย่างตรงไปตรงมา จนบางครั้งดูเหมือนว่าจะเป็นการคาดคั้น ครอบงำและบังคับผู้ฟัง เพราะชาวจีนเห็นว่าการกระทำเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง และการคาดคั้นหรือการครอบงำนั้นเป็นการแสดงความจริงใจและความมีน้ำใจของผู้พูดด้วย แต่เมื่อต้องปฏิเสธ หรือขอรับรองชาวจีนมักจะหลีกเลี่ยงการพูดอย่างตรงไปตรงมา เพราะการกระทำเหล่านี้ถือเป็น FTA ลี่ซีได้ให้

ความเห็นว่าการไม่จัดให้มีการเชิญการให้ข้อเสนอหรือการให้ของขวัญเป็น FSA แล้ว ก็จะเป็นเรื่องยากในการอธิบายว่าทำไมชาวจีนจึงมักคาดคั้น และตรงไปตรงมาในการแสดงวัจนกรรมเหล่านี้ แต่กลับแสดงการขอร้องหรือการปฏิเสธอย่างอ้อมค้อม ลีซีเสนอว่าสำหรับชาวจีน การเชิญ การให้ของขวัญ และการให้ข้อเสนอเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นมิตรภาพปรารถนาดี โดยหน้าที่หลักของวัจนกรรมเหล่านี้ คือการสร้างเสริมและกระชับความสัมพันธ์ทางสังคมให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ไม่ใช่การคุกคามหน้า ดังนั้นความสุภาพจึงไม่ควรเป็นเพียงแค่กลวิธีการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเท่านั้น แต่ควรมองว่าเป็นกลวิธีที่ก่อให้เกิดความกลมเกลียวและมิตรภาพอันดีด้วย

ผลการวิจัยพบว่าการปฏิเสธการขอร้องซึ่งถือเป็น FTA จะมีความแตกต่างกับรูปแบบการปฏิเสธวัจนกรรมที่เป็น FSA ของชาวจีน เช่นการปฏิเสธการให้ข้อเสนอ คือรูปแบบการปฏิเสธการกระทำที่เป็นประโยชน์กับผู้ฟังหรือ FSA ของชาวจีน มี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือรูปแบบที่ให้เหตุผลที่ดีและชัดเจน เช่น (ผู้พูดและผู้ฟังเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันและอาศัยอยู่ใกล้กัน)

S: Mei-li, ming-tian yao-bu-yao wo song ni qu ji-chang?

Mei-li, do you want me to give you a ride to the airport?

H: Bu-yong le, xie-xie. Wc ge-ge yao song wo qu.

No, thank you. My brother is going to take me there.

การปฏิเสธรูปแบบนี้ จะบอกการปฏิเสธที่ชัดเจน ทำให้ผู้ฟังเข้าใจและไม่ยืนกรานที่จะเสนอหรือเชิญอีกครั้งเพื่อให้ผู้ฟังตอบรับ นอกจากการปฏิเสธที่ชัดเจนแล้ว ผู้ปฏิเสธมักจะกล่าวคำขอบคุณ หรือคำขอโทษด้วย ซึ่งการปฏิเสธรูปแบบนี้คล้ายกับการปฏิเสธแบบอเมริกัน และการปฏิเสธอีกรูปแบบหนึ่งคือการปฏิเสธอย่างอ้อมค้อมและคลุมเครือ โดยมักตอบปฏิเสธมากกว่า 1 ครั้ง เนื่องจาก ผู้ปฏิเสธมักนิยมให้เหตุผลที่ไม่ชัดเจนในการปฏิเสธ ทำให้ผู้ที่เป็นฝ่ายแสดงความปรารถนาดีนั้นยืนกรานที่จะให้ผู้ปฏิเสธตอบรับความปรารถนาดีของตน ส่วนรูปแบบการปฏิเสธการกระทำที่คุกคามหน้า หรือ FTA ซึ่งในที่นี้คือการปฏิเสธการขอร้องลีซีพบว่ามี 3 รูปแบบ คือการปฏิเสธการขอร้องอย่างตรงไปตรงมาและมีการตกแต่งคำพูดเล็กน้อย การปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมาพร้อมกับ การขอโทษและคำอธิบายที่ชัดเจน รูปแบบสุดท้าย คือการปฏิเสธอย่างอ้อมค้อมโดยใช้หลายกลวิธีรวมกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธในภาษาจีน พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษารูปแบบภาษาของการตอบปฏิเสธ และมุ่งเน้นทฤษฎีความสุภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการกำหนดสถานการณ์และการเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริง มีการกำหนดสถานภาพของผู้พูด แต่งานวิจัยของภาษาจีนนั้นยังมีลักษณะที่แตกต่างจากงานวิจัยในภาษาไทย โดยงานวิจัยของจีนส่วนใหญ่อธิบายเป็น เชิงปริมาณมากกว่าการอธิบายแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนาจากงานที่ศึกษารูปภาษาและการกำหนดสถานภาพมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้อีกด้วย

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสขข้ามวัฒนธรรม

จิ้ง (Wang Jing, 2012) การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธของผู้พูดภาษาจีนและผู้พูดภาษาญี่ปุ่น โดยใช้ประโยคสนทนาในหัวข้อการขออภัย – การปฏิเสธ เป็นศูนย์กลางในการวิจัย ผ่านการสำรวจเชิงวัจน-ปฏิบัติศาสตร์และการตอบแบบสอบถาม ใช้รูปแบบ DCT ในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและออกแบบสอบถามที่สมบูรณ์แบบ ผู้ตอบแบบสอบถามได้จำแนกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 50 คน โดยมีผู้ที่ไม่เคยศึกษาภาษาญี่ปุ่นใช้ภาษาจีนกลางเป็นภาษาแม่ อีกกลุ่มหนึ่งพูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่และได้พิจารณาถึงหลายปัจจัย อาทิ สถานภาพทางสังคม อำนาจ และอื่นๆ ได้สร้างสถานการณ์ 16 สถานการณ์ที่พบเจอในชีวิตประจำวัน เพื่อศึกษาในการสื่อสารทางด้านภาษา ผู้พูดภาษาจีนและผู้พูดภาษาญี่ปุ่น ในเมื่อพบเจอวัจนกรรมในการขออภัยปัจจัยสถานภาพทางสังคมและอำนาจ จะส่งผลต่อการเลือกใช้วัจนกรรมการปฏิเสธต่างกันหรือไม่อย่างไร โดยใช้ทฤษฎีเรื่องหน้าของ Brown & Levinson (1987) โดยใช้ทฤษฎีที่มาศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธระหว่างจีน – ญี่ปุ่น

ผลการศึกษาพบว่าภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น มีจุดที่คล้ายคลึงกันในด้านรูปแบบกลวิธีการปฏิเสธต่างก็ใช้คำอุทานมาช่วย (นิยมใช้คำอุทานซึ่งมีส่วนทำให้สถานการณ์การปฏิเสธอ่อนลง) นิยมใช้กลวิธีปฏิเสธโดยตรงปฏิเสธโดยใช้เหตุผลและสังเกตได้ว่าสังคมจีนและสังคมญี่ปุ่นต่างก็ยึดถือหลักเคารพผู้อาวุโส แต่วิเคราะห์จากสถิติที่ละเอียดแล้วก็มีความแตกต่างหลายประการในด้านรูปแบบการปฏิเสธของผู้พูดภาษาญี่ปุ่น นิยมใช้การกล่าวขอผลโทษ การปฏิเสธโดยตรง และการใช้เหตุผลโดยนำมาใช้ร่วมกัน ซึ่งเป็นกลวิธีความสุภาพด้านลบที่ชัดเจน แต่สำหรับผู้พูดภาษาจีนได้รับอิทธิพลจากหลักการความสุภาพด้านลบและหลักการความสุภาพด้านบวกที่รวมกันทำให้เกิดกลวิธีการปฏิเสธที่หลากหลายรูปแบบ ในการปฏิเสธโดยใช้กลวิธีการให้เหตุผลนั้น เนื้อหาของเหตุผลที่แสดงมีลักษณะที่แตกต่างกัน ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะการให้เหตุผลโดยใช้คำกำกวมและไม่ชัดเจน แต่ผู้พูดภาษาจีนจะให้เหตุผลที่ชัดเจนและละเอียดมากกว่า มีเนื้อหาที่สมบูรณ์มากกว่าคนว่าผู้พูดภาษาญี่ปุ่น ในทางด้านคำเรียกขาน พบว่าในการด้านเรียกขานโดยภาษาจีนไม่มีบุรุษสรรพนามที่ชัดเจน คนจีนจึงใช้คำเรียกขานบ่อยครั้งกว่าคนญี่ปุ่น แต่ภาษาญี่ปุ่นมีระบบบุรุษสรรพนามที่ชัดเจน ปกติจะอาศัยการแปรรูปภาษาแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง นอกจากนั้นผู้พูดภาษาญี่ปุ่นนิยมเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธโดยตรงมากกว่าผู้พูดภาษาจีน จำนวนคนที่ใช้กลวิธีการปฏิเสธโดยตรงมีมากกว่าร้อยละ 60 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งแสดงว่าผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเมื่อปฏิเสธการขออภัยของผู้อื่นมี

แนวโน้มที่แสดงเจตนาของตัวผู้ให้ผู้อื่นอย่างชัดเจนมากกว่าผู้พูดภาษาจีน ในการปฏิเสธการขอรับรองของสมาชิกในครอบครัว ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นมีเกือบร้อยละ 70 ที่เลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธโดยตรงมากกว่าผู้พูดภาษาจีนซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาจีนมีความคิดเกี่ยวกับความเป็นครอบครัวที่เข้มข้นกว่า ให้ความสำคัญ ความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกในครอบครัวเป็นพิเศษ ในขณะที่ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานมากกว่า แต่ในความคิดของคนจีนครอบครัวสำคัญกว่าเพื่อน ในประสบการณ์การสอนผู้วิจัยสังเกตว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นหลายคนเมื่อต้องใช้ภาษาญี่ปุ่นมาปฏิเสธปกติจะกล่าวขอโทษ โดยใช้เป็นรูปแบบเดียวกัน ซึ่งไม่ได้นึกถึงผู้ถูกปฏิเสธที่แตกต่างกัน เนื่องจากนักศึกษาไม่เข้าใจวัฒนธรรมญี่ปุ่นอย่างถ่องแท้ปรากฏการณ์นี้ทำให้ผู้สอนภาษาญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการอธิบายวัฒนธรรมญี่ปุ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมากในกระบวนการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น

ฮุยจวน (Huijuan, 2007) ศึกษาวัฒนธรรมที่สะท้อนในกลวิธีการปฏิเสธระหว่างจีนและอังกฤษ วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความแตกต่างของกลวิธีการปฏิเสธระหว่างอาจารย์และลูกศิษย์ของประเทศจีนและประเทศอเมริกา โดยทฤษฎีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเพื่อช่วยในการจัดอุปสรรคในการสื่อสารที่มีผู้สื่อสารมาจากต่างวัฒนธรรม ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้จำนวนคน 120 คน ได้แก่ อาจารย์และลูกศิษย์ที่มาจากวิทยาลัยบริหารอุตสาหกรรมการบินจีนโจว ประเทศจีน จำนวน 60 คน นักศึกษาปริญญาตรีจาก Kansas State University จำนวน 30 คน และอาจารย์อเมริกาที่สอนภาษาอังกฤษในประเทศจีน จำนวน 30 คน เพื่อให้ตัวอย่างการวิจัยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกให้น้อยลง ตัวอย่างอาจารย์และลูกศิษย์คนจีน จำนวน 60 คน ต่างก็ไม่ได้เรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ ในจำนวนตัวอย่างการวิจัย 120 คนนี้ มีเพศชาย 78 คน และเพศหญิง 42 คน เพศชายชาวจีน 38 คน เพศหญิงชาวจีน 22 คน เพศชายชาวอเมริกา 40 คน เพศหญิงชาวอเมริกา 20 คน ช่วงอายุอยู่ระหว่างอายุ 20 – 65 ปี

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและออกแบบสอบถาม โดยดัดแปลงจาก Beebe et al. (1990) โดยกำหนดสถานการณ์ ขึ้น 8 สถานการณ์ ได้แก่ การขอรับรอง 2 สถานการณ์ การเรียนเชิญ 2 สถานการณ์ การให้คำแนะนำ 1 สถานการณ์ และการให้ข้อเสนอ 3 สถานการณ์ ผลการวิจัยพบว่า การใช้กลวิธีการปฏิเสธระหว่างอาจารย์และลูกศิษย์ ของประเทศจีน และประเทศอเมริกา การศึกษาพบว่าความเหมือนในกลวิธีการปฏิเสธนั้นมีมากกว่า ความแตกต่างในการสื่อสารของการปฏิเสธ แต่เนื่องด้วยความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม การใช้กลวิธีการปฏิเสธบางกลวิธีของสองประเทศมีความแตกต่างที่ชัดเจน อาจารย์และนักศึกษาชาวจีนจะเน้นถึงการให้เหตุผลเสนอทางเลือก อาจารย์และนักศึกษาชาวอเมริกาจะให้การปฏิเสธโดยตรงมากกว่า โดยการแสดงเจตนาอย่างชัดเจน อาจารย์และนักศึกษาชาวจีนให้ความสำคัญทางด้านสถานภาพทางสังคม และอายุ โดยภาพรวมแล้วอาจารย์และนักศึกษาทั้งประเทศจีน และ

ประเทศอเมริกาจะใช้กลวิธีปฏิเสธแบบทางอ้อมมากกว่า กลวิธีปฏิเสธแบบทางตรงเราจะเห็นได้ว่าภาษาเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดวัฒนธรรม วัฒนธรรมกำหนดภาษาการเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธอย่างสุภาพ ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยสังคมหลายปัจจัย เช่น อำนาจทางสังคม ความสนิทสนม ระหว่างผู้พูดและความยากง่ายของสถานการณ์ในบริบทภาษาที่แตกต่างกันระหว่าง จีน – อเมริกา ปัจจัยอำนาจทางสังคมและปัจจัยความสนิทสนม มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธอย่างชัดเจน ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การใช้กลวิธีการปฏิเสธเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างยุ่งยาก ต้องคำนึงถึงอิทธิพลและข้อจำกัดของปัจจัยหลายปัจจัย การวิจัยครั้งนี้อาจไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นบางประการในสถานการณ์ชีวิตความจริง ซึ่งลักษณะเด่นเหล่านี้อาจยังต้องศึกษาเพิ่มเติมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ในการทำงานวิจัยในครั้งต่อไป

วิดจายา (Widjaya, 1997) ได้เปรียบเทียบการใช้กลวิธีทางภาษาในการปฏิเสธนักระหว่างหญิงชาวอเมริกันและหญิงชาวไต้หวัน ในการวิจัยนี้ไม่ได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แต่ใช้วิธีการให้กลุ่มตัวอย่างจับคู่กัน เพื่อสวมบทบาทสมมติและคิดบทสนทนาขึ้นเองตามสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้ โดยไม่ได้มีการเตรียมตัวล่วงหน้ามาก่อน (role play) ผู้วิจัยได้สร้างสถานการณ์สมมติขึ้น 3 สถานการณ์ โดยแบ่งเป็นการปฏิเสธคนแปลกหน้า เพื่อนร่วมชั้นเรียน และเพื่อนชายซึ่งเป็นคนรักของเพื่อน อีกทั้งยังมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์หลังการแสดงตามบท แล้วแบ่งกลวิธีที่ปรากฏในข้อมูลออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทกลวิธีความสุภาพแบบทางตรงบวก และประเภทที่เป็นกลวิธีความสุภาพแบบตรงทางลบ โดยเกณฑ์ที่วิดจายาใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีคือ ความหมายของข้อความย่อยตามแบบของบีบีและคณะ (Beebe et al., 1990) ส่วนเกณฑ์ที่ใช้ในการแยกกลวิธีต่าง ๆ ที่ได้ให้เป็นกลวิธีกลวิธีความสุภาพทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ ความตรงและความอ้อมของกลวิธี โดยถ้อยคำที่มีเนื้อความแสดงถึงการปฏิเสธที่ชัดเจนที่สุด จะถือว่ามีความตรงมากกว่าและถูกจัดไว้ในกลวิธีความสุภาพแบบตรงทางลบ ส่วนถ้อยคำที่แสดงถึงการปฏิเสธอย่างอ้อมค้อมไม่ชัดเจนจะถูกจัดไว้ในกลวิธีความสุภาพแบบตรงทางบวก

กลวิธีความสุภาพแบบตรงทางลบประกอบไปด้วยกลวิธีต่าง ๆ ได้แก่

การปฏิเสธโดยตรง เช่น I can't

การลดระดับความตรงของการปฏิเสธ เช่น I don't think that's a good night.

การปฏิเสธแบบอ้อม เช่น We are just asking for trouble.

การแสดงความเสียใจ เช่น I'm sorry.

การแก้ตัว เช่น I'm busy.

การคัดค้าน เช่น She's a friend of mine. (กลวิธีนี้เป็นการให้เหตุผลที่ตั้งอยู่บนหลักศีลธรรม บรรทัดฐานและค่านิยมของสังคม โดยข้อความนี้เกิดขึ้นในบริบทที่กลุ่มตัวอย่างต้องปฏิเสธนัดเพื่อนผู้ชายที่เป็นคนรักของเพื่อน)

การกล่าวหลีกเลี่ยง เช่น I don't know.....

กลวิธีความสุภาพแบบตรงทางบวก ประกอบไปด้วย กลวิธีต่าง ๆ ได้แก่

การเสนอทางเลือก เช่น Can I bring my friend?

การตอบรับอย่างคลุมเครือสำหรับอนาคต เช่น Maybe

การตอบรับล่วงหน้าสำหรับการนัดในอนาคต เช่น O.K.

การตอบรับการนัดตามมารยาท เช่น O.K.

การผลัด เช่น I'll call you.

การแสดงความเป็นกลุ่มเดียวกัน เช่น I'll be there for you.

การใช้คำพูดเชิงบวก เช่น That's very sweet of you.

การแสดงความคิดเห็นเชิงบวก เช่น I'd like to

การขอบคุณ เช่น Thanks

อย่างไรก็ตาม วิจัยยา ไม่ได้เน้นวิเคราะห์ในเรื่องของความสุขภาพ แต่เน้นการวิเคราะห์ในเรื่องของการใช้กลวิธีที่แสดงความตรง และความอ่อนของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า ผลการวิจัยพบว่าชาวไต้หวันมีการใช้กลวิธีการปฏิเสธแบบตรงมากกว่า เช่น ใช้ 'No, thank you.' ในการปฏิเสธแทบจะทุกประเภท ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ที่เริ่มเรียนภาษาอังกฤษ จะถูกสอนให้ใช้คำนี้ จึงนำประโยคนี้นี้มาใช้ในเกือบทุกสถานการณ์ อันเป็นลักษณะของ overgeneralization โดยไม่เห็นว่าเป็นเรื่องไม่สุภาพแต่ประการใด ในขณะที่เดียวกันชาวอเมริกันมองว่าการปฏิเสธแบบนี้ไม่สุภาพ จึงนิยมที่จะใช้กลวิธีการปฏิเสธแบบอ่อน เช่น 'We're just asking for the trouble.' ในการที่จะปฏิเสธนัดผู้ซึ่งเป็นคนรักของเพื่อน เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจว่าผู้พูดกำลังปฏิเสธและตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้น โดยที่ไม่ต้องกล่าวปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นการรักษามิตรภาพไว้ต่อไป

เลี้ยว และเบรสนาฮาน (Liao; & Bresnahan, 1996) ที่ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างในกลวิธีการปฏิเสธระหว่างภาษาอังกฤษแบบอเมริกันและภาษาจีนแมนดาริน เลี้ยว และเบรสนาฮาน ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างในกลวิธีการปฏิเสธการขออภัยระหว่างกลุ่มผู้พูดภาษาอังกฤษแบบอเมริกันและกลุ่มผู้พูดภาษาจีนแมนดารินในไต้หวันโดยศึกษาจากการใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นสถานการณ์สมมติทั้งหมด 6 สถานการณ์ แบ่งเป็นการปฏิเสธผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า การปฏิเสธผู้ที่มีสถานภาพเท่ากันและการปฏิเสธผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่าโดยไม่ได้ออกเกณฑ์การวิเคราะห์กลวิธีไว้ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเปรียบเทียบเชิงปริมาณ ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง 2

วัฒนธรรม คือชาวจีนมักจะปฏิเสธสมาชิกในครอบครัวได้ยากที่สุด ต่างจากชาวอเมริกันซึ่งให้ความสำคัญระหว่างเพื่อนและครอบครัวเท่ากัน จึงไม่มีกลุ่มใดที่ปฏิเสธยากเป็นพิเศษ เช่นในสถานการณ์ที่ครูขอให้นักเรียนอยู่ช่วยงานหลังเลิกเรียน การปฏิเสธผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า (ในที่นี้คือครู) ชาวจีนมีแนวโน้มที่จะให้เหตุผลที่เฉพาะเจาะจงกว่าชาวอเมริกัน เช่น

Deng yi-xia yao da-gong, pa hwei chi-dao

"I need to work part-time in a moment, I'm afraid I will be late."

หรือ Lao-shi, bu hao yi-si, wo wan-shang yao gan zwo-ye

"Sir, I'm sorry. I have to write my homework in the evening."

แต่ชาวอเมริกันมักจะบอกเพียงแค่ว่า

"I'm sorry I'd like to help but I got other plans."

หรือ "Yes I would love to help but I would have to leave early."

ยังมีอีกหลายกลวิธีที่แสดงถึงความแตกต่างระหว่างชาวจีนและชาวอเมริกัน เช่น ชาวอเมริกันมักขึ้นต้นการปฏิเสธด้วยการแสดงความคิดเห็นเชิงบวกมากกว่าชาวจีน เช่น

"Sorry, I really wish I could but I've got other things to do ." หรือ

"Yes I would love to help but I have to leave early."

ในขณะที่ชาวจีนก็มีการแสดงความคิดเห็นเชิงบวกด้วยประโยคที่เท่ากับ "I would love to" เหมือนกัน แต่มีการใช้ที่น้อยกว่าชาวอเมริกันมาก และถึงแม้รูปแบบนี้จะแสดงถึงคุณภาพในการปฏิเสธในภาษาอังกฤษ แต่ก็ไม่ใช่ชาวจีนจะสุภาพน้อยกว่าชาวอเมริกัน แต่เป็นเพราะรูปแบบนี้ไม่ใช่รูปแบบปกติที่จะใช้ปฏิเสธสำหรับชาวจีน โดยทั่วไปชาวจีนมักจะปฏิเสธด้วย

Dwei-bu-qi, jin-tian wo you shi yao zwo

" Sorry, I have things to do today ."

หรือ

Lao-shi , wo you hen zhong-yao de shi,shi-zai wu-fa liou xi alai.

"Sir/Ma'am, I have very important things to do. I really cannot stay."

จากกลวิธีต่างๆที่พบในการวิจัยนี้ เลี้ยว และเบรสนาฮาน ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าการที่ชาวจีนต้องปฏิเสธบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัวนั้น มักจะมีการอ้างเหตุผลต่างๆที่อยู่เหนือการควบคุมจึงต้องปฏิเสธอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ สังคมจีนมีลักษณะสังคมแบบพึ่งพากัน ดังนั้นเมื่อต้องการปฏิเสธอะไรสักอย่าง ชาวจีนจะไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเชิงบวกก่อนที่จะปฏิเสธ เพราะเกรงว่าจะถูกบังคับให้ทำตาม ส่วนชาวอเมริกันมักจะแสดงความคิดเห็นเชิงบวกก่อน เพราะลักษณะการปฏิเสธของชาวอเมริกัน จะให้ความสำคัญต่อคำขอร้อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำขอร้องของเขามีความสำคัญ แล้วจึงบอกเหตุผลที่ไม่สามารถทำตามได้

จากการทบทวนงานวิจัยทั้งในภาษาไทย ภาษาจีน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิเสข
 ข้ามวัฒนธรรม ชำต้น ทำให้เห็นว่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการตอบปฏิเสขในภาษาไทยและ
 ภาษาจีนส่วนใหญ่ศึกษากลวิธีทางภาษา มีการกำหนดสถานภาพ ปัจจัยด้านเพศ สถานภาพทางสังคม
 ระหว่างคู่สนทนาและลำดับเกียรติภูมิของอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง แต่ยังไม่ม้งานวิจัยเล่มใดที่ชี้ให้เห็น
 ความแตกต่างของการตอบปฏิเสขของกลุ่มผู้ใ้ภาษาในช่วงอายุ 19-20 ปี ในช่วงเวลาปัจจุบัน ซึ่ง
 นับเป็นคนรุ่นใหม่ที่อยู่และเติบโตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตาม
 สภาพสังคม ซึ่งผู้วิจัยสังเกตได้ว่าการใช้ภาษาของกลุ่มผู้ใ้ภาษาดังกล่าว มีลักษณะเฉพาะของคนใน
 วิถีสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นกลวิธีการตอบปฏิเสขน่าจะมีลักษณะที่สะท้อนอิทธิพลหรือ
 สอดคล้องไปกับความทันสมัยของยุคโลกาภิวัตน์ แม้จะมีการศึกษาการปฏิเสขข้ามวัฒนธรรมอยู่บ้างทั้ง
 ในภาษาไทยและภาษาจีน แต่ยังไม่ม้งานวิจัยเล่มใดที่ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการตอบปฏิเสขของผู้พูด
 ภาษาไทยและภาษาจีน สำหรับงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษากลวิธีการปฏิเสขระหว่างนักศึกษา
 ไทยกับนักศึกษาจีนโดยมุ่งเน้นเรื่องการศึกษาข้ามวัฒนธรรม



บทที่ 3

กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นแรก คือ วิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธโดยแบ่งออกเป็นกลวิธีการตอบปฏิเสธตรงและกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม และประเด็นต่อมา คือ วิเคราะห์ลักษณะการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาผลการศึกษา ดังนี้

3.1 กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทย

3.1.1 กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง

3.1.2 กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม

3.2 กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีน

3.2.1 กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง

3.2.2 กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม

3.3 ลักษณะการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

3.3.1 ลักษณะการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทย

3.3.2 ลักษณะการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีน

ผลการศึกษาประเด็นต่าง ๆ มีดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 กลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาไทย

จากการวิเคราะห์การตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทย พบกลวิธีในการตอบปฏิเสธ 2 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง พบในสถานการณ์ที่ 3 กรณีที่รุ่นน้องในสาขาจะย้ายหอพัก สถานທີ່ 6 รุ่นน้องขอยืมเงิน และสถานการณ์ที่ 8 เพื่อนขอให้ช่วยพิมพ์งาน และ 2) กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม พบทั้ง 9 สถานการณ์ ดังนี้

3.1.1 กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง

กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง คือการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความต้องการที่จะไม่ปฏิบัติตามคำขอร้องของคู่สนทนาอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งมักปรากฏคำบอกปฏิเสธ “ไม่” เพื่อปฏิเสธสิ่งที่คู่สนทนาขอร้องหรือ “ไม่ได้” เพื่อปฏิเสธว่าตนไม่สามารถกระทำตามที่คู่สนทนาขอร้องได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 3 กรณีที่รุ่นน้องในสาขาวิชาจะย้ายไปหอพักใหม่ซึ่งใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายของจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ รุ่นน้องจึงขอความช่วยเหลือให้มา

ช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ผู้ตอบปฏิเสธจึงปฏิเสธที่จะช่วยเหลือ จึงตอบปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) TA22-3 ไม่ได้ครับ

จากตัวอย่างนี้ผู้ตอบปฏิเสธปฏิเสธที่จะช่วยเหลือรุ่นน้อง และเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงโดยตรง คือ ใช้คำว่า “ไม่ได้” เพื่อปฏิเสธการขอให้การช่วยนั้นของผู้ถูกปฏิเสธ

สถานการณ์ที่ 6 เพื่อนรุ่นน้องนักศึกษาเข้ามาขอยืมเงินของผู้ตอบปฏิเสธจำนวน 5,000 บาท โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธปฏิเสธที่จะให้ยืมเงิน จึงเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงโดยตรง โดยใช้คำว่า “ไม่ให้ยืม” ดังนี้

(2) TA22-6 ไม่ให้ยืมครับ

จากตัวอย่างผู้ตอบปฏิเสธตอบปฏิเสธการช่วยเหลือให้ยืมเงินรุ่นน้อง โดยใช้กลวิธีตอบปฏิเสธแบบตรงไปตรงมาว่า “ไม่ให้ยืม” ซึ่งทำให้ผู้ถูกปฏิเสธเข้าใจได้ทันทีว่าผู้ตอบปฏิเสธไม่ให้ยืมเงิน

สถานการณ์ที่ 8 เพื่อนร่วมชั้นเรียนขอให้ช่วยพิมพ์งาน เพราะต้องส่งรายงานให้อาจารย์ วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่ผู้ถูกปฏิเสธยังทำงานไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียนเพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา ผู้ตอบปฏิเสธตอบปฏิเสธโดยเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธตรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(3) TA20-8 ไม่ได้ๆ

จากตัวอย่างผู้ตอบปฏิเสธตอบปฏิเสธการช่วยเหลือเพื่อนพิมพ์งาน โดยใช้กลวิธีตอบปฏิเสธแบบตรงไปตรงมาว่า “ไม่ได้” ซึ่งทำให้ผู้ถูกปฏิเสธเข้าใจได้ทันทีว่าผู้ตอบปฏิเสธไม่ช่วยพิมพ์งาน

จากตัวอย่างที่ (1) ถึง (3) จะเห็นได้ว่าผู้ตอบปฏิเสธตอบปฏิเสธด้วยการใช้คำปฏิเสธ “ไม่ได้” และ “ไม่ให้ยืม” อย่างตรงไปตรงมา แสดงให้ผู้ถูกปฏิเสธทราบว่าตนไม่สามารถทำตามความต้องการของผู้ถูกปฏิเสธในขณะนั้นได้

3.1.2 กลวิธีในการตอบปฏิเสธอ้อมของนักศึกษาไทย

การตอบปฏิเสธอ้อมคือการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความต้องการที่จะไม่ปฏิบัติตามคำขอร้องของคู่สนทนา แต่มักจะไม่ปรากฏคำบอกปฏิเสธ ซึ่งคู่สนทนาจะต้องตีความถ้อยคำนั้นจึงจะเข้าใจว่า ผู้ตอบปฏิเสธมีเจตนาตอบปฏิเสธตน ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาที่พูดภาษาไทยมีการใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธที่อยูในการตอบปฏิเสธอ้อมมี 8 กลวิธีย่อย ได้แก่ 1) การให้เหตุผล 2) การขอโทษ 3) การเสนอความช่วยเหลืออื่น 4) การเสนอแนะ 5) การผลักดันการให้คำตอบ 6) การต่อรอง 7) การให้กำลังใจ และ 8) กลวิธีเสริม ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละกลวิธี ดังต่อไปนี้

3.1.2.1 การให้เหตุผล

การให้เหตุผล คือ กลวิธีที่ผู้ตอบปฏิเสธมีเจตนาที่จะให้ข้อมูลหรือบอกสาเหตุที่ทำให้ผู้ตอบปฏิเสธตอบปฏิเสธ ซึ่งไม่ได้เป็นความต้องการหรือความรู้สึกของผู้ตอบปฏิเสธที่ต้องการปฏิเสธเอง ซึ่งพบทั้งการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน กลวิธีนี้เป็นกลวิธีที่พบมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของบีบีและคัมมิงส์ (Beebe and Cummings, 1985 อ้างใน Al-Shalawi, 1997) ซึ่งได้รวมการกล่าวแก้ตัว การให้เหตุผล และการอธิบายไว้ในกลวิธีเดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 7 นักศึกษาปฏิเสธอาจารย์ที่ต้องการให้ช่วยพิมพ์งานให้ ซึ่งพ่วงนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธโดยการให้เหตุผล ดังตัวอย่าง

(4) TB04-7 เผชิญหน้ามีกินเลี้ยงกับญาติอะคะ อาจารย์ขอโทษนะคะ

(5) TA36-7 อาจารย์ครับพอดีผมต้องกลับบ้านไปทำธุระครับ

ตัวอย่างเหตุผลใน ตัวอย่างที่ (4) แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบปฏิเสธไม่สามารถทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธได้เพราะมีสิ่งอื่นต้องทำซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดมาก่อนหน้านี้แล้วและเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้ผู้ตอบปฏิเสธต้องปฏิเสธผู้ถูกปฏิเสธ โดยมีการใช้คำว่า “เผชิญ” และ “พอดี” ในเหตุผลด้วย ซึ่งทำให้เหตุผลเหล่านี้ดูเป็นเรื่องบังเอิญซึ่งผู้ตอบปฏิเสธไม่ได้ตั้งใจจะนำมาเป็นเหตุผลในการตอบปฏิเสธ จึงใช้คำว่า “พอดี” และ “เผชิญ” กรณีที่ใช้คำกล่าวเช่นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ

วิมลพัคตร์ พรหมศรีมาศ (2543: 40) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ปฏิเสธต้องปฏิเสธเพราะมีความจำเป็นจากสถานการณ์ที่อยู่นอกเหนือความสามารถในการควบคุมของผู้ปฏิเสธ ได้แก่ การแสดงว่าผู้ตอบปฏิเสธมีสิ่งอื่นที่จะต้องทำในเวลาเดียวกับสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธปรารถนาให้ผู้ตอบปฏิเสธทำ จึงทำให้ผู้ตอบปฏิเสธไม่สามารถตอบรับความปรารถนาได้นั้นได้ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องจริงหรือเป็นเรื่องที่ถูกผู้ปฏิเสธแต่งขึ้นมาเพื่อแสดงความสุภาพในการปฏิเสธ เพราะไม่อยากปฏิเสธตรงๆก็ได้

นอกเหนือไปจากการให้เหตุผลที่ไม่เจาะจงในรายละเอียดมาก ดังเช่นในตัวอย่างแล้ว ยังพบการให้เหตุผลที่มีการให้รายละเอียดต่าง ๆ มากขึ้น โดยมีการให้เหตุผลที่เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(6) TA04-7 เย็นนี้ผมยังมีการบ้านต้องทำ

(7) TA25-7 อาจารย์ครับ ผมซื้อตัวกลับบ้านเรียบร้อยแล้วครับ

จากตัวอย่างที่ (6) และ (7) จะเห็นได้ว่านักศึกษาตอบปฏิเสธโดยให้รายละเอียดมากขึ้น คือ “มีการบ้านต้องทำ” และ “ซื้อตัวกลับบ้านเรียบร้อยแล้วครับ” เป็นการให้เหตุผลแบบเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ของงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิเสธจะจัด (4) และ (5) เป็นการให้เหตุผลแบบไม่เฉพาะเจาะจง ส่วนตัวอย่าง (6) และ (7) เป็นการให้เหตุผลเฉพาะเจาะจง ซึ่งให้รายละเอียดมากยิ่งขึ้น แต่สำหรับนักศึกษาไทย ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะเด่นของการให้เหตุผลในการตอบปฏิเสธคือการแสดงเหตุผลเป็นเรื่องบังเอิญที่ผู้ปฏิเสธไม่ได้ตั้งใจจะนำมาเป็นเหตุผลในการปฏิเสธมาก่อน หรือแสดงว่าเป็นเรื่องที่จำเป็นมาก ซึ่งทำให้เหตุผลนั้นอยู่นอกเหนือความสามารถในการควบคุมของผู้ปฏิเสธ ซึ่งผู้ถูกปฏิเสธอาจสามารถตีความได้จากการใช้รูปภาษาบางอย่างเช่น “บังเอิญ” “พอดี” หรือ “จำเป็นมากๆ” “ด่วนมากๆ” ในเหตุผลเหล่านั้น ซึ่งน่าสนใจว่าการวิเคราะห์ว่าเป็นเหตุผลแบบเฉพาะเจาะจงหรือไม่เฉพาะเจาะจง ดังนั้นไม่ว่าเหตุผลส่วนใหญ่จะมีความเฉพาะเจาะจงหรือไม่ก็ตาม ก็มักแสดงว่าเหตุผลเหล่านั้นอยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ตอบปฏิเสธ โดยมีรูปภาษาต่างๆที่ได้กล่าวไปแล้วเป็นลักษณะสำคัญของการให้เหตุผลแบบนี้ กลวิธีนี้สามารถปรากฏร่วมกับกลวิธีปฏิเสธอื่นๆได้ทุกกลวิธี

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ามีการให้เหตุผลโดยอ้างถึงบุคคลที่สาม เพื่อให้ผู้ถูกปฏิเสธเห็นว่าการที่ผู้ตอบปฏิเสธต้องปฏิเสธนั้น ไม่ได้มาจากความต้องการของตนเอง แต่เป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของผู้อื่น รวมทั้งกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดต่างๆในสังคม ซึ่งสิ่งดังกล่าวมีความสำคัญหรือมีความจำเป็นมากกว่าการทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ ดังนั้นผู้ตอบ

ปฏิเสธจึงเลือกที่จะตอบปฏิเสธการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ ซึ่งส่วนใหญ่ นักศึกษาไทยมักจะให้เหตุผลที่พาดพิงถึงสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง หรือแม้แต่การอ้างถึงบ้านของผู้ตอบปฏิเสธเอง เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมแบบพึ่งพาซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่นั่นเป็นการให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว จึงเป็นสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธยอมรับการปฏิเสธนั้นได้ง่ายกว่า เพราะผู้ถูกปฏิเสธเองก็ตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวเช่นกัน เช่น ในสถานการณ์ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 9 รุ่นน้องที่เรียนสาขาเดียวบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่รุ่นน้องคนนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้นักศึกษาช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลาแต่แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงให้เหตุผลกับรุ่นน้องดังต่อไปนี้

(8) TA42-9 พี่ต้องรีบกลับบ้านอะน้อง วันนี้ญาติพี่มา พี่ต้องรีบกลับบ้าน

เดี๋ยวผู้ใหญ่เค้าจะว่าเอา

(9) TB14-9 พี่ต้องรีบกลับบ้านเพื่อไปทำธุระกับครอบครัว พี่จึงไม่สามารถช่วยน้องได้ ขอโทษด้วยคะ

ในตัวอย่างที่ (8) และ (9) ผู้ตอบปฏิเสธได้ปฏิเสธโดยอ้างเหตุผลเกี่ยวกับญาติผู้ใหญ่ และครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความใกล้ชิดกับผู้ตอบปฏิเสธมากกว่าผู้ถูกปฏิเสธ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสถานการณ์นี้การตอบปฏิเสธโดยการอ้างถึงบุคคลอื่นที่มีความใกล้ชิดกับผู้ตอบปฏิเสธมากกว่าผู้ถูกปฏิเสธอาจทำให้การปฏิเสธมีน้ำหนักมากขึ้น จึงไม่ทำให้ผู้ถูกปฏิเสธพยายามที่จะอ้อนวอน ขอร้องอีกต่อไป

3.1.2.2 การขอโทษ

กลวิธีการขอโทษนี้ สามารถสังเกตได้จากการปรากฏของรูปภาษาต่างๆ เช่น “ขอโทษ” “โทษที” ในถ้อยคำ พบการตอบปฏิเสธรูปแบบนี้ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ซึ่งการใช้กลวิธีนี้ ผู้ตอบปฏิเสธมีเจตนาที่บอกให้ผู้ถูกปฏิเสธรู้ว่าตนยอมรับผิดที่ไม่สามารถทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธได้ และการที่ผู้ตอบปฏิเสธแสดงการขอโทษนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิเสธเห็นความสำคัญของผู้ถูกปฏิเสธเอง กลวิธีการขอโทษนี้ผู้ตอบปฏิเสธภาษาไทยไม่ได้ใช้ในตำแหน่งที่แน่นอน ตัวอย่างของการขอโทษในงานวิจัยนี้ คือ

สถานการณ์ที่ 3 รุ่นน้องในสาขาวิชาจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ รุ่นน้องจึงขอความช่วยเหลือให้นักศึกษาให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ แต่ผู้ตอบปฏิเสธไม่ว่าง จึงกล่าวขอโทษพร้อมกับให้เหตุผล ดังตัวอย่าง

(10) TA06-3 ขอโทษครับน้อง! พี่ติดธุระสำคัญจริง ๆ ถ้าพี่ว่างจะไปช่วยละกัน

(11) TB30-3 โทษทีนะน้อง เสาร์อาทิตย์นี้พี่ไม่ว่างอะ มีธุระโทษทีนะ

หรือสถานการณ์ที่ 4 อาจารย์มาขอยืมเงินนักศึกษาจำนวน 5,000 บาท และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธมีเงินเพียงพอที่จะให้ยืม แต่ไม่ยอมให้ยืม นักศึกษาบางท่านจึงตอบปฏิเสธอาจารย์อย่างสุภาพ โดยใช้คำกล่าวขอโทษ ดังนี้

(12) TA47-4 อาจารย์ครับ ตอนนี้ผมก็มีปัญหาเรื่องเงินเหมือนกันครับ
ยังงั้นขอโทษที่ครับอาจารย์

(13) A23-4 อาจารย์ครับ ผมต้องรีบใช้อะครับ ขอโทษด้วยนะครับ
คงให้ยืมไม่ได้

นอกจากนี้ สถานการณ์ที่ 7 อาจารย์บอกว่าต้องการให้ช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ ซึ่งพ่วงนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงมีการกล่าวขอโทษทั้งต้นประโยคและท้ายประโยค ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(14) TA03-7 ขอโทษครับ พอดีผมมีงานต้องทำอะครับ ขอโทษจริง ๆ

(15) TB37-7 ขอโทษนะคะ อาจารย์พอดีหนูต้องรีบกลับบ้านคงอยู่ช่วยอาจารย์ไม่ได้จริง ๆ ขอโทษนะคะ

จากตัวอย่างที่ (10) ถึง (15) จะเห็นได้ว่าการขอโทษนั้นมักจะเกิดร่วมกับการให้เหตุผลทำให้ผู้ตอบปฏิเสธไม่สามารถทำตามความปรารถนาของผู้ถูกปฏิเสธได้ ซึ่งจะทำให้การปฏิเสธดูน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และบ่อยครั้งที่พบว่าผู้ตอบปฏิเสธมีการใช้คำบางคำหรือวลีบางวลี

ร่วมกับการขอโทษ เช่น คำว่า “ต้อง”และ“จริง ๆ” เช่นในลักษณะดังกล่าวอาจตีความได้ว่าผู้ตอบ ปฏิเสธมีความตั้งใจจริงที่จะขอโทษผู้ถูกปฏิเสธ มากกว่าการกล่าวว่า “ขอโทษ” เพียงอย่างเดียว

3.1.2.3 การเสนอความช่วยเหลืออื่น

กลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่นของผู้ตอบปฏิเสธ วิเคราะห์ได้จากข้อความย่อที่มีความหมายแสดงการกระทำที่ผู้ตอบปฏิเสธเลือกจะทำแทนการทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ ดังตัวอย่างสถานการณ์ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 7 อาจารย์บอกว่าต้องการให้ช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ ซึ่งพุงนี้ในวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่อาจารย์ท่านนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้านจึงเสนอทางเลือกให้อาจารย์ต่อไป

(16) TB02-7 อาจารย์คะ หนูขอนำเอกสารกลับไปช่วยอาจารย์พิมพ์ที่บ้านได้มั้ยะคะ

หรือสถานการณ์ที่ 6 เพื่อนรุ่นน้องมาขอยืมเงินนักศึกษาจำนวน 5,000 บาท โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธไม่ยอมให้ยืมเงินจึงเสนอทางเลือกให้กับผู้ถูกปฏิเสธ ดังต่อไปนี้

(17) TA41-6 พี่ขอโทษนะ พี่เองก็ขัดสนเหมือนกัน เดี๋ยวพี่จะช่วยตามคนอื่น
มาให้

จากการวิเคราะห์พบว่ากลวิธีนี้จะปรากฏร่วมกับการให้เหตุผลเพื่อทำให้การปฏิเสธมีน้ำหนักมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในสถานการณ์การตอบปฏิเสธอาจารย์ และการตอบปฏิเสธรุ่นน้อง แสดงให้เห็นว่าการตอบปฏิเสธโดยการเสนอความช่วยเหลืออื่นทำให้การตอบปฏิเสธดูอ่อนลง

3.1.2.4 การเสนอแนะ

กลวิธีการเสนอแนะของผู้ตอบปฏิเสธ วิเคราะห์ได้จากข้อความย่อที่มีความหมายแสดงการกระทำที่ผู้ตอบปฏิเสธเลือกเสนอแนะแทนการทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ ดังตัวอย่างสถานการณ์ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 9 รุ่นน้องที่เรียนสาขาเดียวบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่รุ่นน้องคนนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้นักศึกษาช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลาแต่แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงเสนอแนะรุ่นน้องดังต่อไปนี้

(18) TB35-9 พี่มีภาระเยอะนะ น้องลองขอให้คนอื่นช่วยดูนะ

ในตัวอย่างที่ (18) จะเห็นว่าผู้ปฏิเสธไม่ได้บอกแค่เหตุผลที่ทำให้ไม่สามารถทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ แต่ยังได้บอกทางเลือกที่ผู้ปฏิเสธคิดว่าเหมาะสมที่จะทำแทนสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธขอร้อง

นอกจากนี้ ยังพบกลวิธีการเสนอแนะในสถานการณ์การตอบปฏิเสธเพื่อนร่วมชั้นเรียนโดยเสนอให้เพื่อนลองไปถามคนอื่นดูว่าว่างหรือไม่ ดังตัวอย่างสถานการณ์ ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 2 เพื่อนร่วมชั้นเรียนจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ จึงขอความช่วยเหลือให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งผู้ตอบปฏิเสธไม่ว่าง จึงเสนอแนะ ดังตัวอย่าง

(19) TB30-2 เฮ้ยแกขอโทษที เสาร์อาทิตย์นี้เราไม่ว่างอะ ทดลองไปถาม (เพื่อนคนอื่น) ดูดิเผื่อมันจะว่างมาช่วย

การเสนอแนะของผู้ปฏิเสธในรูปของประโยคคำถามนี้ จะทำให้การตอบปฏิเสธดูอ่อนลงเพราะไม่ได้เป็นการบังคับว่าผู้ถูกปฏิเสธจะต้องยอมรับข้อเสนอความช่วยเหลืออื่นๆของผู้ตอบปฏิเสธ แต่เป็นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ผู้ถูกปฏิเสธว่าจะตอบรับหรือปฏิเสธก็ได้

3.1.2.5 การผัดผ่อนการให้คำตอบ

กลวิธีการผัดผ่อนการให้คำตอบมีลักษณะคือ ผู้ตอบปฏิเสธไม่ได้แสดงทั้งการตอบรับหรือแสดงการปฏิเสธ แต่หลีกเลี่ยงที่จะให้คำตอบในขณะนั้น โดยการผัดเวลา หรือการขอเวลาในการพิจารณาการตอบปฏิเสธ โดยมักปรากฏการใช้กลวิธีนี้ด้วยการใช้คำว่า “ขอปรึกษา...ก่อน” หรือ “เดี๋ยวถ้า...จะมาช่วย” ซึ่งเป็นการตอบที่ไม่ผูกมัดตัวผู้ปฏิเสธ ดังมีตัวอย่างสถานการณ์ดังต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 4 อาจารย์มาขอยืมเงินนักศึกษาจำนวน 5,000 บาท และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธบางท่านจึงตอบปฏิเสธอาจารย์อย่างสุภาพ โดยใช้คำกล่าวผัดผ่อนการให้คำตอบ ดังนี้

(20) TA11-4 ขอปรึกษาพ่อแม่ก่อนนะครับอาจารย์

หรือ สถานการณ์ที่ 3 รุ่นน้องในสาขาวิชาจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ รุ่นน้องจึงขอความช่วยเหลือให้นักศึกษาให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ แต่ผู้ตอบปฏิเสธไม่วาง จึงกล่าวโดยใช้คำกล่าวผัดผ่อนการให้คำตอบ ดังต่อไปนี้

(21) TB17-3 พี่ขอโทษนะ พี่ติดธุระไม่ว่างจริง ๆ เดี๋ยวถ้าพี่เสร็จธุระแล้วจะมาช่วยนะ หรือถ้ามีอะไรอย่างอื่นให้ช่วยก็บอกได้นะ

จะเห็นได้ว่า ตัวอย่างที่ (20) และ (21) ผู้ตอบปฏิเสธแสดงการปฏิเสธโดยไม่ตอบรับ แต่ใช้วิธีผัดผ่อนเวลาเพื่อพิจารณาว่าจะตอบรับหรือตอบปฏิเสธภายหลัง

3.1.2.6 การต่อรอง

การต่อรอง คือ ผู้ตอบปฏิเสธต่อรองผู้ถูกปฏิเสธว่า ผู้ถูกปฏิเสธมีเหตุผลจำเป็นอย่างไร จึงจะต้องให้ตนปฏิบัติตาม ดังตัวอย่างสถานการณ์การต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 7 อาจารย์บอกว่าต้องการให้นักศึกษาช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ ซึ่งพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียนเพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงตอบปฏิเสธอาจารย์ ดังนี้

(22) TA07-7 เยอะมั๊ยอะครับ พอตีผมต้องรีบกลับบ้าน

หรือสถานการณ์ที่ 5 เพื่อนร่วมชั้นเรียนมาขอยืมเงินนักศึกษาจำนวน 5,000 บาท โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธจึงต่อรอง ดังนี้

(23) TA47-5 เอาไปก่อน 1,000-2,000 ได้ไหม คือตอนนี้เราก็มีปัญหาเรื่องเงินด้วยเหมือนกัน

จากตัวอย่างที่ (22) และ (23) ผู้ตอบปฏิเสธได้ขออนุญาตผู้ถูกปฏิเสธโดยเสนอที่จะช่วยตามผู้ตอบปฏิเสธคาดว่าจะสามารถช่วยเหลือได้ ซึ่งเป็นการพยายามที่สุดในการที่จะทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ แม้ว่าผู้ปฏิเสธอาจจะไม่สามารถทำตามการขอร้องนั้นได้ก็ตาม กลวิธีการต่อรองเป็นกลวิธีเปรียบเสมือนการให้ความหวังผู้ถูกปฏิเสธทำให้การปฏิเสธนี้ดูอ่อนลงและไม่เป็นการปฏิเสธโดยสิ้นเชิงในกรณีที่ผู้ปฏิเสธสามารถทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธได้

3.1.2.7 การให้กำลังใจ

กลวิธีนี้ เป็นการแสดงความปรารถนาดี โดยการกล่าวให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้ถูกปฏิเสธรู้สึกดีและมีกำลังใจในแก้ไขสถานการณ์ที่ผู้ถูกปฏิเสธกำลังประสบอยู่ ดังตัวอย่างสถานการณ์ต่อไปนี้

สถานการณ์ 8 เพื่อนร่วมชั้นเรียนบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่เพื่อนร่วมชั้นเรียนคนนี้ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงตอบปฏิเสธเพื่อนโดยการให้กำลังใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(24) TB38-8 แกเราต้องรีบกลับบ้าน พอตีมีธุระตอนเย็น ลองหาคนอื่นดูนะ
รับ ๆ ทำ สู้ ๆ นะ เดียวก็เสร็จ

(25) TB24-8 โทษทีนะเราต้องรีบกลับบ้านจริง ๆ สู้ ๆ นะ

หรือในสถานการณ์ที่ 9 รุ่นน้องที่เรียนสาขาบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่รุ่นน้องคนนี้ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้นักศึกษาช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงตอบปฏิเสธโดยการให้กำลังใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(26) TA14-9 พี่ก็มีงานเยอะเหมือนกัน คงไม่ว่าง ผู้ฯ นะ ขอให้เสร็จทันเวลา

จากตัวอย่างที่ (24) ถึง (26) พบว่าผู้ตอบปฏิเสธเลือกที่จะตอบปฏิเสธด้วยการให้กำลังใจ กล่าวคำว่า “ผู้ฯ นะ” ร่วมกับกลวิธีอื่นๆ โดยในตัวอย่างที่ (24) ถึง (26) ใช้กลวิธีการให้กำลังใจกับการให้เหตุผลและการขอโทษเพื่อลดน้ำหนักความรุนแรงของการปฏิเสธและเพื่อแสดงน้ำใจที่ผู้ตอบปฏิเสธมีต่อผู้ถูกปฏิเสธที่แม้ไม่สามารถกระทำตามที่ผู้ถูกปฏิเสธขอร้องได้แต่สามารถช่วยเหลือทางใจได้

3.1.2.8 กลวิธีเสริม

นอกจากกลวิธีดังกล่าวข้างต้น จากการวิเคราะห์ยังพบการใช้คำเรียกขานและการใช้คำอุทาน โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจัดให้เป็นกลวิธีเสริมเนื่องจากคำเรียกขานและคำอุทานไม่ได้มีนัยทางความหมายเป็นการปฏิเสธแต่เป็นการเสริมกลวิธีการปฏิเสธเพื่อช่วยให้น้ำหนักของการปฏิเสธลดลง ดังนี้

1) การใช้คำเรียกขานของผู้ตอบปฏิเสธ คือการที่ผู้ตอบปฏิเสธ ใช้คำเรียกขานที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังก่อนที่จะตอบปฏิเสธ เป็นคำที่แสดงระดับทางสังคมของผู้ฟังตามที่ผู้ตอบปฏิเสธมองเมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง และมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏนับตั้งแต่คำนำหน้า เช่น “อาจารย์” “คุณ” “น้อง” “เรา” “แก” และ “มึง” กลวิธีนี้พบมากในผู้ตอบปฏิเสธนักศึกษาไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 1 อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายออกจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่ อาจารย์จึงขอให้ไปช่วยย้ายบ้านในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ผู้ตอบปฏิเสธใช้คำเรียกขาน “อาจารย์” ไว้ในประโยคการปฏิเสธ ดังตัวอย่าง

(27) TA11-1 ขอโทษครับอาจารย์ พอดีมีธุระไม่ว่างจริง ๆ ครับ

ต้องขอโทษด้วยครับ

(28) TA19-1 ขอโทษครับอาจารย์ พอดีผมไม่ว่างติดธุระนะคะ

สถานการณ์ที่ 8 เพื่อนร่วมชั้นเรียนต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่เพื่อนร่วมชั้นเรียนคนนี้ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน ผู้ตอบปฏิเสธได้ใช้คำเรียกขาน “แก” ไว้ในการปฏิเสธ ดังตัวอย่าง

(29) TA19-8 แก เดี่ยวเราเอาช่วยพิมพ์ที่บ้านได้ไหม เราอยู่เย็นไม่ได้อะ

(30) TB23-8 แก เราขอโทษจริง ๆ นะ พอดีเราต้องไปธุระต่ออะ

อาจอยู่ช่วยไม่ได้จริง

สถานการณ์ที่ 3 รุ่นน้องจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ จึงขอความช่วยเหลือผู้ตอบปฏิเสธให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ แต่ผู้ตอบปฏิเสธไม่ว่าง ผู้ตอบปฏิเสธได้ใช้คำเรียกขาน “น้อง” ไว้ในการปฏิเสธ ดังตัวอย่าง

(31) TB49-3 ขอโทษนะน้อง เสาร์-อาทิตย์นี้พี่ไม่ว่างเลยจ้า

(32) TB50-3 น้อง พี่ขอโทษจริง ๆ นะ พอดีวันเสาร์และวันอาทิตย์นี้พี่ไม่ว่าง

จากตัวอย่างที่ (27) ถึง (32) ผู้ตอบปฏิเสธเลือกใช้คำเรียกขานในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตอบปฏิเสธ ซึ่งทำให้น้ำหนักของการปฏิเสธลดลงและแสดงความสนิทสนมต่อผู้ถูกปฏิเสธ

2) การใช้คำอุทาน คือ การที่ผู้ตอบปฏิเสธใช้คำอุทานขึ้นต้นประโยค เพื่อแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้ตอบปฏิเสธ เช่น “เฮ้ย” “อ้าว” “โธ้ย” “อ้อ” “อ้อ” และ “ฮึ้ย...” ดังตัวอย่างต่อสถานการณ์ ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 5 เพื่อนร่วมชั้นเรียนมาขอยืมเงินของคุณจำนวน 5,000 บาท โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน แต่ผู้ตอบปฏิเสธจึงกล่าวเริ่มต้นด้วยคำอุทานเพื่อแสดงความตกใจหรือประหลาดใจก่อนที่จะปฏิเสธ ดังตัวอย่าง

(33) TB12-5 เฮ้ย เยอะไปปะ ให้พันนึงได้ไหม

(34) TA33-5 อ้าว กูจะขอยืมมึงพอดีเลยวะ

นอกจากนี้สถานการณ์ที่ 2 เพื่อนร่วมชั้นเรียนจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ จึงขอความช่วยเหลือให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งผู้ตอบปฏิเสธไม่ว่าง จึงตอบปฏิเสธโดยเริ่มต้นประโยคด้วยคำถามที่แสดงการรับรู้หรือเข้าใจ ก่อนที่จะเริ่มปฏิเสธโดยการขอโทษ ดังตัวอย่าง

(35) TB33-2 อ้อ ขอโทษนะ วันเสาร์อาทิตย์นี้เราไม่ว่าง ติดธุระค่ะ

จากตัวอย่างที่ (33) ถึง (35) ผู้ตอบปฏิเสธเลือกใช้คำถามเพื่อแสดงความรู้สึก เช่น ตกใจ ประหลาดใจ และแสดงการรับรู้หรือเข้าใจก่อนที่จะปฏิเสธ ในกรณีนี้พบว่าการใช้คำถามจะพบในสถานการณ์ปฏิเสธเพื่อนและรุ่นน้องเท่านั้น

3.1.3 สรุป

จากการศึกษากลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยพบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงและกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม ในส่วนของกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม จำแนกเป็นกลวิธีย่อย ๆ ได้ 8 กลวิธี ได้แก่ 1) การให้เหตุผล 2) การขอโทษ 3) การเสนอความช่วยเหลืออื่น 4) การเสนอแนะ 5) การผลักดันก่อนการให้คำตอบ 6) การต่อรอง 7) การให้กำลังใจ และ 8) กลวิธีเสริม ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีที่นักศึกษาไทยเลือกตอบปฏิเสธที่โดดเด่นที่สุดคือ กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อมโดยการให้เหตุผลและการกล่าวคำขอโทษ ตามลำดับ

3.2 กลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาจีน

จากการวิเคราะห์การปฏิเสธของนักศึกษาจีน พบกลวิธีในการปฏิเสธ 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการปฏิเสธตรงและกลวิธีการปฏิเสธอ้อม ดังนี้

3.2.1 กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง

กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง คือการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความต้องการที่จะไม่ปฏิบัติตามคำขอร้องของคู่สนทนาอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งมักปรากฏคำบอกปฏิเสธ “ไม่” เพื่อปฏิเสธสิ่งที่คู่สนทนาขอร้องหรือ “ไม่ได้” เพื่อปฏิเสธว่าตนไม่สามารถกระทำตามที่คู่สนทนาขอร้องได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 2 เพื่อนร่วมชั้นเรียนจะย้ายหอพักใหม่ซึ่งใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ เพื่อนจึงมาขอความช่วยเหลือให้ช่วยย้ายของที่หอพักใน

วันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งผู้ตอบปฏิเสธปฏิเสธที่จะช่วยเหลือจึงตอบปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา ดังตัวอย่าง

(36) CA 28-2 ไม่ได้ครับ

不可以。

(ไม่ได้)

จากตัวอย่างนี้ผู้ตอบปฏิเสธ ปฏิเสธที่จะช่วยเหลือเพื่อน และเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงโดยตรง คือ ใช้คำว่า “ไม่ได้” เพื่อปฏิเสธการขอให้ช่วยนั้นของผู้ถูกปฏิเสธ

สถานการณ์ที่ 6 เพื่อนร่วมชั้นเรียนมาขอยืมเงินจำนวน 1,000ยวอน โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธปฏิเสธที่จะให้ยืมเงิน จึงเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธตรงโดยตรง โดยใช้คำว่า “ไม่” และ “ไม่ให้ยืม”

(37) CA22-6 ไม่ให้ยืมครับ

不借。

(ไม่ ให้ยืม)

จากตัวอย่างเป็นการปฏิเสธโดยตรงที่ผู้ตอบปฏิเสธปฏิเสธการขอยืมเงินของเพื่อน โดยใช้คำว่า “ไม่” ปฏิเสธการขอร้องการยืมแบบตรงไปตรงมา

สถานการณ์ที่ 9 รุ่นน้องต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่รุ่นน้องคนนี้ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้นักศึกษาช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธไม่ว่างต้องรีบกลับบ้าน จึงเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธตรงโดยเน้นคำว่า “ไม่” ซ้ำกันหลายครั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(38) CA45-9 ไม่ได้ ไม่ไป ไม่ช่วย ไม่ว่าง

不可以，不去，不帮，没空。

(ไม่ได้ ไม่ไป ไม่ช่วย ไม่ว่าง)

จากตัวอย่างผู้ถูกขอร้องตอบปฏิเสธการช่วยเหลือรุ่นน้องพิมพ์งาน โดยใช้กลวิธีตอบปฏิเสธแบบตรงไปตรงมาโดยเน้นคำว่า “ไม่” ซ้ำกันหลาย ๆ ครั้ง ซึ่งทำให้ผู้ขอร้องเข้าใจได้ทันที

จากตัวอย่างที่ (36) ถึง (38) จะเห็นได้ว่าผู้ตอบปฏิเสธนักศึกษาจีนใช้คำปฏิเสธ “ไม่” อย่างตรงไปตรงมา โดยกล่าวว่า “ไม่ได้” “ไม่ให้ยืม” “ไม่ไป” “ไม่ช่วย” การตอบปฏิเสธตรงโดยตรงนี้เป็น การปฏิเสธการขอร้องโดยใช้คำว่า “ไม่” ร่วมกับคำกริยาหรือคำแสดงการกระทำที่ผู้ขอร้องใช้ ซึ่งแสดงให้ผู้ขอร้องเข้าใจได้ทันทีว่าผู้ถูกขอร้องปฏิเสธจะทำตามคำขอร้องนั้น

3.2.2 กลวิธีการปฏิเสธอ้อม

การตอบปฏิเสธอ้อมคือการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความต้องการที่จะไม่ปฏิบัติตามคำขอร้องของคู่สนทนา แต่มักจะไม่ปรากฏคำบอกปฏิเสธ ซึ่งคู่สนทนาจะต้องตีความถ้อยคำนั้นจึงจะเข้าใจว่าผู้ตอบปฏิเสธมีเจตนาตอบปฏิเสธตน ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาที่พูดภาษาจีนมีการใช้กลวิธีการปฏิเสธที่อยูในการตอบปฏิเสธอ้อมมี 10 กลวิธีย่อย ได้แก่ 1) การให้เหตุผล 2) การขอโทษ 3) การเสนอความช่วยเหลืออื่น 4) การเสนอแนะ 5) การผลักดันการให้คำตอบ 6) การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี 7) การแสดงความเสียใจและความห่วงใย 8) การต่อรอง 9) การให้กำลังใจ และ 10) กลวิธีเสริม ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละกลวิธี ดังต่อไปนี้

3.2.2.1 การให้เหตุผล

กลวิธีการให้เหตุผลมีลักษณะคือ ผู้ปฏิเสธมีเจตนาที่จะให้ข้อมูลหรือบอกสาเหตุที่ทำให้ผู้ปฏิเสธจำเป็นต้องตอบปฏิเสธ ซึ่งไม่ได้เป็นความต้องการหรือความรู้สึกของผู้ตอบปฏิเสธที่ต้องการปฏิเสธเอง ดังตัวอย่าง

สถานการณ์ที่ 7 ผู้ตอบปฏิเสธปฏิเสธอาจารย์ที่ต้องการให้ช่วยพิมพ์งานให้ ซึ่งพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่อาจารย์ท่านนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงตอบปฏิเสธโดยใช้การให้เหตุผลว่า

(39) CA47-7 ที่บ้านผมคืนนี้มีธุระพอดี ผมต้องรีบกลับไป ผมช่วยถามเพื่อนคนอื่นให้เนะครับ

我 家今晚 临时 有事， 必须要赶 回去，
(ผม บ้าน คืนนี้ มีธุระพอดี ต้อง รีบ กลับไป
我 帮 你 问问 其他 同学 吧。

ผม ช่วย คุณ ถาม คนอื่น เพื่อนเรียน เกอะ)

หรือในสถานการณ์ที่ 1 อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายออกจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่ อาจารย์จึงขอให้ไปช่วยย้ายบ้านในวันเสาร์และวันอาทิตย์แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงตอบปฏิเสธโดยใช้การให้เหตุผล ดังตัวอย่าง

(40) CA08-1 อาจารย์ครับ ขอโทษนะครับ พอดีอาทิตย์นี้ผมติดธุระ
จึงช่วยท่านไม่ได้ครับ

老师，不好意思，这周 刚好 有事 就不能 帮您 了。
(อาจารย์ ขอโทษ อาทิตย์นี้ พอดี ติดธุระจึง ไม่ได้ ช่วยท่าน แล้ว)

จากตัวอย่างที่ (39) และ (40) แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบปฏิเสธไม่สามารถทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธได้ เพราะมีสิ่งอื่นต้องทำซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดมาก่อนหน้านี้แล้ว และเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้ผู้ตอบปฏิเสธต้องปฏิเสธผู้ถูกปฏิเสธโดยมีการใช้คำว่า “ที่บ้านผมมีธุระพอดี” นอกจากนี้ยังมีการใช้คำว่า “พอดี” ในเหตุผลด้วย ซึ่งทำให้เหตุผลเหล่านี้ดูเป็นเรื่องบังเอิญซึ่งผู้ปฏิเสธไม่ได้ตั้งใจจะนำมาเป็นเหตุผลในการปฏิเสธ

นอกเหนือไปจากการให้เหตุผลที่ไม่เจาะจงในรายละเอียดมาก ดังเช่นในตัวอย่างแล้ว ยังพบการให้เหตุผลที่มีการให้รายละเอียดต่าง ๆ มากขึ้น โดยมีการให้เหตุผลที่เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

(41) CB13-7 อาจารย์คะ เมื่อกี้เพิ่งได้รับโทรศัพท์จากพ่อแม่ เขาบอกว่าที่บ้าน
มีธุระให้หนูกลับบ้าน

老师， 刚刚 接到我 爸妈 的电话，
(อาจารย์ เมื่อกี้เพิ่ง ได้รับ หนู พ่อแม่ ของ โทรศัพท์
说 家里 有事 让我 回去。
บอกว่า ที่บ้าน มีธุระ ให้หนู กลับไป)

(42) CA09-1 เสาร์อาทิตย์นี้ผมต้องไปเรียนพิเศษครับ

周末 我 要去 补课。
(เสาร์อาทิตย์ ผมต้องไป เรียนพิเศษ)

ในตัวอย่างที่ (39) และ (40) จะเห็นว่าผู้ปฏิเสธไม่ได้ให้เหตุผลเพียงแค่ว่ามีธุระเท่านั้น แต่ได้ให้รายละเอียดของเหตุผลมากขึ้น และได้ทำให้เหตุผลนี้เป็นเรื่องบังเอิญโดยการใช้คำว่า

“พอดี” และในตัวอย่าง (41) และ (42) จะเห็นว่านักศึกษาจีนได้ปฏิเสธโดยให้รายละเอียดของเหตุผลมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรายละเอียดในเรื่องบุคคลคือ “เมื่อกี้เฟิงได้รับโทรศัพท์จากพ่อแม่ เขาบอกว่าที่บ้าน” เพื่อที่จะทำให้อาจารย์เข้าใจว่านักศึกษามีความจำเป็นที่ต้องปฏิเสธ ซึ่งถึงแม้เหตุผลจะไม่ได้แสดงว่าเป็นเรื่องบังเอิญ แต่ก็แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคู่ขนานกับช่วงเวลาที่ผู้ถูกปฏิเสธแสดงขอร้อง ซึ่งเวลาดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่ผู้ตอบปฏิเสธแสดงความตั้งใจที่จะกระทำบางอย่างของตนและวางแผนไว้ก่อนแล้ว ดังคำกล่าว “เสาร์อาทิตย์นี้ผมต้องไปเรียนพิเศษ” จึงทำให้ผู้ตอบปฏิเสธต้องตอบปฏิเสธเพราะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ามีการให้เหตุผลโดยอ้างถึงบุคคลที่สาม เพื่อให้ผู้ถูกปฏิเสธเห็นว่าการที่ผู้ตอบปฏิเสธต้องปฏิเสธนั้น ไม่ได้มาจากความต้องการของตนเอง แต่เป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของผู้อื่น รวมทั้งกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดต่างๆ ในสังคม ซึ่งสิ่งดังกล่าวมีความสำคัญหรือมีความจำเป็นมากกว่าการทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ ดังนั้นผู้ตอบปฏิเสธจึงเลือกที่จะตอบปฏิเสธการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ ซึ่งส่วนใหญ่ นักศึกษาจีนก็มักจะให้เหตุผลที่พาดพิงถึงสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง หรือแม้แต่การอ้างถึงบ้านของผู้ตอบปฏิเสธเอง เช่น ในสถานการณ์ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 9 รุ่นน้องบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่รุ่นน้องคนนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ผู้ตอบปฏิเสธช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงให้เหตุผลกับรุ่นน้องดังต่อไปนี้

(43) CA07-9 ผมอยากช่วยเหมือนกัน แต่พ่อกำลังรออยู่ที่บ้าน ผมนัดกับพ่อ

ไว้ว่า เดี่ยวจะไปทำเรื่องอื่นๆ

我也 想 帮， 但是 家里 老爸在家等着了，
(ผม เหมือนกัน อยาก ช่วย แต่ ที่บ้าน พ่อ อยู่บ้าน รอแล้ว

我和老爸 约好了 等下 要 去 做 其他 事。

ผมกับพ่อ นัดไว้แล้ว เดี่ยว จะไป ทำ อื่นๆ เรื่อง)

ในตัวอย่างที่ (43) ผู้ตอบปฏิเสธได้ปฏิเสธโดยอ้างเหตุผลเกี่ยวกับ “พ่อ” ที่รออยู่ที่บ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความใกล้ชิดกับผู้ตอบปฏิเสธมากกว่าผู้ถูกปฏิเสธ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสถานการณ์นี้การปฏิเสธโดยการอ้างถึงบุคคลอื่นที่มีความใกล้ชิดกับผู้ตอบปฏิเสธมากกว่า ผู้

ถูกปฏิเสธอาจทำให้การปฏิเสธมีน้ำหนักมากขึ้น จึงไม่ทำให้ผู้ถูกปฏิเสธเข้าใจและไม่พยายามที่จะ
อ้อนวอน ขอร้องอีกต่อไป

3.2.2.2 การขอโทษ

กลวิธีการขอโทษนี้ วิเคราะห์ได้จากการปรากฏของรูปภาษาต่างๆ เช่น “ขอโทษ”
“โทษที” ในถ้อยคำ พบการปฏิเสธรูปแบบนี้ในตัวอย่างนักศึกษาจีนเช่นเดียวกับนักศึกษาไทย ซึ่งการใช้
กลวิธีนี้ ผู้ปฏิเสธมีเจตนาที่บอกให้ผู้ถูกปฏิเสธรู้ว่าตนยอมรับผิดที่ไม่สามารถทำตามความปรารถนา
ของผู้ถูกปฏิเสธได้ และการที่ผู้ตอบปฏิเสธแสดงการขอโทษนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบปฏิเสธเห็น
ความสำคัญของผู้ถูกปฏิเสธเองและไม่มีเจตนาจะทำให้ผู้ถูกปฏิเสธรู้สึกไม่ดี กลวิธีการขอโทษนี้ผู้ตอบ
ปฏิเสธภาษาจีนก็ไม่ได้ใช้ในตำแหน่งที่แน่นอนเช่นเดียวกับนักศึกษาไทย ดังตัวอย่าง

สถานการณ์ที่ 3 รุ่นน้องจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ รุ่นน้องจึงขอความช่วยเหลือให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์
และวันอาทิตย์ แต่ผู้ตอบปฏิเสธไม่วาง จึงกล่าวขอโทษพร้อมกับให้เหตุผล ดังตัวอย่าง

(44) CA13-3 ขอโทษครับ เสาร์อาทิตย์นี้นัดกับคนอื่น ๆ แล้ว

不好意思，周末 被约了。

(ขอโทษ เสาร์อาทิตย์ ถูก นัด แล้ว)

(45) CA02-3 ขอโทษนะน้อง เพราะพีนัดเพื่อนไว้ก่อนแล้วว่าจะไปช่วยเขา

เลือกซื้อคอมพิวเตอร์สุดสัปดาห์นี้ ก็เลยช่วยน้องไม่ได้ละ

学弟/学妹，不好意思，因为这个周末 我跟朋友

(น้อง ขอโทษ เพราะ สุดสัปดาห์นี้ พี่ กับเพื่อน

约好 要帮 他 选购电脑的， 所以 未能 帮上你。

นัดไว้แล้วไปช่วย เขา เลือกซื้อคอมพิวเตอร์ ก็เลย ไม่ได้ ช่วยน้อง)

หรือสถานการณ์ที่ 4 อาจารย์มาขอยืมเงินจำนวน 1,000 หยวน และรับปาก
ว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธมีเงินเพียงพอที่จะให้ยืม แต่ไม่ยอมให้ยืมจึงตอบปฏิเสธ
อาจารย์ โดยใช้คำกล่าวขอโทษ ดังนี้

(46) CA15-4 อาจารย์ เดือนนี้ ผมต้องจ่ายค่าเรียนของวิชาโทที่ผมเรียน

ขอโทษจริงๆ

老师，这个 月 我学 的 第二专业

(อาจารย์ นี้ เดือน ผมเรียน ของ วิชาโท

要交费 了 真 不好意思。

ต้อง จ่ายค่า แล้ว จริงๆ ขอโทษ)

(47) CA39-4 อาจารย์ครับ ช่วงนี้มีนัดเต็มไปหมด แล้วก็ก็ต้องใช้เงินเยอะ

มาก ไม่มีเงินหมุนเวียนมากขนาดนั้นหรอก ขอโทษจริงๆครับ

老师 啊， 最近 学生 应酬比较多啊， 开支巨大

(อาจารย์ ครับ ช่วงนี้ ผม มีนัดเต็มไปหมด ใช้เงินเยอะมาก

资金周转 不过来啊， 实在抱歉啊。

เงินหมุนเวียน ไม่ได้ จริงๆ ขอโทษครับ)

นอกจากนี้ สถานการณ์ที่ 7 อาจารย์ต้องการให้ช่วยพิมพ์งานให้ ซึ่งพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่อาจารย์ท่านนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงปฏิเสธโดยใช้การกล่าวขอโทษทั้งต้นประโยคและท้ายประโยค ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(48) CA47-7 ขอโทษครับ ติดธุระที่บ้าน ผมต้องรีบกลับไป ขอโทษจริง ๆ

不好意思，家里 有 事，我 必须

(ขอโทษ ที่บ้าน ติด ธุระ ผม ต้อง

赶紧 回家，真的 对不起。

รีบ กลับบ้าน จริง ๆ ขอโทษ)

(49) CA12-7 ขอโทษนะครับ อาจารย์ เรื่องนี้ผมคงอาจช่วยไม่ได้ครับ

คุณพ่อคุณแม่ผมรอผมกลับบ้าน ถ้าผมกลับบ้านช้า คุณพ่อคุณแม่

จะเป็นห่วงครับ ขอโทษจริงๆนะครับอาจารย์

对不起啊 老师，这个 我 可能 帮不了，

(ขอโทษครับ อาจารย์ เรื่องนี้ ผม คงอาจ ช่วยไม่ได้แล้ว

我父母 等着我回家，回家 晚了，父母

คุณพ่อคุณแม่ผมรอผม กลับบ้าน กลับบ้านช้าแล้ว คุณพ่อคุณแม่

会担心的，不好意思啊 老师。

จะ เป็นห่วง ขอโทษ นะครับ อาจารย์)

จากตัวอย่างที่ (48) และ (49) จะเห็นได้ว่าการขอโทษนั้นมักจะเกิดร่วมกับการให้เหตุผลทำให้ผู้ตอบปฏิเสธไม่สามารถทำตามความปรารถนาของผู้ถูกปฏิเสธได้ ซึ่งจะทำให้การปฏิเสธดูน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และพบว่าผู้ตอบปฏิเสธมักมีการใช้คำบางคำหรือวลีบางวลีร่วมกับการขอโทษ เช่น คำว่า “ต้อง” และ “จริงๆ” เช่นในซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจตีความได้ว่าผู้ตอบปฏิเสธมีความตั้งใจจริงที่จะขอโทษผู้ถูกปฏิเสธ มากกว่าการกล่าวว่า “ขอโทษ” เพียงอย่างเดียว

3.2.2.3 การเสนอความช่วยเหลืออื่น

กลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่นของผู้ตอบปฏิเสธวิเคราะห์จากข้อความย่อที่มีความหมายแสดงการกระทำที่ผู้ตอบปฏิเสธเสนอที่จะทำแทนการทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ ดังตัวอย่างสถานการณ์ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 7 อาจารย์ต้องการให้ช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ ซึ่งพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่อาจารย์ท่านนี้ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้านจึงเสนอทางเลือกให้อาจารย์ต่อไป

(50) CA03-7 อาจารย์ครับ ขอโทษนะครับ ผมมีเรื่องด่วนต้องรีบกลับบ้าน

หรือว่าผมไปเรียกเพื่อนคนอื่น ๆ มาช่วยได้ไหมครับ

老师，对不起啊，我有急事回家呢，

(อาจารย์ ขอโทษนะ ผม มี ด่วน เรื่อง กลับบ้าน

要不 我帮你叫 其他 同学 帮帮忙？

หรือไม่ ผม ช่วย คุณ เรียก คนอื่น ๆ เพื่อน มาช่วย)

หรือสถานการณ์ที่ 6 เพื่อนรุ่นน้องนักศึกษาของคุณมาขอยืมเงินของคุณจำนวน 1,000 หยวน โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธจึงปฏิเสธ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(51) CB41-6 พี่ขอโทษด้วยนะน้อง พี่มีค่าใช้จ่ายเยอะในเดือนนี้

น้องลองขอให้ที่บ้านส่งมาก่อนสิ

学弟/学妹不好意思啊，学姐这个月 开支 多，
 (น้อง ขอโทษด้วยนะ พี่ เดือนนี้ ค่าใช้จ่าย เยอะ
 你 可以 让 你 家里 给你寄钱 来吧。
 น้อง สามารถ ให้ เธอ ที่บ้าน ส่งเงินให้เธอ มาสิ)

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ากลวิธีนี้มักปรากฏรวมกับการให้เหตุผลเพื่อทำให้การปฏิเสธมีน้ำหนักมากขึ้น เช่น สถานการณ์ที่ 9 รุ่นน้องที่เรียนสาขาเดียวกันบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่รุ่นน้องคนนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงให้เหตุผลกับรุ่นน้อง ดังตัวอย่าง

(52) CA47-9 ที่บ้านผมมีธุระ ผมช่วยถามพี่คนอื่นให้หะครับ
 我 家里 有事，我帮 你 问问 其他 学姐学长 吧。
 (ผม ที่บ้าน มีธุระ ผม ช่วย เธอ ถาม คนอื่น รุ่นพี่นะ)

ในตัวอย่างที่ 52 จะเห็นว่าผู้ตอบปฏิเสธไม่ได้บอกแค่เหตุผลที่ทำให้ไม่สามารถทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ แต่ยังสามารถเสนอความช่วยเหลืออื่นโดยอาสาจะช่วยถามคนอื่นให้มาช่วยเหลือผู้ถูกปฏิเสธที่ผู้ตอบปฏิเสธคิดว่าเหมาะสมที่จะทำแทนสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธขอร้อง

นอกจากนี้ ยังพบว่าในสถานการณ์เดียวกันนี้ ยังพบกลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่นในรูปของประโยคคำถาม ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการขออนุญาตและให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ผู้ถูกปฏิเสธ ดังตัวอย่างสถานการณ์ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 6 เพื่อนรุ่นน้องนักศึกษามาขอยืมเงินจำนวน 1,000 หยวน โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธจึงปฏิเสธโดยเสนอความช่วยเหลืออื่น ดังต่อไปนี้

(53) CA30-6 เงินไม่ได้มีเยอะขนาดนั้น เราเลี้ยงข้าวคุณแทนได้ไหม
 钱 是 没有 那么 多了，要不 请 你 吃饭？
 (เงิน คือ ไม่มีเยอะขนาดนั้น ไม่งั้น เลี้ยง เธอ ทานข้าว)

การเสนอความช่วยเหลืออื่นของผู้ปฏิเสธในรูปของประโยคคำถามนี้ จะทำให้การปฏิเสธดูอ่อนลงเพราะไม่ได้เป็นการบังคับว่าผู้ถูกปฏิเสธจะต้องยอมรับความช่วยเหลืออื่นของผู้ตอบปฏิเสธ แต่เป็นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ผู้ถูกปฏิเสธว่าจะตอบรับหรือปฏิเสธก็ได้

3.2.2.4 การเสนอแนะ

กลวิธีการเสนอแนะของผู้ตอบปฏิกิริยา วิเคราะห์ได้จากข้อความย่อที่มี ความหมายแสดงการกระทำที่ผู้ตอบปฏิกิริยาเลือกเสนอแนะแทนการทำตามการขอรับของผู้อุปถัมภ์ ดังตัวอย่างสถานการณ์ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 7 อาจารย์ต้องการให้ช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ ซึ่งพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่อาจารย์ท่านนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิกิริยาต้องรีบกลับบ้านจึงเสนอแนะให้อาจารย์ต่อไป

(54) CA46-7 ขอโทษครับอาจารย์ เมื่อกี้แม่โทรมาบอกว่าพี่สาวกลับมาแล้ว และจะพักที่บ้านคืนหนึ่ง ก็เลยให้ผมรีบกลับบ้าน ช่วยอาจารย์ไม่ได้ครับ แต่อาจารย์ไปถามเวหนงชาวดี้ เขาน่าจะช่วยอาจารย์ได้ครับ

老师，对不起啊，我妈刚才打电话给我，说我姐回来了，
(อาจารย์ ขอโทษ แม่ผม เมื่อกี้ โทมา หาผม บอกว่าพี่สาวผม กลับมาแล้ว
要在家住一晚，所以叫我马上回家啊一趟，帮不了你了，
จะที่บ้านพัก คืนหนึ่ง ก็เลยให้ผม รีบกลับบ้านคราวนี้ ช่วยไม่ได้ท่านแล้ว
可是你 可以去问一下韦宏超 他或许能帮你。
แต่ ท่าน สามารถไปถามหน้อย เวหนงชาวดี้ เขาน่าจะช่วยท่านได้)

สถานการณ์ที่ 3 รุ่นน้องจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้อง ย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ จึงขอความช่วยเหลือผู้ตอบปฏิกิริยาให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์ และวันอาทิตย์ แต่ผู้ตอบปฏิกิริยาไม่ว่า ผู้ตอบปฏิกิริยาจึงเสนอแนะรุ่นน้อง ดังตัวอย่าง

(55) CB02-3 วันเสาร์อาทิตย์นี้พี่ต้องไปเรียน ไม่ว่างจริงๆขอโทษนะ

น้องลองหาคนอื่นดูหน่อย

学姐周末 要上课 没时间，不好意思啊，
(พี่ วันเสาร์อาทิตย์ ต้องไปเรียน ไม่มีเวลา ขอโทษนะ
你 再找找 其他人 看看。
น้อง ลองหา คนอื่น ดูหน่อย)

การเสนอแนะของผู้ปฏิเสธโดยเสนอให้ไปขอความช่วยเหลือจากคนอื่น จะทำให้การปฏิเสธดูอ่อนลงเพราะไม่ได้เป็นการบังคับว่าผู้ถูกปฏิเสธจะต้องยอมรับข้อเสนอแนะของผู้ตอบปฏิเสธ แต่เป็นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ผู้ถูกปฏิเสธว่าจะตอบรับหรือปฏิเสธก็ได้

3.2.2.5 การผ่อนผันการให้คำตอบ

กลวิธีการผ่อนผันการให้คำตอบมีลักษณะคือ ผู้ปฏิเสธไม่ได้แสดงทั้งการตอบรับหรือแสดงการปฏิเสธ แต่หลีกเลี่ยงที่จะให้คำตอบในขณะนั้นโดยการผัดเวลา หรือการขอเวลาในการพิจารณาเพื่อตัดสินใจ โดยมักปรากฏการใช้กลวิธีนี้ด้วยการใช้คำว่า “ขอปรึกษา...ก่อน” หรือ “เดี๋ยวถ้า...จะมาช่วย” ซึ่งเป็นการตอบที่ไม่ผูกมัดตัวผู้ตอบปฏิเสธ ดังมีตัวอย่างสถานการณ์ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 1 อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายออกจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่ อาจารย์จึงขอให้ไปช่วยย้ายบ้านในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ผู้ตอบปฏิเสธอาจารย์ โดยใช้คำกล่าวผ่อนผันการให้คำตอบ ดังนี้

- (56) CB31-1 ขอโทษนะคะอาจารย์เดิมทีหนูอยากช่วยอาจารย์แต่พอดีว่าสองวันนี้หนูมีเรียนครึ่งหน้าจะช่วยแน่นอนคะ
- 很抱歉，老师，我原本是想帮忙的，但是刚好（ขอโทษนะ อาจารย์ หนู เดิมที อยากช่วย แต่ พอดี
- 这两天我有课，下次一定会帮忙的。
- สองวันนี้ หนู มีเรียน ครึ่งหน้า แน่แน่นอนจะ ช่วย)

จากตัวอย่างที่ (56) นักศึกษาจีนตอบปฏิเสธรุ่นน้องด้วยกล่าว “ถ้าว่างตอนไหนจะมาช่วยนะ” ซึ่งเป็นการผ่อนผันการให้คำตอบ โดยอ้างช่วงเวลา หากมีตอนไหนว่างจะมา แต่ไม่ได้บอกถึงเวลาที่แน่นอน ดังนั้นผู้ถูกปฏิเสธจะรู้สึกเหมือนมีความหวังและไม่ได้ถูกปฏิเสธ

3.2.2.6 การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี

การใช้กลวิธีนี้ในการปฏิเสธ ผู้ตอบปฏิเสธใช้รูปภาพต่างๆ เพื่อแสดง ความยินดีและอวยพร เช่น “ขอแสดงความยินดี” “ดีใจ” เป็นต้น ซึ่งมีความหมายว่าผู้ปฏิเสธมีความรู้สึก ปิติยินดีและปรารถนาดีให้เกิดสิ่งดี ๆ กับผู้ถูกปฏิเสธ โดยในงานวิจัยนี้จะปรากฏกลวิธีนี้กับการปฏิเสธอาจารย์เท่านั้น ซึ่งพบเฉพาะนักศึกษาจีนตอบปฏิเสธอาจารย์โดยมีตัวอย่าง ดังนี้

จากสถานการณ์ที่ 1 อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายของจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่จึงขอให้นักศึกษาไปช่วยย้ายของในวันเสาร์และวันอาทิตย์ แต่นักศึกษาไม่ว่าง นักศึกษาจึงตอบปฏิเสธอาจารย์โดยการแสดงความยินดีและความปรารถนาดี ดังนี้

(57) CA25-1 อาจารย์ ขอแสดงความยินดีที่ท่านได้ขึ้นบ้านใหม่ แต่น่าเสียดาย

จริงๆ วันสุดสัปดาห์นี้ ผมต้องไปทำธุระ ไม่งั้น ผมช่วยท่านถามเพื่อน ให้เขาไปช่วยท่านย้ายบ้านครับ

老师， 恭喜 您 入迁新居，但是

(อาจารย์ ขอแสดงความยินดี ท่าน ได้ขึ้นบ้านใหม่ แต่

真是不巧，这个周末 我有事情 要去完成，要不我 帮

จริงๆ บังเอิญ วันสุดสัปดาห์นี้ ผม มีธุระ ต้อง ไป ทำ ไม่งั้น ผม ช่วย

您 问问 同学， 让他 去 帮您 搬家。

ท่าน ถามเพื่อนเรียน ให้เขา ไป ช่วยท่าน ย้ายบ้าน)

(58) CB22-1 ขอแสดงความยินดีที่ขึ้นบ้านใหม่ด้วยนะคะอาจารย์ แต่ว่าสุด

สัปดาห์หนูต้องไปเป็นผู้ช่วยที่ชุมชน ช่วยท่านไม่ได้แล้วขอโทษจริง ๆ ค่ะ

恭喜 老师 喜乔新居，但是

(ขอแสดงความยินดี อาจารย์ ขึ้นบ้านใหม่ แต่

周末 学生 要到社区 做助理工作， 帮 不上

สุดสัปดาห์ หนู ต้องไปที่ชุมชน เป็นผู้ช่วยงาน ช่วย ไม่ได้

你的忙了， 真是 抱歉。

เรื่องท่านแล้ว จริง ๆ ขอโทษ)

จากตัวอย่างที่ (57) และ (58) เป็นการกล่าวแสดงความยินดี พร้อมกับกล่าวเหตุผลในการปฏิเสธ ซึ่งแสดงให้เห็นให้ผู้ถูกปฏิเสธรู้สึกดีในการขอรับรอง ซึ่งในวัฒนธรรมจีนนั้นเรื่องของความสำเร็จในชีวิตเป็นเรื่องสำคัญ หากคนในสังคมซื้อบ้านใหม่ ซื้อรถใหม่ หรืออะไรใหม่ ๆ คนจีนมักจะกล่าวแสดงความยินดีด้วยความเต็มใจ นอกจากนี้ในตัวอย่างที่ (57) ผู้ตอบปฏิเสธยังแสดงความเสียดายที่ช่วยเหลือครั้งนี้ไม่ได้ ดังคำกล่าว “น่าเสียดายจริงๆ” เป็นการเพิ่มน้ำหนักให้กับการปฏิเสธและเป็น การแสดงความจริงใจต่อผู้ปฏิเสธ หรือแสดงว่าผู้ตอบปฏิเสธคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ถูกปฏิเสธเป็นอย่างมาก

3.2.2.7 การแสดงความเสียใจและความห่วงใย

กลวิธีนี้มีลักษณะคือ การที่ผู้ปฏิเสธแสดงความเสียใจที่จะต้องตอบปฏิเสธ หรือเป็นการบอกเป็นนัยว่าผู้ปฏิเสธไม่ได้ต้องการปฏิเสธแม้แต่น้อย โดยมักแสดงด้วยคำว่า “เสียใจ” หรือแสดงความรู้สึกห่วงใย เป็นต้น เพื่อให้ผู้ถูกปฏิเสธเห็นว่าผู้ปฏิเสธไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะต้องปฏิเสธผู้ถูกปฏิเสธและรู้สึกเสียใจที่จะต้องตอบปฏิเสธ ซึ่งพบในสถานการณ์ที่อาจารย์ของยืมเงินนักศึกษา 5000 บาท เพื่อไปหาหมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(59) CA25-4 ผมรู้สึกเสียใจที่ได้ยินข่าวนี้ อาจารย์ ท่านต้องรักษาสุขภาพให้ดี
 听到这个消息我真难过，
 (ได้ยิน ข่าวนี้ ผม จริง เสียใจ
 老师 您要保重身体。
 อาจารย์ ท่าน ต้อง รักษาสุขภาพให้ดี)

(60) CB47-4 อาจารย์ขอโทษจริง ๆ ช่วงเวลานี้หนูต้องใช้เงินด่วน
 เช่นกัน อาจจะไม่สามารถให้ท่านให้ยืมเงินได้ ขอให้ท่านหายเร็ว ๆ นะ
 老师，真的 不好意思！这段时间 我
 (อาจารย์ จริง ๆ ขอโทษ ช่วงเวลานี้ หนู
 也急需 用钱，可能 没有办法 借给您，祝您早日康复。
 ก็ ต้องด่วน ใช้เงิน อาจจะไม่สามารถ ให้ท่านยืม ขอให้ท่านหายเร็ว ๆ)

จากตัวอย่างที่ (59) เป็นการกล่าวแสดงความเสียใจและตกใจที่ทราบข่าวว่า อาจารย์ไม่สบาย และตัวอย่างที่ (60) กล่าวแสดงความห่วงใยและขอให้อาจารย์หายเร็ว ๆ เป็นกลวิธี การตอบปฏิเสธที่ผู้ตอบปฏิเสธให้ความสำคัญกับผู้ถูกปฏิเสธและแสดงความเคารพต่อผู้ถูกปฏิเสธ กลวิธี การตอบปฏิเสธแบบอ้อมโดยใช้การแสดงความเสียใจและความห่วงใยของนักศึกษาจีนที่มีต่อการ ขอร้องของอาจารย์เท่านั้น

3.2.2.8 การต่อรอง

การต่อรอง คือ ผู้ตอบปฏิเสธต่อรองผู้ถูกปฏิเสธว่า ผู้ถูกปฏิเสธมีเหตุผลจำเป็น อย่างไร จึงจะต้องให้ตนปฏิบัติตาม ดังตัวอย่างสถานการณ์การต่อรองต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 4 อาจารย์มาขอยืมเงินจำนวน 1,000 หยวน และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธตอบปฏิเสธอาจารย์อย่างสุภาพโดยใช้การตอกลง ดังนี้

(61) CB34-4 ให้ท่านยืมเงิน 100 หยวนได้ไหม ค่าครองชีพเดือนนี้ของหนู
ใกล้จะหมดแล้ว

借 100 可以吗? 我这个月
(ให้ยืม 100 หยวน ได้ไหม หนู เดือนนี้
生活费 快 没了。
ค่าครองชีพ ใกล้จะ หมด แล้ว)

(62) CA20-4 .ให้ยืม100 หยวนได้ไหมครับ

借 100 块 行不?
(ให้ยืม100 หยวน ได้ไหม)

จากตัวอย่างที่ (61) และ (62) ผู้ตอบปฏิเสธใช้กลวิธีการตอกลงโดยลดการกระทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธลงตามที่ผู้ปฏิเสธน่าจะกระทำได้ ซึ่งเป็นการพยายามของผู้ตอบปฏิเสธที่จะทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ ถึงแม้ตนเองจะไม่สามารถทำตามการขอร้องนั้นได้ก็ตาม ซึ่งเปรียบเสมือนการให้ความหวังผู้ถูกปฏิเสธ ทำให้น้ำหนักของการปฏิเสธลดลง และไม่เป็นการปฏิเสธโดยสิ้นเชิงเพื่อในกรณีที่ผู้ปฏิเสธสามารถทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธได้

3.2.2.9 การให้กำลังใจ

กลวิธีนี้ เป็นการแสดงความปรารถนาดี โดยการกล่าวให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้ถูกปฏิเสธรู้สึกดี แม้ว่าผู้ปฏิเสธจะไม่สามารถกระทำตามสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธขอร้องได้ ดังตัวอย่างสถานการณ์ต่อไป

สถานการณ์ 8 เพื่อนร่วมชั้นเรียนบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่เพื่อนร่วมชั้นเรียนคนนี้ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงตอบปฏิเสธเพื่อนโดยการให้กำลังใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(63) CA29-8 อ๋อ ขอโทษนะครับทางบ้านผมมีธุระด่วน ผมต้องรีบกลับไป

เธอผู้ ๆ นะครับ

哦，不好意思，我 家里有急 事，

(อ๋อ ขอโทษ ผม บ้าน มี ด่วน ธุระ

要急着 回去，你 好好加油吧。

ต้อง รีบ กลับไป เธอ ผู้ ๆ นะ)

จากตัวอย่างที่ 63 สังเกตได้ว่า ผู้ตอบปฏิเสธเลือกที่จะตอบปฏิเสธเพื่อนร่วมชั้นเรียน ด้วยการให้กำลังใจ กล่าวคำว่า “ผู้ ๆ นะ” เพื่อลดน้ำหนักความรุนแรงของการปฏิเสธและเพื่อแสดงการรักษาน้ำใจ

3.2.2.10 กลวิธีเสริม

นอกจากกลวิธีดังกล่าวข้างต้น จากการวิเคราะห์ยังพบการใช้คำเรียกขาน และการใช้คำอุทาน เช่นเดียวกับกลวิธีในการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทย โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจัดให้เป็นกลวิธีเสริมเนื่องจากคำเรียกขานและคำอุทานไม่ได้มีนัยทางความหมายเป็นการปฏิเสธแต่เป็นการเสริมกลวิธีในการปฏิเสธเพื่อช่วยให้น้ำหนักของการปฏิเสธลดลง ดังนี้

1) การใช้คำเรียกขานของผู้ตอบปฏิเสธ คือการที่ผู้ตอบปฏิเสธ ใช้คำเรียกขานที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังก่อนที่จะตอบปฏิเสธ เป็นคำที่แสดงระดับทางสังคมของผู้ฟังตามที่ผู้ตอบปฏิเสธมองเมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง และมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏนับตั้งแต่คำนำหน้า เช่น “อาจารย์” “คุณ” “น้อง” “เรา” “พี่” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 4 อาจารย์มาขอยืมเงินจำนวน 1,000 หยวน และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธโดยใช้คำเรียกขาน “อาจารย์” ไว้ในการปฏิเสธ ดังตัวอย่าง

(64) CB17-4 อาจารย์ บัตรหนูไม่มีเงินมากขนาดนี้ หนูยังไม่ได้เติมเงินลงใน

บัตรอาหาร

老师，我卡没那么多 钱，

(อาจารย์ หนู บัตร ไม่มี มากขนาดนี้ เงิน

我 还没 充 饭卡。

หนู ยัง ไม่ได้ เติม บัตรอาหาร)

(65) CA32-4 อาจารย์ครับ ช่วงนี้ ค่าใช้จ่ายของผมก็เยอะเหมือนกันครับ

老师, 我 最近 开销 也很大。

(อาจารย์ ผม ช่วงนี้ ค่าใช้จ่าย ก็เยอะเหมือนกัน)

สถานการณ์ที่ 3 รุ่นน้องจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ จึงขอความช่วยเหลือให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ แต่ผู้ตอบปฏิเสธไม่ว่า ผู้ตอบปฏิเสธได้ใช้คำเรียกขาน “น้อง” ไว้ในการปฏิเสธ ดังตัวอย่าง

(66) CA03-6 น้อง อาการหนักมากไหมครับ แต่เรื่องเงินผมให้ไม่ได้จริงๆ

ถ้าให้น้องยืมไปแล้ว เดือนนี้ก็มีค่าครองชีพแล้ว

学弟, 病情要紧 吗? 不过 钱 可借不得 给你,
(น้อง อาการหนักมาก ไหม แต่ เงิน ให้ยืมไม่ได้ เธอ
给了你 我 这个月的 生活费 可就没有着落。
ให้ แล้ว เธอพี่ เดือนนี้ ของ ค่าครองชีพ ก็ ไม่มีแล้ว)

(67) CA03-3 น้อง พี่ขอโทษนะ เสาร์อาทิตย์นี้พี่ไม่ว่าง ช่วยน้องย้ายหอ
ไม่ได้ หรือว่าลองถามคนอื่นๆดูไหม

学弟, 对不住了, 我 这周末 没有空,
น้อง ขอโทษ ผม เสาร์อาทิตย์นี้ ไม่ว่าง
帮不了 你 搬宿舍了, 要不 你看看 谁有空?
ช่วยไม่ได้ น้องย้ายหอ แล้ว หรือไม่ น้องลองถามใครว่าง)

จากตัวอย่างที่ (66) ถึง (67) ผู้ตอบปฏิเสธเลือกใช้คำเรียกขานในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตอบปฏิเสธ ซึ่งทำให้น้ำหนักของการปฏิเสธดูอ่อนลงและแสดงความสนิทสนมต่อผู้ที่ถูกปฏิเสธ

2) การใช้คำอุทาน คือ การที่ผู้ตอบปฏิเสธใช้คำอุทานขึ้นต้นประโยค เพื่อแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้ตอบปฏิเสธ เช่น “โธ่” “อ้อ” “อ้าว” “อ้อ” และ “เอิ่ม” ดังตัวอย่างต่อสถานการณ์ ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 5 เพื่อนร่วมชั้นเรียนมาขอยืมเงินของคุณจำนวน 1,000 หยวน โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน ผู้ตอบปฏิเสธตอบปฏิเสธโดยกล่าวเริ่มต้นด้วยคำอุทานเพื่อแสดงความตกใจ ก่อนที่จะปฏิเสธ ดังตัวอย่าง

(68) CA50-5 อ้าว ช่วงนี้ไม่ค่อยมีเงิน สักร้อยสองร้อยยังพอได้ มากกว่า
นั้นไม่ได้จริง ๆ

哦，最近 手头 有点紧， 一两百

(อ้าว ช่วงนี้ ในมือ ไม่ค่อยมี ร้อยสองร้อย

还 能勉强 挤得出，其他 实在 不行 了。

ยัง พอได้ มีให้ อย่างอื่น ที่จริง ไม่ได้ แล้ว)

นอกจากนี้สถานการณ์ที่ 2 เพื่อนร่วมชั้นเรียนจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ จึงขอความช่วยเหลือให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งผู้ตอบปฏิเสธไม่ว่าง จึงตอบปฏิเสธโดยเริ่มต้นประโยคด้วยคำอุทาน ก่อนที่จะเริ่มปฏิเสธโดยการขอโทษ ดังตัวอย่าง

(69) CA29-2 ไ้ เพื่อนครับ วันสุดสัปดาห์นี้ผมไม่ว่างพอดี ไม่สามารถช่วย
เธอย้ายแล้ว แต่ว่าเวลาอื่นได้ครับหากเธอไม่รีบ

哦，兄弟，这个周末 我 刚好 没有空，不能 帮

ไ้ เพื่อน วันสุดสัปดาห์นี้ ผม พอดี ไม่ว่าง ไม่สามารถ ช่วย

你 搬了，但是 其他时间 可以，如果你 不急的话。

เธอย้ายแล้ว แต่ว่า เวลาอื่น ได้ หาก เธอ ไม่รีบ)

(70) B12-2 อ้อ เสาร์อาทิตย์นี้พอดีเรานัดกันเพื่อนคนหนึ่งแล้วว่าจะไป

ปรึกษาเรื่องสำคัญ ไม่ว่างจริงๆนะ ขอโทษนะ เธอลองไปถามเพื่อน
ร่วมห้องคนอื่นดูซิว่ามีใครว่างหรือเปล่า

啊，我 这周末 恰好约了 一个 朋友 要

(อ้า เรา เสาร์อาทิตย์นี้ พอดี นัดแล้วคนหนึ่ง เพื่อน จะ

商讨 重要 的事情，确实 没空啊。不好意思啊，

ปรึกษา สำคัญ ของ เรื่อง จริงๆ ไม่ว่างนะ ขอโทษนะ

你 去 问问 别的 同学 有没有空吧。

เธอไป ถาม คนอื่น เพื่อนร่วมห้อง มีใครว่างหรือเปล่า)

จากตัวอย่างที่ (68) ถึง (70) ผู้ตอบปฏิเสธเลือกใช้คำอุทานเพื่อแสดงความตกใจ ก่อนที่จะปฏิเสธ และเริ่มต้นประโยคด้วยคำอุทาน ก่อนที่จะเริ่มปฏิเสธโดยการขอโทษ ในกรณีนี้พบว่า การใช้คำอุทานจะพบในสถานการณ์ปฏิเสธเพื่อนและรุ่นน้องเท่านั้น

3.2.3. สรุป

จากการศึกษาพฤติกรรมการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีน พบว่า นักศึกษาจีนใช้พฤติกรรมการตอบปฏิเสธ พบพฤติกรรมการปฏิเสธ 2 พฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรมการตอบปฏิเสธตรงและพฤติกรรมการตอบปฏิเสธอ้อม ในส่วนของพฤติกรรมการตอบปฏิเสธอ้อม จำแนกเป็นพฤติกรรมย่อย ๆ ได้ 10 พฤติกรรม ได้แก่ 1) การให้เหตุผล 2) การขอโทษ 3) การเสนอความช่วยเหลืออื่น 4) การเสนอแนะ 5) การผลักดันการให้คำตอบ 6) การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี 7) การแสดงความเสียใจและความห่วงใย 8) การต่อรอง 9) การให้กำลังใจ และ 10) พฤติกรรมเสริม ผู้วิจัยพบว่า พฤติกรรมที่นักศึกษาจีนเลือกตอบปฏิเสธที่โดดเด่นที่สุดคือ พฤติกรรมการตอบปฏิเสธอ้อมโดยการให้เหตุผลและการกล่าวคำขอโทษ ตามลำดับ

ตาราง 5 สรุปพฤติกรรมการปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

พฤติกรรมการปฏิเสธ	นักศึกษาไทย	นักศึกษาจีน
การปฏิเสธตรง	/	/
การปฏิเสธอ้อม		
การให้เหตุผล	/	/
การขอโทษ	/	/
การเสนอความช่วยเหลืออื่น	/	/
การเสนอแนะ	/	/
การผลักดันการให้คำตอบ	/	/
การแสดงความยินดีและการปรารถนาดี		/
การแสดงความเสียใจและความห่วงใย		/
การต่อรอง	/	/
การให้กำลังใจ	/	/
พฤติกรรมเสริม	/	/

3.3 ลักษณะการปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

3.3.1 ลักษณะการปฏิเสธของนักศึกษาไทย

จากการศึกษาพฤติกรรมการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยพบทั้งสิ้น 9 กลวิธี สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง และกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม ซึ่งสามารถวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างของการตอบปฏิเสธได้ดังนี้

3.3.1.1 กลวิธีการปฏิเสธตรง

ลักษณะโครงสร้างของการตอบปฏิเสธตรงคือปรากฏกลวิธีการตอบปฏิเสธตรงเพียงอย่างเดียวโดยจะไม่ปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ลักษณะโครงสร้างนี้ปรากฏความถี่ในการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยคิดเป็นร้อยละ 0.33 ลักษณะโครงสร้างของการตอบปฏิเสธตรงมีลักษณะดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 3 กรณีที่รุ่นน้องในสาขาวิชาจะย้ายไปหอพักใหม่ซึ่งใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายของจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ รุ่นน้องจึงขอความช่วยเหลือให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ แต่ผู้ถูกขอร้องไม่ว่าง จึงผู้ถูกขอร้องปฏิเสธที่จะช่วยเหลือแบบโดยนัย ซึ่งผู้ถูกขอร้องปฏิเสธที่จะช่วยเหลือจึงตอบปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(71) TA22-3 ไม่ได้ครับ

จากตัวอย่างที่ (71) เป็นการปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยคำตอบปฏิเสธตรงเพียงอย่างเดียว

3.3.1.2 การปฏิเสธตรงร่วมกับการปฏิเสธอ้อม

ลักษณะโครงสร้างของการปฏิเสธตรงร่วมกับการปฏิเสธอ้อมคือปรากฏกลวิธีการตอบปฏิเสธตรงร่วมกับกลวิธีอ้อมอื่นโดยมีรูปแบบย่อยสองรูปแบบ ได้แก่ การปฏิเสธตรง+ การปฏิเสธอ้อม และการปฏิเสธอ้อม + การปฏิเสธตรง ลักษณะโครงสร้างนี้ปรากฏความถี่ในการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยคิดเป็นร้อยละ 13.45 ลักษณะโครงสร้างของการตอบปฏิเสธมีลักษณะดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.3.1.2.1 การปฏิเสธตรง+ การปฏิเสธอ้อม

1) การปฏิเสธตรง+การให้เหตุผล

สถานการณ์ที่ 7 นักศึกษาปฏิเสธอาจารย์ที่บอกว่าต้องการให้ช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ ซึ่งพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้ายที่ต้องส่งงาน แต่ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน มักจะให้การให้เหตุผลว่า

(72) TA35-7 “ไม่ได้หรอกครับ พ่อแม่ให้รีบกลับไปทำธุระ”

จากตัวอย่างที่ (72) เป็นการกล่าวปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา พร้อมกับการให้เหตุผล

2) การปฏิเสธตรง+ การให้เหตุผล+การเสนอความช่วยเหลืออื่น

สถานการณ์ที่ 1 อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายของจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่ อาจารย์จึงขอให้ไปช่วยย้ายบ้านในวันเสาร์และวันอาทิตย์

(73) TA38-1 “ไม่ได้ครับ พ่อฉันต้องทำธุระ ขอเป็นวันอื่นได้ไหมครับ”

จากตัวอย่างที่ (73) เป็นการกล่าวปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา พร้อมกับการให้เหตุผล และเสนอความช่วยเหลืออย่างอื่น

3) การปฏิเสธตรง+ การเสนอความช่วยเหลืออื่น+การให้เหตุผล

สถานการณ์ที่ 1 อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายของจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่ อาจารย์จึงขอให้นักศึกษาไปช่วยย้ายบ้านในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ผู้ตอบปฏิเสธตอบปฏิเสธ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(74) อาจารย์ หนูไม่ว่าง วันอื่นได้ไหมอะคะ หนูมีธุระจริง ๆ

จากตัวอย่างที่ 74 เป็นการกล่าวปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา เสนอความช่วยเหลืออย่างอื่น แล้วจึงให้เหตุผล

3.3.1.2.2 การปฏิเสธอ้อม + การปฏิเสธตรง

1) การให้เหตุผล + ขอโทษ การปฏิเสธตรง

(75) TB01-4 หนูไม่มีเงินเลยคะ ขอโทษที่ ให้ยืมไม่ได้จริง ๆ

จากตัวอย่างที่ 75 เป็นการกล่าวปฏิเสธโดยให้เหตุผล พร้อมกับการกล่าวขอโทษ แล้วจึงปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา

2) การขอโทษ+การให้เหตุผล+การปฏิเสธตรง

(76) TA05-1 ขอโทษครับ พอดีมีธุระอาจจะไปช่วยไม่ได้

จากตัวอย่างที่ 76 เป็นการกล่าวปฏิเสธโดยการขอโทษ พร้อมกับการให้เหตุผล แล้วจึงปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา

3) การขอโทษ+การแทรกคำเรียกขาน+การให้เหตุผล+การปฏิเสธตรง

(77) TB05-1 ขอโทษด้วยคะอาจารย์ เนื่องจากในวันเสาร์และวันอาทิตย์ติด
ธุระจึงมาช่วยย่ายของไม่ได้จริง ๆ ค่ะ

จากตัวอย่างที่ (77) เป็นการกล่าวปฏิเสธโดยการขอโทษใช้คำเรียกขานพร้อมกับให้เหตุผลแล้วจึงปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา

3.3.1.3 การปฏิเสธอ้อม

ลักษณะโครงสร้างของการปฏิเสธอ้อมคือปรากฏกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อมโดยกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อมหนึ่งกลวิธีหรือกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อมหลายกลวิธีร่วมกันโดยผู้วิจัยได้จัดรูปแบบย่อยเป็นสองรูปแบบ ได้แก่ การปฏิเสธอ้อม และการปฏิเสธอ้อม + การปฏิเสธอ้อม ลักษณะโครงสร้างนี้ปรากฏความถี่ในการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยคิดเป็นร้อยละ 86.22 ลักษณะโครงสร้างของการตอบปฏิเสธอ้อมมีลักษณะดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.3.1.3.1 การปฏิเสธอ้อม

การให้เหตุผล

(78) TA26-1 “ผมติดนัดกับที่บ้านแล้วครับ”

3.3.1.3.2 การปฏิเสธอ้อม+การปฏิเสธอ้อม

1) การขอโทษ+การให้เหตุผล

(79) TA44-4 ขอโทษ อาจารย์ด้วยนะครับ กระผมเองก็มีปัญหาทาง
การเงินเหมือนกันครับ

2) การขอโทษ+ การให้เหตุผล +การเสนอความช่วยเหลืออื่น

(80) TB38-7 “ขอโทษนะคะ เย็นนี้หนูต้องรีบกลับบ้านพอดีว่ามีธุระ เดียว
จะช่วยถามเพื่อนให้ห็นะคะ ว่าใครสะดวกอยู่ตอนเย็นช่วยอาจารย์บ้าง”

3.3.1.4 สรุปและทำตาราง

ตาราง 6 แสดงสรุปลักษณะการปฏิเสธของนักศึกษาไทย

ลักษณะ โครงสร้าง	กลวิธี	การปฏิเสธตรง	การให้เหตุผล	การขอโทษ	การเสนอความช่วยเหลืออื่น	การผ่อนผันการให้ คำตอบ	การต่อรอง	การให้กำลังใจ	กลวิธีเสริม
การปฏิเสธตรง		/							
การปฏิเสธ อ้อม									
แบบที่1		/							
แบบที่2		/		/					
แบบที่3		/		/	/				
แบบที่4						/			/
แบบที่5		/		/		/			/
แบบที่6		/					/		
แบบที่7		/		/				/	

ตาราง 6 (ต่อ)

ลักษณะ โครงสร้าง	กลวิธี การปฏิเสตรง	การให้เหตุผล	การขอโทษ	การเสนอความ ช่วยเหลืออื่น	การผ่อนผันการให้ คำตอบ	การต่อรอง	การให้กำลังใจ	กลวิธีเสริม
การปฏิเสตรง ร่วมกับการ ปฏิเสธอ่อน แบบที่ 1	/	/						
แบบที่ 2	/	/	/					/
แบบที่ 3	/	/		/				

3.3.2 ลักษณะรูปแบบการปฏิเสธของนักศึกษาจีน

จากการศึกษาพฤติกรรมการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีนพบทั้งสิ้น 11 กลวิธี สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ กลวิธีการปฏิเสธตรง และกลวิธีการปฏิเสธอ่อน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างของการตอบปฏิเสธได้ดังนี้

3.3.2.1 กลวิธีปฏิเสธตรง

ลักษณะโครงสร้างของการตอบปฏิเสธตรงคือปรากฏพฤติกรรมการตอบปฏิเสธตรงเพียงอย่างเดียวโดยจะไม่ปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น ลักษณะโครงสร้างนี้ปรากฏความถี่ในการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีนคิดเป็นร้อยละ 1.67 ลักษณะโครงสร้างของการตอบปฏิเสธตรงมีลักษณะดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 3 กรณีที่รุ่นน้องในสาขาวิชาจะย้ายไปหอพักใหม่ซึ่งใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายของจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ รุ่นน้องจึงขอความช่วยเหลือให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ แต่ผู้ตอบปฏิเสธไม่ว่าง จึงตอบปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(81) CA 28-2 ไม่ได้ครับ

不可以。

(ไม่ได้)

จากตัวอย่างที่ (81) เป็นการปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา โครงสร้างของประโยคประกอบด้วยคำตอบปฏิเสธตรงเพียงอย่างเดียว

3.3.2.2 การปฏิเสธตรงรวมกับการปฏิเสธอ้อม

ลักษณะโครงสร้างของการปฏิเสธตรงรวมกับการปฏิเสธอ้อมคือปรากฏกลวิธี การตอบปฏิเสธตรงรวมกับกลวิธีอ้อมอื่นโดยมีรูปแบบย่อยสองรูปแบบ ได้แก่ การปฏิเสธตรง+ การปฏิเสธอ้อม และการปฏิเสธอ้อม + การปฏิเสธตรง ลักษณะโครงสร้างนี้ปรากฏความถี่ในการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีนคิดเป็นร้อยละ 22.22 ลักษณะโครงสร้างของการตอบปฏิเสธมีลักษณะดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.3.2.2.1 การปฏิเสธตรง+ การปฏิเสธอ้อม

1) การปฏิเสธตรง+การให้เหตุผล

สถานการณ์ที่ 7 นักศึกษาปฏิเสธอาจารย์ที่บอกว่าต้องการให้ช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ ซึ่งพ่วงนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่อาจารย์ท่านนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน มักจะให้การให้เหตุผลว่า

(82) CA28-1 ไม่ได้ครับ เป็นวันเกิดของคนในบ้าน

不可以，家人 生日。

(ไม่ได้ คนในบ้าน วันเกิด)

จากตัวอย่างที่ (82) เป็นการกล่าวปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา พร้อมกับการให้เหตุผล

2) การปฏิเสธตรง+ การให้เหตุผล+การเสนอความช่วยเหลือ

ช่วยเหลืออื่น

สถานการณ์ที่ 1 อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายออกจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่ อาจารย์จึงขอให้ไปช่วยย้ายบ้านในวันเสาร์และวันอาทิตย์

(83) CB04-7 เย็นนี้คงอยู่ไม่ได้ค่ะ วันนี้เราจะรีบกลับบ้าน ไปช่วยไม่ได้
 หรอก เดี่ยวหนูหาเพื่อนร่วมห้องพักไปช่วยท่านนะคะ

今天傍晚的话不行呢，今天 我 急着 回家，
 (เย็นนี้ ไม่ได้ค่ะ วันนี้ เรา รีบ กลับบ้าน
 不能过去帮忙了，我叫 我 舍友 过去帮您吧。
 ไม่ได้ ไปช่วย แล้ว หนูเรียก หนูเพื่อนร่วมห้องพัก ไปช่วยท่านนะ)

จากตัวอย่างที่ 83 เป็นการกล่าวปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา พร้อมกับการให้เหตุผล และเสนอความช่วยเหลืออย่างอื่น

3) การปฏิเสธตรง+ การให้เหตุผล+การให้เหตุผล

สถานการณ์ที่ 1 อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายของจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่ อาจารย์จึงขอให้คุณไปช่วยย้ายบ้านในวันเสาร์และวันอาทิตย์

(84) CB39-1 อาจจะไม่ได้แล้ว ใกล้จะถึงเวลาเข้าร่วมการสอบครั้งหนึ่ง
และวันสุดสัปดาห์ต้องอบรมอีกคะ

可能 不行了，即将 参加 一个 考试
 (อาจจะ ไม่ได้แล้ว ใกล้จะ เข้าร่วม ครั้งหนึ่ง การสอบ
 且 周末 需要 参加 培训。
 และ วันสุดสัปดาห์ ต้อง เข้าร่วม อบรม)

จากตัวอย่างที่ 84 เป็นการกล่าวปฏิเสธแบบตรงไปตรงมา พร้อมกับการให้เหตุผล และให้เหตุผลซ้ำอีกรอบเพื่อเพิ่มความหนักแน่น

3.3.2.2.2 การปฏิเสธอ้อม + การปฏิเสธตรง

1) การให้เหตุผล + ขอโทษ การปฏิเสธตรง

(85) CA26-7 “ทางบ้านมีธุระ อาจจะไม่ได้สะดวกครับ”

家里 有事，可能 不方便。
 (ที่บ้าน มีธุระ อาจจะ ไม่สะดวก)

จากตัวอย่างที่ (85) เป็นการกล่าวปฏิเสธโดยให้เหตุผล พร้อมกับการกล่าวขอโทษ แล้วจึงปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา

2) การขอโทษ+การให้เหตุผล+การปฏิเสธตรง

(86) CA43-1 ขอโทษครับ เสาร์อาทิตย์นี้ผมยุ่งพอดี ช่วยท่านไม่ได้แล้ว

对不起，正好 这周六日 很忙，帮不了 您了。

(ขอโทษ พอดี เสาร์อาทิตย์นี้ มาก ยุ่ง ช่วยไม่ได้ ท่าน แล้ว)

จากตัวอย่างที่ 86 เป็นการกล่าวปฏิเสธโดยการขอโทษ พร้อมกับการให้เหตุผล แล้วจึงปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา

3) การขอโทษ+การแทรกคำเรียกขาน+การให้เหตุผล+การปฏิเสธตรง

(87) CB05-1 “ขอโทษนะคะอาจารย์ วันเสาร์อาทิตย์นี้พอดีหนูมีเรื่องสำคัญที่จะต้องทำ คงไม่ว่างค่ะ หรือไม่อาจารย์ลองไปถามเพื่อนคนอื่นๆดูดีไหมคะ”

老师，不好意思哦，这周末 我 刚好

(อาจารย์ ขอโทษนะ วันเสาร์อาทิตย์นี้ หนู พอดี

有 重要的 事情 要忙，可能走不开，要不 你再

มี สำคัญ เรื่อง ต้อง ยุ่ง คงไปไม่ได้ หรือไม่ คุณ ลอง

问问 其他同学 有没有空吧。

ถาม เพื่อนคนอื่น ว่างไหมคะ)

4) การใช้คำเรียกขาน+การขอโทษ+การให้เหตุผล + การแสดงความเสียใจ+การปฏิเสธตรงนักศึกษา

(88) CA02-4 “อาจารย์ครับ ผมขอโทษนะครับ เดือนนี้คุณพ่อยังไม่ได้ส่งเงินมาให้ผมเสียใจที่ช่วยท่านไม่ได้”

老师 不好意思，我 爸 这月 还没

(อาจารย์ ขอโทษ ผม พ่อ เดือนนี้ ยังไม่ได้

给我打生活费，所以 很 遗憾 没能 帮上你。

ส่งให้ผม ค่าครองชีพ ฉะนั้น มาก เสียใจ ไม่ได้ ช่วยท่าน)

3.3.2.3 การปฏิเสธข้อ

ลักษณะโครงสร้างของการปฏิเสธข้อคือปรากฏกลวิธีการตอบปฏิเสธข้อโดยกลวิธีการตอบปฏิเสธข้อหนึ่งกลวิธีหรือกลวิธีการตอบปฏิเสธข้อหลายกลวิธีร่วมกันโดยผู้วิจัยได้จัดรูปแบบย่อยเป็นสองรูปแบบ ได้แก่ การปฏิเสธข้อ และการปฏิเสธข้อ + การปฏิเสธข้อ ลักษณะโครงสร้างนี้ปรากฏความถี่ในการตอบปฏิเสธข้อของนักศึกษาจีนคิดเป็นร้อยละ 76.11 ลักษณะโครงสร้างของการตอบปฏิเสธข้อมีลักษณะดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.3.2.3.1 การปฏิเสธข้อ

การให้เหตุผล

(89) CA09-1 เสาร์อาทิตย์นี้ผมจะไปเรียนพิเศษครับ

周末 我要去 补课。
(เสาร์อาทิตย์ ผมต้องไป เรียนพิเศษ)

3.3.2.3.2 การปฏิเสธข้อ+การปฏิเสธข้อ

1) การขอโทษ+การให้เหตุผล

(90) CA13-3 ขอโทษครับ เสาร์อาทิตย์นี้นัดกับคนอื่น ๆ แล้ว

不好意思，周末 被 约 了。
(ขอโทษ เสาร์อาทิตย์ ถูก นัด แล้ว)

2) การขอโทษ+ การให้เหตุผล +การเสนอความช่วยเหลืออื่น

(91) CA03-7 อาจารย์ครับ ขอโทษนะครับ ผมมีเรื่องด่วนต้องรีบกลับบ้าน

หรือว่าผมไปเรียกเพื่อนคนอื่น ๆ มาช่วยได้ไหมครับ

老师，对不起啊，我有急事回家呢，

(อาจารย์ ขอโทษนะผม มี ด่วนเรื่อง กลับบ้าน

要不我帮你叫其他同学帮帮忙？

หรือไม่ผมช่วยคุณ เรียก คนอื่น ๆ เพื่อน มาช่วย)

3) การใช้คำเรียกขาน+การแสดงความเสียใจ+การให้เหตุผล

+การขอโทษ

(92) ตัวอย่างที่ 58 CB19-1 “อาจารย์คะ ท่านให้หนูช่วย หนูรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่ง แต่น่าเสียดายวันเสาร์อาทิตย์หนูมีวิชาเลือกหมดแล้วคะ ต้องขออภัยด้วยนะคะ อาจารย์”

老师，您能请我帮忙，我感到很荣幸。

(อาจารย์ ท่าน ให้หนูช่วย หนู รู้สึก มาก เป็นเกียรติ

但很遗憾，我周六周日 都有选修课，请您原谅。

แต่ มาก เสียหาย หนู วันเสาร์อาทิตย์ มีวิชาเลือก ขอท่านอภัยด้วย)

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษานิยมใช้รูปแบบการตอบปฏิเสธแบบตรง พร้อมกับกล่าวให้เหตุผลร่วมกัน

3.3.2.4 สรุปและทำตาราง

ตาราง 7 แสดงสรุปลักษณะการปฏิเสธของนักศึกษาจีน

ลักษณะ โครงสร้าง	กลวิธี การปฏิเสธตรง	การให้เหตุผล	การขอโทษ	การแสดงความ ช่วยเหลืออื่น	การเสนอแนะ	การผิดเงื่อนไขการให้ คำตอบ	แสดงความยินดีและ ความปรารถนาดี	แสดงความเสียใจและ ความห่วงใย	การต่อรอง	การให้กำลังใจ	กลวิธีเสริม
การปฏิเสธตรง	/										
การปฏิเสธอ้อม แบบที่1		/									
แบบที่2		/	/								
แบบที่3		/	/	/							
แบบที่4		/	/					/			/
แบบที่5		/	/	/			/				/

ตาราง 7 (ต่อ)

ลักษณะ โครงสร้าง	กลวิธี	การปฏิเสธตรง	การให้เหตุผล	การขอโทษ	การเสนอความช่วยเหลืออื่น	การเสนอแนะ	การผิดเพี้ยนการให้คำตอบ	แสดงความยินดีและความปรารถนาดี	แสดงความเสียใจและความห่วงใย	การต่อรอง	การให้กำลังใจ	กลวิธีเสริม
แบบที่ 6		/								/		
แบบที่ 7		/	/								/	
แบบที่ 8		/	/		/							
แบบที่ 9		/	/			/						
การปฏิเสธตรง ร่วมกับการ ปฏิเสธอ่อน												
แบบที่ 1	/	/										
แบบที่ 2	/	/	/									/
แบบที่ 3	/	/	/						/			/
แบบที่ 4	/	/		/								
แบบที่ 5	/	/	/									

3.4 สรุป

จากการศึกษาพฤติกรรมการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ตั้งแต่ต้นสามารถสรุปพฤติกรรมการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีนและไทย ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 แสดงกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

การตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทย	การตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีน
1. กลวิธีการปฏิเสธตรง	1. กลวิธีการปฏิเสธตรง
2. กลวิธีการปฏิเสธอ้อม	2. กลวิธีการปฏิเสธอ้อม
2.1 การให้เหตุผล	2.1 การให้เหตุผล
2.2 การขอโทษ	2.2 การขอโทษ
2.3 การเสนอความช่วยเหลืออื่น	2.3 การเสนอความช่วยเหลืออื่น
2.4 การเสนอแนะ	2.4 การเสนอแนะ
2.5 การผัดผ่อนการให้คำตอบ	2.5 การผัดผ่อนการให้คำตอบ
2.6 การต่อรอง	2.6 การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี
2.7 การให้กำลังใจ	2.7 การแสดงความเสียใจและความห่วงใย
2.8 กลวิธีเสริม	2.8 การต่อรอง
	2.9 การให้กำลังใจ
	2.10 กลวิธีเสริม

จากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่า นักศึกษาไทยพบการใช้กลวิธีการปฏิเสธทั้งสิ้น 9 กลวิธี แบ่งเป็นการปฏิเสธตรง และกลวิธีการปฏิเสธอ้อม 8 กลวิธี ส่วนนักศึกษาจีนพบกลวิธีการปฏิเสธทั้งสิ้น 11 กลวิธี แบ่งเป็นการปฏิเสธตรง และการปฏิเสธอ้อม 10 กลวิธี ซึ่งทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนมีค่าเฉลี่ยการปฏิเสธตรงร้อยละ 15.27 ส่วนการปฏิเสธอ้อมมีค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 84.73

จากการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธทั้ง 9 สถานการณ์ ของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบว่ากลวิธีที่ปรากฏโดดเด่นที่สุดคือการให้เหตุผล รองลงคือการกล่าวขอโทษ

ส่วนลักษณะของการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีนและนักศึกษาไทย พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การปฏิเสธตรง 2) การปฏิเสธตรง + การปฏิเสธอ้อม หรือ การปฏิเสธอ้อม + การปฏิเสธตรง 3) การปฏิเสธอ้อม หรือ การปฏิเสธอ้อม+การปฏิเสธอ้อม

สำหรับในบทต่อไป จะเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ปัจจัยด้านสถานการณ์ในการตอบปฏิเสธ การขอร้องของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ดังจะได้กล่าวรายละเอียดในบทที่ 4 ในลำดับต่อไป

บทที่ 4

สถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธ

จากการศึกษาสถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาตามสถานภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 สถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธ

4.1.1 การตอบปฏิเสธอาจารย์

4.1.2 การตอบปฏิเสธเพื่อน

4.1.3 การตอบปฏิเสธรุ่นน้อง

4.2 วัฒนธรรมที่สะท้อนจากกลวิธีการตอบปฏิเสธ

4.1 กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

4.1.1 การตอบปฏิเสธอาจารย์

จากการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธอาจารย์ ทั้ง 3 สถานการณ์ ได้แก่

สถานการณ์ที่ 1

อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่ อาจารย์จึงขอให้นักศึกษาไปช่วยย้ายบ้านในวันเสาร์และวันอาทิตย์ แต่นักศึกษาไม่ว่าง จึงต้องตอบปฏิเสธอาจารย์

สถานการณ์ที่ 4

อาจารย์ของนักศึกษามาขอยืมเงินฉุกเฉินจำนวน 5,000 บาท และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน นักศึกษามีเงินเพียงพอที่จะให้ยืม แต่นักศึกษาไม่ยอกลยืม นักศึกษาจึงตอบปฏิเสธอาจารย์

สถานการณ์ที่ 7

อาจารย์ของนักศึกษาบอกว่าต้องการให้นักศึกษาช่วยพิมพ์งาน ซึ่งพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้นักศึกษาช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่นักศึกษาต้องรีบกลับบ้าน นักศึกษาจะตอบปฏิเสธอาจารย์

จากการศึกษากลวิธีการตอบปฏิเสธ ของนักศึกษาไทยจำนวน 300 ประโยค และนักศึกษาจีน 300 ประโยค พบกลวิธีการใช้ตอบปฏิเสธทั้ง การตอบปฏิเสธตรงและการตอบปฏิเสธอ้อม ดังตารางเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่อไปนี้

ตาราง 9 ตารางแสดงความถี่การใช้ปฏิเสธตรงและปฏิเสธอ้อมระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน
ปฏิเสธต่ออาจารย์

ประเภทรวมกลวิธี	นักศึกษาไทย		นักศึกษาจีน	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
ปฏิเสธตรง	0	0 %	2	0.67%
ปฏิเสธอ้อม	300	100%	298	99.33%
รวม	300	100	300	100

จากตารางที่ 9 แสดงความถี่การใช้ปฏิเสธตรงและปฏิเสธอ้อมระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนปฏิเสธต่ออาจารย์ พบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมทั้งหมดจำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนนักศึกษาจีนเลือกตอบปฏิเสธแบบอ้อมจำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 99.33 ซึ่งมากกว่าการปฏิเสธตรงที่มีนักศึกษาจีนเลือกใช้จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.67 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบว่า นักศึกษาไทยเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมมากกว่านักศึกษาจีน คิดเป็นร้อยละ 0.67 และนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงมากกว่านักศึกษาไทยคิดเป็นร้อยละ 0.67

สังเกตได้จากสถิติการตอบปฏิเสธอาจารย์ของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนไม่ต่างกันมากนัก นักศึกษาไทยไม่ใช้กลวิธีการปฏิเสธตรงกับอาจารย์ผู้สอน ส่วนนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธตรงเพียงสองคนเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยและสังคมจีนมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ต่างก็ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสกว่า โดยเฉพาะในสังคมไทยนั้นจะได้รับการปลูกฝังให้ปฏิบัติตนต่อผู้ใหญ่ด้วยความเคารพนับถือที่บ่งบอกถึงความสุขภาพ การมีมารยาทที่ดีและมีสัมมาคารวะ ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นคุณธรรมที่ดีของคนไทย เช่น การไหว้ การกล่าวทักทาย การเดินผ่านหน้าผู้ใหญ่ การต้อนรับและพฤติกรรมต่างๆ ที่เป็น การแสดงออกถึงการให้ความสำคัญและให้เกียรติผู้ที่มีความอาวุโสกว่า การปฏิบัติตนต่อผู้ใหญ่เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่สะท้อนให้เห็นคุณธรรมและจริยธรรม การมีมารยาทที่ดีและมีสัมมาคารวะ ซึ่งความสุขภาพแสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าวรุนแรง วางอำนาจข่มขู่ผู้อื่นทั้ง โดยวาจา และท่าทาง แต่ในเวลาเดียวกันก็ยังคงมีความมั่นใจในตนเอง

ส่วนวัฒนธรรมจีนก็เช่นกันมีการปลูกฝังให้เด็กเคารพผู้อาวุโสกว่า ดังที่สำนักงานอันปันประเทศจีน (2549: 20-21) กล่าวไว้ว่า การเคารพผู้อาวุโสเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของคนจีน เมื่อหลายพันปีมานี้ผู้คนได้ปฏิบัติตนเคารพผู้อาวุโสจนเป็นมาตรฐานทางสังคม ในยุคจ้านกั๋ว เมิ่งจี้

อได้กล่าวไว้ว่า "ต้องเคารพผู้อาวุโสของผู้อื่นเสมอเหมือนผู้อาวุโสของตน ต้องรักและดูแลลูกหลานของผู้อื่นเสมอเหมือนลูกหลานของตน" ในประเทศจีนผู้ที่ละเลยคุณธรรมข้อนี้ ไม่เพียงแต่จะได้รับการตำหนิที่รุนแรงที่สุดจากสังคม ยังอาจจะได้รับการลงโทษตามกฎหมายอีกด้วย

ดังนั้นนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน จึงเลือกที่จะใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธอาจารย์ด้วยกลวิธีต่าง ๆ ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ พบกลวิธีย่อยที่ใช้ในการตอบปฏิเสธอ้อมของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ดังต่อไปนี้

ตาราง 10 สรุปเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอร้องจากอาจารย์ระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

กลวิธีการปฏิเสธอ้อม	นักศึกษาไทย		นักศึกษาจีน	
	จำนวนครั้ง	ร้อยละ	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
1. การให้เหตุผล	292	39.46	294	35.25
2. การขอโทษ	228	30.81	221	26.50
3. การเสนอความช่วยเหลืออื่น	41	5.54	37	3.82
4. การเสนอแนะ	5	0.68	40	5.41
5. การผิดผ่อนการให้คำตอบ	2	0.27	5	0.60
6. การแสดงความยินดีและ ความปรารถนาดี	0	0	35	4.20
7. การแสดงความเสียใจและความห่วงใย	0	0	7	0.84
8. การตอรอง	4	0.54	5	0.60
9. กลวิธีเสริม	168	22.70	190	22.78
รวม	740	100	834	100

จากตารางที่ 10 แสดงการสรุปเปรียบเทียบการใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อมของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน เมื่อพิจารณาตามลำดับจะเห็นได้ว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้กลวิธีย่อยในการตอบปฏิเสธมากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ การให้เหตุผล พบว่านักศึกษาไทยใช้จำนวน 292 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.46 ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีการให้เหตุผล จำนวน 294 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 35.25 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธีการให้เหตุผลมากกว่านักศึกษาไทย จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.34 ซึ่งไม่ต่างกันมากนัก ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างก็ให้เหตุผลในการตอบปฏิเสธอาจารย์ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(93) TB04-7 เผอิญหนีกินเลี้ยงกับญาติอะคะ อาจารย์ขอโทษนะคะ

(94) TA36-7 อาจารย์ครับพอดีผมต้องกลับบ้านไปทำธุระครับ

(95) CA47-7 ที่บ้านผมคืนนี้มีธุระพอดี ผมต้องรีบกลับไป ผมช่วยถามเพื่อนคนอื่นให้หน่อยครับ

我家 今晚 临时有事，必须要赶 回去，

(ผม บ้าน คืนนี้ มีธุระพอดี ต้อง รีบ กลับไป

我 帮 你 问问 其他 同学 吧。

ผม ช่วย คุณ ถาม คนอื่น เพื่อนเรียน เกอะ)

จากตัวอย่างข้างต้น อาจารย์ต้องการให้นักศึกษาช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ ซึ่งพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่ยังไม่เสร็จจึงขอให้นักศึกษาช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียนเพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่นักศึกษาต้องรีบกลับบ้าน นักศึกษาตอบปฏิเสธอาจารย์ด้วยการให้เหตุผลว่า ผู้ไม่สามารถทำตามการขอร้องของอาจารย์ได้เพราะมีสิ่งอื่นต้องทำซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดมาก่อนหน้านี้อยู่แล้วและเป็นสิ่งจำเป็นที่ให้นักศึกษาต้องปฏิเสธอาจารย์ โดยมี การใช้คำว่า “เผอิญ” และ “พอดี” ในเหตุผลด้วย ซึ่งทำให้เหตุผลเหล่านี้ดูเป็นเรื่องบังเอิญซึ่งนักศึกษาไม่ได้ตั้งใจจะนำมาเป็นเหตุผลในการปฏิเสธ ส่วนใหญ่ผู้ปฏิเสธที่เป็นคนไทยมักต้องการทำให้เหตุผลที่ทำให้ต้องตอบปฏิเสธเป็นเรื่องบังเอิญ จึงมีการใช้คำว่า “พอดี” อยู่ในประโยคที่ตอบปฏิเสธด้วย

ลำดับที่ 2 คือ การขอโทษ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการขอโทษมากกว่านักศึกษาจีน พบจำนวน 228 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 30.81 แต่ก็ไม่ต่างจากนักศึกษาจีนมากนัก เพราะนักศึกษาจีนใช้กลวิธีการขอโทษ จำนวน 221 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.50 สังเกตได้ว่าจำนวนครั้งที่กล่าวขอโทษในประโยคที่ปฏิเสธใกล้เคียงกันมาก แตกต่างกันเพียง นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการกล่าวคำขอโทษ 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.59 แสดงให้เห็นว่าทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ต่างก็ให้เกียรติผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า การเริ่มต้นการตอบปฏิเสธจึงพบว่ามีกรกล่าวคำขอโทษก่อนที่จะให้เหตุผล หรือให้เหตุผลก่อนแล้วจบประโยคด้วยการกล่าวคำขอโทษ นอกจากนี้ ยังพบว่า บางประโยคพบรูปภาษาที่กล่าวคำขอโทษทั้งต้นประโยค กลางประโยค และท้ายประโยคพร้อม ๆ กัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(96) TA47-4 อาจารย์ครับ ตอนนี้มีปัญหาเรื่องเงินเหมือนกันครับ
ยังงขอโทษที่ครับอาจารย์

(97) TA23-4 อาจารย์ครับ ผมต้องรีบใช้อะครับ ขอโทษด้วยนะครับ
คงให้ยืมไม่ได้

(98) TA03-7 ขอโทษครับ พอดีผมมีงานต้องทำอะครับ ขอโทษจริง ๆ

(99) TB37-7 ขอโทษนะคะ อาจารย์พอดีหนูต้องรีบกลับบ้านคงอยู่ช่วยอาจารย์

ไม่ได้จริง ๆ ขอโทษนะคะ

(100) CA13-3 ขอโทษครับ เสาร์อาทิตย์นี้นัดกับคนอื่น ๆ แล้ว

不好意思，周末 被 约 了。

(ขอโทษ เสาร์อาทิตย์ ถูก นัด แล้ว)

(101) CA15-4 อาจารย์ เดือนนี้ ผมต้องจ่ายค่าเรียนของวิชาโทที่ผมเรียน

ขอโทษจริง ๆ

老师，这个月 我学 的 第二专业

(อาจารย์ นี้ เดือน ผมเรียน ของ วิชาโท

要 交费 了，真 不好意思。

ต้อง จ่ายค่า แล้ว จริง ๆ ขอโทษ)

(102) CA47-7 ขอโทษครับ ติดธุระที่บ้าน ผมต้องรีบกลับไป ขอโทษจริง ๆ

不好意思，家里 有 事，我 必须

(ขอโทษครับ ที่บ้าน ติด ธุระ ผม ต้อง

赶紧 回家，真的 对不起。

รีบ กลับบ้าน จริง ๆ ขอโทษ)

จากตัวอย่าง พบว่าทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างใช้การปฏิเสธโดยการกล่าวคำขอโทษที่คล้ายคลึงกัน จะเห็นได้ว่าในการขอโทษนั้นมักจะเกิดรวมกับการให้เหตุผลทำให้นักศึกษาไม่สามารถทำตามความปรารถนาของอาจารย์ได้ ซึ่งจะทำให้การปฏิเสธดูน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ในสังคมไทยและสังคมจีนการกล่าวคำขอโทษเป็นมารยาทสังคมอย่างหนึ่ง

ลำดับที่ 3 กลวิธีใช้รองลงมาจากการกล่าวคำขอโทษ คือ กลวิธีเสริม หากพิจารณาจากสถิติพบว่า นักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้มากกว่านักศึกษไทย ซึ่งนักศึกษาจีนใช้กลวิธีเสริม จำนวน 190 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.78 นักศึกษาใช้ใช้กลวิธีเสริม จำนวน 168 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.70 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างจากจำนวนที่ใช้ พบว่า นักศึกษาจีนใช้กลวิธีเสริมมากกว่านักศึกษไทย จำนวน 22 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.14 กลวิธีเสริมที่ใช้ได้แก่การใช้คำเรียกขาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(103) TA11-1 ขอโทษครับอาจารย์ พอดีมีธุระไม่ว่างจริง ๆ ครับ ต้องขอโทษด้วยครับ

(104) CB17-4 อาจารย์ บัตรหนูไม่มีเงินมากขนาดนี้ หนูยังไม่ได้เติมเงินลงในบัตรอาหาร

老师，我卡没 那么多 钱，

(อาจารย์ หนู บัตร ไม่มี มากขนาดนี้ เงิน

我 还 没 充 饭卡。
 หนู ยัง ไม่ได้ เติม บัตรอาหาร)

จากตัวอย่างที่ 103 และ 104 แสดงการใช้คำเรียกขานของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ที่ใช้คำเรียกขาน ที่ที่นักศึกษาใช้เรียกอาจารย์ก่อนที่จะตอบปฏิเสธ เป็นคำที่แสดงระดับทางสังคมของสังคมไทยและสังคมจีน ตามที่ผู้ตอบปฏิเสธมองเมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง และมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏนับตั้งแต่คำนำหน้า ได้แก่ คำว่า “อาจารย์” เมฆม สอดส่องกฤษ (2550 :) กล่าวไว้ว่า ภาษาไทยและภาษาจีนมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกันยาวนาน ความคิดทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อมีความใกล้ชิดกัน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการเลือกใช้คำเรียกขาน คำเรียกขานที่นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้นั้น เป็นคำเรียกขานอาชีพของผู้สอน นั่นก็คือ ครู อาจารย์ (老师) ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของคำเรียกขานภาษาไทยและภาษาจีน

ลำดับที่ 4 เป็นการใช้กลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่น พบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้มากกว่านักศึกษาจีน นักศึกษาไทยใช้จำนวน 41 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.54 ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้จำนวน 37 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.82 สังเกตได้ว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการให้เหตุผลมากกว่านักศึกษาจีน จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.13 ซึ่งไม่ต่างกันมากนัก ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ต่างก็เลือกใช้กลวิธีความสุภาพโดยการเสนอความช่วยเหลืออื่นให้กับอาจารย์ เพื่อไม่ให้อาจารย์รู้สึกตนถูกปฏิเสธ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(105) TB35-4 คือหนูต้องเอาใช้ระหว่างเดือนอะคะ หนูก็กำลังลำบากอะคะ
ให้หนูช่วยเรื่องอื่นแทนได้มั้ยะคะ

(106) CA03-7 อาจารย์ครับ ขอโทษนะครับ ผมมีเรื่องด่วนต้องรีบกลับบ้าน
หรือว่าผมไปเรียกเพื่อนคนอื่น ๆ มาช่วยได้ไหมครับ

老师，对不起啊，我有急事回家呢，
 (อาจารย์ ขอโทษนะ ผม มี ด่วน เรื่อง กลับบ้าน
 要不我帮你叫其他同学帮帮忙？
 หรือไม่ ผม ช่วยคุณ เรียก คนอื่น ๆ เพื่อน มาช่วย)

การเสนอความช่วยเหลืออื่นของผู้นักศึกษา จะทำให้การปฏิเสธดูอ่อนลงเพราะไม่ได้เป็นการบังคับว่าอาจารย์จะต้องยอมรับความช่วยเหลืออื่นของนักศึกษา แต่เป็นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่อาจารย์ว่าจะตอบรับหรือปฏิเสธก็ได้

ลำดับที่ 5 กลวิธีต่อมาที่พบว่านักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้ คือ การเสนอแนะ ซึ่งพบในนักศึกษาจีน มากกว่านักศึกษาไทย นักศึกษาจีนใช้จำนวน 40 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.41 ส่วนนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.68 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธีการเสนอแนะมากกว่านักศึกษาไทย จำนวน 35 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 77.78 ซึ่งต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังตัวอย่างการตอบปฏิเสธโดยการใช้กลวิธีการเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

(107) TB02-7 อาจารย์คะ หนูขอนำเอากลับไปช่วยอาจารย์พิมพ์ที่บ้านได้มั้คะ

(108) CA46-7 ขอโทษครับอาจารย์ เมื่อกี้แม่โทรมาบอกว่าพี่สาวกลับมาแล้ว

และจะพักที่บ้านคืนหนึ่ง ก็เลยให้ผมรีบกลับบ้าน ช่วยอาจารย์ไม่ได้ครับ

แต่อาจารย์ไปถามเวหนงชาวได้ เขาน่าจะช่วยอาจารย์ได้ครับ

老师，对不起啊，我妈刚才 打电话给我，说我姐 回来了，
(อาจารย์ ขอโทษ แม่ผม เมื่อกี้ โทมา หาผม บอกว่าพี่สาวผม กลับมาแล้ว

要在家 住 一晚，所以叫我 马上回家啊一趟， 帮不了你了，
จะที่บ้าน พัก คืนหนึ่ง ก็เลยให้ผม รีบกลับบ้านคราวนี้ ช่วยไม่ได้ท่านแล้ว

可是你 可以 去问一下 韦宏超 他 或许能帮你。

แต่ ท่าน สามารถไปถามหน่อย เวหนงชาวได้ เขาน่าจะช่วยท่านได้)

อย่างไรก็ตามแม้นักศึกษาไทยจะใช้กลวิธีนี้น้อยกว่านักศึกษาจีน แต่ไม่ได้หมายความว่านักศึกษาไทยไม่สุภาพ แต่เนื่องด้วยวัฒนธรรมธรรมของครูกับศิษย์ในสังคมไทยนั้น จะสอนให้เด็กเคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของครู ครูคือผู้ใหญ่ ส่วนนักศึกษา คือผู้น้อย ดังนั้นนักศึกษาไทยจึงไม่กล้าที่จะเสนอแนะ เพราะเกรงว่าจะทำให้อาจารย์รู้สึกว่าคุณนั้นเหนือกว่า ในขณะที่เดียวกันนั้นในสังคมจีน ครูกับศิษย์ จะให้ความสนิทสนมกันมากกว่าผู้ใหญ่ ผู้น้อย

ลำดับที่ 6 กลวิธีกลวิธีการต่อรอง พบว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ซึ่งพบว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธีการต่อรอง มากกว่านักศึกษาไทย นักศึกษาจีนใช้จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.60 ส่วนนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.54 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนและนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.11 ดังตัวอย่างการตอบปฏิเสธโดยการใช้กลวิธีการต่อรอง ดังต่อไปนี้

(109) TA07-7 เยอะมีเยอะครับ พอตีผมต้องรีบกลับบ้าน

(110) CB34-4 ให้ท่านยืมเงิน 100 หยวนได้ไหม ค่าครองชีพเดือนนี้ของหนู
ใกล้จะหมดแล้ว

借 100 可以吗? 我这个月
(ให้ยืม 100 หยวน ได้ไหม หนู เดือนนี้
生活费 快 没了。
ค่าครองชีพ ใกล้จะ หมด แล้ว)

ลำดับที่ 7 กลวิธีการผัดผ่อนการให้คำตอบ พบว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้
กลวิธีนี้ซึ่งพบว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธีการผัดผ่อนการให้คำตอบ มากกว่านักศึกษาไทย นักศึกษาจีนใช้
จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.60 ส่วนนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.27
สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนและนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ
45.86 ดังตัวอย่างการตอบปฏิเสธโดยการใช้กลวิธีการผัดผ่อนการให้คำตอบดังต่อไปนี้ ดังต่อไปนี้

(111) TA11-4 ขอปรึกษาพ่อแม่ก่อนนะครับอาจารย์

(112) CB31-1 ขอโทษนะคะอาจารย์เดิมทีหนูอยากช่วยอาจารย์แต่พอดีว่าสองวันนี้หนู
มีเรียนครั้งหน้าจะช่วยแน่นอนคะ
很抱歉, 老师, 我原本 是想帮忙的, 但是刚好
(ขอโทษนะ อาจารย์ หนู เดิมที อยากรช่วย แต่ พอดี
这两天 我有课, 下次 一定会 帮忙的。
สองวันนี้ หนู มีเรียน ครั้งหน้า แน่แน่นอนจะ ช่วย)

ลำดับที่ 8 กลวิธีการแสดงความยินดีและความปรารถนาดี กลวิธีนี้พบเฉพาะนักศึกษาจีน
เท่านั้นที่เลือกใช้ ซึ่งนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ จำนวน 35 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.20 ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

(113) CA25-1 อาจารย์ ขอแสดงความยินดีที่ท่านได้ขึ้นบ้านใหม่ แต่น่าเสียดาย
จริงๆ วันสุดสัปดาห์นี้ ผมต้องไปทำธุระ ไม่งั้น ผมช่วยท่านถามเพื่อน ให้เขา
ไปช่วยท่านย้ายบ้านครับ
老师, 恭喜 您 入迁新居, 但是

(อาจารย์ ขอแสดงความยินดี ท่าน ได้ขึ้นบ้านใหม่ แต่

真是不巧，这个周末 我有事情要去完成，要不我帮
จริงๆ บังเอิญ วันสุดสัปดาห์นี้ ผม มีธุระ ต้อง ไป ทำ ไม่งั้น ผม ช่วย
您 问问 同学，让他 去 帮您 搬家。
ท่าน ถาม เพื่อนเรียน ให้เขา ไป ช่วยท่าน ย้ายบ้าน)

(114) CB22-1 ขอแสดงความยินดีที่ขึ้นบ้านใหม่ด้วยนะคะอาจารย์ แต่ว่าสุด

สัปดาห์หนูต้องไปเป็นผู้ช่วยที่ชุมชน ช่วยท่านไม่ได้แล้วขอโทษจริง ๆ ค่ะ
恭喜 老师 喜乔新居，但是
(ขอแสดงความยินดี อาจารย์ ขึ้นบ้านใหม่ แต่
周末 学生要到 社区 做助理工作，帮 不上
สุดสัปดาห์ หนู ต้องไปที่ชุมชน เป็นผู้ช่วยงาน ช่วย ไม่ได้
你的忙了，真是 抱歉。
เรื่องท่านแล้ว จริง ๆ ขอโทษ)

กลวิธีนี้พบเฉพาะนักศึกษาจีน ซึ่งในวัฒนธรรมจีนนั้นเรื่องของความสำเร็จในชีวิตเป็นเรื่องสำคัญ หากคนในสังคมซื้อบ้านใหม่ ซื้อรถใหม่ หรืออะไรใหม่ ๆ คนจีนมักจะกล่าวแสดงความยินดีด้วยความเต็มใจ นอกจากนี้ในตัวอย่างที่ 113 นักศึกษาตอบปฏิเสธยังแสดงความเสียยที่ช่วยเหลือครั้งนี้ไม่ได้ ดังคำกล่าว “น่าเสียดายจริงๆ” เป็นการเพิ่มน้ำหนักให้การปฏิเสธและเป็น การแสดงความจริงใจต่อผู้ปฏิเสธ หรือแสดงว่านักศึกษาคำนึงถึงคำสุภาพเป็นอย่างมาก

ลำดับที่ 9 กลวิธีการแสดงความเสียใจและความห่วงใย กลวิธีนี้พบเฉพาะนักศึกษาจีนเท่านั้นที่เลือกใช้ ซึ่งนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ จำนวน 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.84 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(115) CA25-4 ผมรู้สึกเสียใจที่ได้ยินข่าวนี้ อาจารย์ ท่านต้องรักษาสุขภาพให้ดี

听到 这个消息 我真 难过，
(ได้ยิน ข่าวนี้ ผม จริง เสียใจ
老师 您 要 保重身体。
อาจารย์ ท่าน ต้อง รักษาสุขภาพให้ดี)

(116) CB47-4 อาจารย์ขอโทษจริง ๆ ช่วงเวลานี้หนูต้องใช้จ่ายเงินด่วน เช่นกัน อาจจะไม่
สามารถให้ท่านให้ยืมเงินได้ ขอให้ท่านหายเร็ว ๆ นะ

老师，真的 不好意思！ 这段时间 我

(อาจารย์ จริง ๆ ขอโทษ ช่วงเวลานี้ หนู
也急需 用钱, 可能 没有办法 借给您, 祝您早日康复。
ก็ ต้องด่วน ใช้เงิน อาจจะไม่สามารถ ให้ท่านยืม ขอให้ท่านหายเร็ว ๆ)

จากการพบกลวิธี การแสดงความยินดีและความปรารถนาดีและกลวิธีการแสดงความเสียใจและความห่วงใย เฉพาะนักศึกษาจีนนั้น เนื่องจากในสังคม วัฒนธรรมจีน ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก สำนักงานอัครราชทูตจีน (2549: 27) กล่าวว่า ในประเทศจีนถ้าใครมีการศึกษาก็จะมีฐานะทางสังคมค่อนข้างสูง คนที่มีความรู้ มีวัฒนธรรมก็จะได้รับการยอมรับเป็นพิเศษ การให้ความสำคัญกับการศึกษา ก็เป็นการกำหนดสถานภาพของครูด้วย ในสังคมจีนมีคำพูดที่เคารพยกย่องอาจารย์อยู่หลายแบบ เช่น “ไม่ว่ารวยจนต้องเคารพอาจารย์” เป็นอาจารย์วันเดียวนับถือเป็นพ่อไปตลอดชีวิต ฯลฯ ในประเทศจีนการเคารพอาจารย์ พบได้ตามวิถีชีวิตของคนในสังคมหลายรูปแบบ ผู้คนได้ยกย่องอาจารย์ว่า “เิ่งซือ” (อาจารย์ผู้มีพระคุณ) “เซียนเซิง” (ผู้เกิดก่อน) ในชีวิตประจำวันต้องให้อาจารย์มาเป็นอันดับหนึ่งและยกย่องอาจารย์

สรุป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปภาพรวมได้ว่า พบว่า นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ้อมมากกว่านักศึกษาไทย ดังนี้ นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมจำนวน 834 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 52.92 นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธ 740 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.08 สังเกตได้ว่า นักศึกษาจีนและนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 94 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.84 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ให้ความสำคัญกับสถานภาพของผู้ถูกปฏิเสธเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของ วิมลพักตร์ พรหมศรีมาศ (2543) อย่างไรก็ตามแม้ชาวไทยกับชาวจีนจะไม่ได้มีลักษณะเหมือนกัน แต่เนื่องจากสังคมไทยมีลักษณะ “ถ้อยที ถ้อยอาศัย” ซึ่งหมายถึงการเกรงใจหากต้องทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนไม่สบายใจ ดังเช่นการแสดงวัจนกรรมการตอบปฏิเสธ เพราะในการตอบปฏิเสธนั้นหากไม่ระวังอาจจะกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างคู่สนทนาในระยะยาวได้ ดังนั้นผู้ตอบปฏิเสธจึงพยายามพูดแบบอ้อมค้อม หรือ “ชักแม่น้ำทั้งห้า” เพื่อให้ผู้ฟังสบายใจ และเพื่อไม่ให้ผู้ฟังมองว่าผู้ปฏิเสธไร้น้ำใจจึงพบกลวิธีการ การเสนอความช่วยเหลืออื่น การเสนอแนะ และการตอรอง เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกดีว่าตนไม่ถูกปฏิเสธ

การที่ทั้งสองวัฒนธรรมทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน เลือกลงใช้กลวิธีการปฏิเสธแบบอ้อม มากกว่าแบบตรงนั้น สิ่งหนึ่งที่คล้ายคลึงกันคือ ความเกรงใจ อคิน, ม.ร.ว. ระเบียบ (2535: 299) กล่าวว่า ความเกรงใจเป็นเรื่องของการหลีกเลี่ยงการปะทะขัดแย้งกันซึ่งหน้า คนที่เราเกรงใจก็คือคนที่เรามีโอกาสที่ต้องเผชิญหน้าคนที่เราจะต้องพบปะและมีความสัมพันธ์ด้วยเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ

ความสัมพันธ์ส่วนตัว การที่เป็นดังนี้ทำให้ความเกรงใจแตกต่างจากการมี consideration ในแนวความคิดของชาวตะวันตก คนที่เป็นผู้ใหญ่เราก็ต้องเกรงใจมากกว่าคนที่เป็นเด็กหรือผู้น้อย เพราะเราอาจต้อง “ฟัง” คนเหล่านี้ในปัจจุบันหรืออนาคต สำหรับคนส่วนมากความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่มักมีความสำคัญมากกว่าความสัมพันธ์กับเด็กหรือผู้น้อย นอกจากนั้นแล้วในสังคมไทยเรื่องของสถานภาพต่ำสูง ยศศักดิ์ ฐานะมีความสำคัญมากเป็นเสมือนหลักที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกาะเกี่ยวอยู่ เมื่อสถานภาพต่ำสูงมีความสำคัญเช่นนี้ คนทุกคนมักจะระวังและระวังไม่ให้คนอื่นดูถูกดูหมิ่นตนมากเป็นพิเศษ เป็นการรักษาศักดิ์ศรีของตนและสถานภาพของตน การเกรงใจ ในฐานะที่ไม่ทำอะไรที่จะละเมิดศักดิ์ศรีของผู้อื่น การเกรงใจในรูปที่ไม่ทำอะไรที่เป็นการทะนงองอาจหรือ อาจเอื้อมซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นโดยเฉพาะผู้ใหญ่รู้สึกว่าการปฏิบัติต่ออย่างไม่สมฐานะยศศักดิ์ของตนจึงสำคัญ ตัวอย่างที่ชาวตะวันตกยกมาอ้าง และตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดในเรื่องความเกรงใจจึงเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติต่อผู้ใหญ่คือ ผู้มีสถานภาพสูงกว่าผู้กระทำอยู่เสมอ

4.1.2 การตอบปฏิเสธเพื่อน

จากการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธเพื่อน ทั้ง 3 สถานการณ์ ได้แก่

สถานการณ์ที่ 2

เพื่อนร่วมชั้นเรียนของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ เพื่อนของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน จึงขอความช่วยเหลือนักศึกษา ให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งนักศึกษาไม่ว่าจะเลือกที่จะตอบปฏิเสธโดยการเลือกใช้กลวิธีต่าง ๆ

สถานการณ์ที่ 5

เพื่อนร่วมชั้นเรียนของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนมาขอยืมเงินของนักศึกษาจำนวน 5,000 บาท โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน แม้ว่านักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนจะมีเงินเพียงพอที่จะให้ยืม แต่นักศึกษาไม่ยอมให้ยืมเงิน จึงเลือกที่จะตอบปฏิเสธโดยการเลือกใช้กลวิธีต่าง ๆ

สถานการณ์ที่ 8

เพื่อนร่วมชั้นเรียนของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่เพื่อนร่วมชั้นเรียนคนนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้นักศึกษาช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่นักศึกษาต้องรีบกลับบ้าน จึงเลือกที่จะตอบปฏิเสธโดยการเลือกใช้กลวิธีต่าง ๆ

ตาราง 11 ตารางแสดงความถี่การใช้ปฏิเสธตรงและปฏิเสธอ้อมระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน
ปฏิเสธต่อเพื่อน

ประเภทรวมกลวิธี	นักศึกษาไทย		นักศึกษาจีน	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
ปฏิเสธตรง	1	0.33 %	6	2%
ปฏิเสธอ้อม	299	99.67%	294	98%
รวม	300	100	300	100

จากตารางที่ 11 แสดงความถี่การใช้ปฏิเสธตรงและปฏิเสธอ้อมระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนปฏิเสธต่อเพื่อน พบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมทั้งหมดจำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 99.67 ส่วนนักศึกษาจีนเลือกตอบปฏิเสธแบบอ้อมจำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 98 ซึ่งมากกว่าการปฏิเสธตรงที่นักศึกษาจีนเลือกใช้จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบว่านักศึกษาไทยเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมมากกว่านักศึกษาจีน คิดเป็นร้อยละ 1.67 และนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงมากกว่านักศึกษาไทยคิดเป็นร้อยละ 1.67

ดังนั้นนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน จึงเลือกที่จะใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธเพื่อนในด้วยกลวิธีต่าง ๆ ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ พบกลวิธีย่อยที่ใช้ในการตอบปฏิเสธอ้อมของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ดังต่อไปนี้

ตาราง 12 สรุปเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอร้องจากเพื่อนร่วมชั้นเรียนระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

กลวิธีการปฏิเสธอ้อม	นักศึกษาไทย		นักศึกษาจีน	
	จำนวนครั้ง	ร้อยละ	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
1. การให้เหตุผล	282	45.26	272	47.06
2. การขอโทษ	186	29.86	147	25.44
3. การเสนอความช่วยเหลืออื่น	49	7.87	25	4.33
4. การเสนอแนะ	25	4.01	64	11.07
5. การผัดผ่อนการให้คำตอบ	3	0.48	4	0.69

ตาราง 12 (ต่อ)

กลวิธีการปฏิเสธข้อ	นักศึกษาไทย		นักศึกษาจีน	
	จำนวนครั้ง	ร้อยละ	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
6. การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี	0	0	18	3.11
7. การแสดงความเสียใจและความห่วงใย	0	0	4	0.69
8. การต่อรอง	4	0.64	3	0.52
9. การให้กำลังใจ	5	0.80	3	0.52
10. กลวิธีเสริม	69	11.08	38	6.57
รวม	623	100	578	100

จากตารางที่ 12 แสดงการสรุปเปรียบเทียบการใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธข้อของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน เมื่อพิจารณาตามลำดับจะเห็นได้ว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้กลวิธีน้อยในการตอบปฏิเสธมากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ การให้เหตุผล พบว่านักศึกษาไทยใช้จำนวน 282 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.26 ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีการให้เหตุผล จำนวน 272 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.06 สังเกตได้ว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการให้เหตุผลมากกว่านักศึกษาไทย จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.20 ซึ่งไม่ต่างกันมากนัก ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างก็ให้เหตุผลในการตอบปฏิเสธเพื่อนดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(117) TA50-2 ขอประทานโทษด้วยนะครับ ผมต้องไปหาคุณยายอะครับ ไม่ว่างจริง ๆ ครับ

(118) TB31-8 เธอเราต้องรีบกลับบ้านอ่า แม่เราตามโทษที่น้ำ วันนี้ไม่ว่างจริง ๆ ไว้วันหลังมีไรให้ช่วยบอกได้น้า

(119) CA44-8 เธอรู้อยู่แล้วว่าผมพิมพ์ช้า ที่สำคัญคือแม่ให้รีบกลับบ้าน ดูนีสิ ชื่อตัวเรียบร้อยแล้ว ก็เลยช่วยเธอไม่ได้ครับ

你知道我打字的速度 慢的, 重点 是我妈 急催 我 回家,
 (เธอ รู้ ผม พิมพ์ ความเร็ว ช้า ที่สำคัญ คือ แม่แม่ ให้รีบ ผมกลับบ้าน
 你 看 我 车票都买了, 所以 帮 不了 你了。
 เธอ ดู ผม ตัวรถ ชื่อแล้ว ก็ ช่วย ไม่ได้ เธอแล้ว)

(120) CB22-8 ฉันก็หวังว่าจะช่วยเธอได้ แต่ว่าวันนี้ที่บ้านมีธุระด่วนแม่ฉันกำชับฉันกลับบ้านเร็วหน่อย ดังนั้นฉันไม่สามารถช่วยเธอได้

我也希望可以帮到你，可是今天家里有急事，

(ฉันก็หวังว่าได้ ช่วยเธอ แต่ว่า วันนี้ ที่บ้าน มี ธุระ

我妈 嘱咐 我 早些 回去，所以 我 不可以 帮你的忙了。

ฉันแม่ กำชับ ฉัน เร็วหน่อย กลับไป ดังนั้น ฉัน ไม่สามารถ ช่วยเธอ งานแล้ว)

จากตัวอย่างทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ต่างก็ให้เหตุผลในการตอบปฏิเสธเพื่อน โดยให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของผู้อื่น รวมทั้งกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดต่างๆในสังคม ซึ่งสิ่งดังกล่าวมีความสำคัญหรือมีความจำเป็นมากกว่าการทำตามการขอร้องของเพื่อน ดังนั้นนักศึกษาจึงเลือกที่จะตอบปฏิเสธการขอร้องของเพื่อน ซึ่งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนมักจะให้เหตุผลที่พาดพิงถึงสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง หรือแม้แต่การอ้างถึงบ้านของผู้ปฏิเสธเอง เนื่องจากทั้งสังคมไทยและสังคมจีนเป็นสังคมแบบพึ่งพาซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้นการให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว จึงเป็นสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธยอมรับ การปฏิเสธนั้นได้ง่ายกว่า เพราะผู้ถูกปฏิเสธเองก็ตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวเช่นกัน

ลำดับที่ 2 คือ การขอโทษ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการขอโทษมากกว่านักศึกษาจีน พบจำนวน 186 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.86 แต่ก็ไม่ต่างจากนักศึกษาจีนมากนัก เพราะนักศึกษาจีนใช้กลวิธีการขอโทษ จำนวน 147 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 25.44 นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการกล่าวคำขอโทษมากกว่า 39 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.24 แสดงให้เห็นว่าทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ต่างก็เริ่มต้นการตอบปฏิเสธโดยมีการกล่าว คำขอโทษ ก่อนที่จะให้เหตุผล หรือให้เหตุผลก่อนแล้วจบประโยคด้วยการกล่าวคำขอโทษ นอกจากนี้ ยังพบว่า บางประโยคพบรูปภาษาที่กล่าวคำขอโทษทั้งต้นประโยค กลางประโยค และท้ายประโยคพร้อม ๆ กัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(121) TA01-8 โทษที วันนี้ต้องรีบกลับบ้านนะ

(122) TA32-8 มีธุระทางบ้าน ต้องรีบกลับ ขอโทษนะ

(123) CA03-2 เพื่อน เธอจะย้ายหอแล้วหรือ แต่ว่าเราขอโทษจริงๆนะ สองสามวันนี้เรากำลังยุ่งอยู่ ช่วยเธอไม่ได้

伙计，你要搬宿舍了吗？不过真不好意思，

(เพื่อน เธอจะ ย้ายหอ แล้ว หรือ แต่ว่า จริงๆ ขอโทษ

这两天 我也忙，可能帮不了你了。

นี้ สองวัน เรายุ่งอยู่ อาจช่วยไม่ได้ เธอแล้ว)

(124) CB01-2 ขอโทษนะแก วันเสาร์อาทิตย์นี้เราจะต้องไปหาเงินทำงานพิเศษ ไม่ว่างจริงๆนะ ขอโทษที่

亲 对不住了，我 周末 要做 兼职 挣钱，
(แก ขอโทษนะ เรา วันเสาร์อาทิตย์ จะต้องทำ งานพิเศษ หาเงิน

实在 没空，抱歉 啊！

จริงๆ ไม่ว่าง ขอโทษ ที่)

จากตัวอย่าง พบว่าทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างใช้การปฏิเสธโดยการกล่าวคำขอโทษที่คล้ายคลึงกัน จะเห็นได้ว่าการขอโทษนั้นมักจะเกิดร่วมกับการให้เหตุผลทำให้นักศึกษาไม่สามารถทำตามความปรารถนาของเพื่อนได้ ซึ่งจะทำให้การปฏิเสธดูน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ในสังคมไทยและสังคมจีนการกล่าวคำขอโทษเป็นมารยาทสังคมอย่างหนึ่ง

ลำดับที่ 3 กลวิธีใช้รองลงมาจากกรกล่าวคำขอโทษ คือ กลวิธีเสริม หากพิจารณาจากสถิติพบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้มากกว่านักศึกษารจีน ซึ่งนักศึกษาไทยใช้กลวิธีเสริม จำนวน 69 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 11.08 นักศึกษาจีนใช้กลวิธีเสริม จำนวน 38 คิดเป็นร้อยละ 6.57 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างจากจำนวนที่ใช้ พบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีเสริม มากกว่านักศึกษาไทย จำนวน 31 ครั้ง กลวิธีเสริมที่ใช้ได้แก่ การใช้คำเรียกขานและคำอุทาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(125) TA19-8 แก เดี่ยวเราเอาช่วยพิมพ์ที่บ้านได้ไหม เราอยู่เย็นไม่ได้ละ

(126) TB23-8 แก เราขอโทษจริง ๆ นะ พอดีเราต้องไปธุระต่ออะ

อาจอยู่ช่วยไม่ได้จริง

(127) CA41-2 ที่รัก เสาร์อาทิตย์เรามีงานส่วนตัว ไม่สามารถช่วยเธอได้ ขอโทษครับ

亲，我 周末 有 私事 要 处理，

(ที่รัก เรา เสาร์อาทิตย์ มี งานส่วนตัว ต้อง จัดการ

不能 帮你了，不好意思。

ไม่สามารถ ช่วยเธอแล้ว ขอโทษ)

(128) CA02-8 เพื่อน ขอโทษนะ เพราะว่าอาจารย์ที่ดูแลเรียกเราไปหาท่านหน่อยหลังเลิกเรียน ท่านว่าจะมีเรื่องคุยกับเรา ก็เลยขออภัยที่ช่วยเธอไม่ได้啊

同学，不好意思，因为 辅导员 叫我 下课后
(เพื่อน ขอโทษ เพราะว่าอาจารย์ที่ดูแล เรียก เรา เลิกเรียน หลัง
去找他一下，说 有事 跟我 谈，所以 请原谅
ไป หา ท่านหน่อย ว่า มีเรื่อง กับเรา คุย ก็เลย ขออภัย
我 未能 帮上 你的忙。
ผม ไม่ สามารถช่วย เธอ งาน)

จากตัวอย่างที่ 125 และ 128 แสดงการใช้คำเรียกขานของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนที่ใช้คำเรียกขาน ที่นักศึกษาใช้เรียกเพื่อนก่อนที่จะตอบปฏิเสธ เป็นคำที่แสดงระดับทางสังคมของสังคมไทยและสังคมจีน ตามที่ผู้ตอบปฏิเสธมองเมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง และมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏนับตั้งแต่คำนำหน้า ได้แก่ คำว่า แก เพื่อน เธอ ที่รัก เป็นต้น นักศึกษาจีน ดังตัวอย่างต่อไป

(129) TB12-5 เฮ้ย เยอะไปปะ ให้พินึงได้ไหม

(130) TA33-5 อ้าว กูจะขอยืมมึงพอดีเลยวะ

(131) CA50-5 อ้าว ช่วงนี้ไม่ค่อยมีเงิน สักร้อยสองร้อยยังพอได้ มากกว่า
นั้นไม่ได้จริง ๆ

噢，最近 手头 有点紧，一两百
(อ้าว ช่วงนี้ ในมือ ไม่ค่อยมี ร้อยสองร้อย
还能勉强 挤得出，其他 实在 不行 了。
ยัง พอได้ มีให้ อย่างอื่น ที่จริง ไม่ได้ แล้ว)

(132) CA29-2 ไอ้ เพื่อนครับ วันสุดสัปดาห์นี้ผมไม่ว่างพอดี ไม่สามารถช่วย

เธอย้ายแล้ว แต่ว่าเวลาอื่นได้ครับหากเธอไม่รีบ

哦，兄弟，这个周末 我 刚好 没有空，不能 帮
(ไอ้ เพื่อน วันสุดสัปดาห์นี้ ผม พอดี ไม่ว่าง ไม่สามารถ ช่วย
你 搬了，但是 其他时间 可以，如果你 不急的话。
เธอย้ายแล้ว แต่ว่า เวลาอื่น ได้ หาก เธอ ไม่รีบ)

จากตัวอย่างที่ 129 และ 132 แสดงการใช้คำเรียกขานของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนที่ใช้คำอุทาน ที่นักศึกษาใช้เรียกเพื่อนก่อนที่จะตอบปฏิเสธปฏิเสธ เช่น “ไอ้” “อ้าว” “อ้าว” “อ้อ” “โห” และ “เอิ่ม” สังเกตได้ว่าภาษาไทยและภาษาจีนมีอุทานที่มีรูปแบบร่วมกัน

ลำดับที่ 4 กลวิธีต่อมาที่พบว่านักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้ คือ **การเสนอแนะ** ซึ่งพบในนักศึกษาจีนมากกว่านักศึกษาไทย นักศึกษาจีนใช้จำนวน 64 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.07 ส่วนนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ จำนวน 25 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.01 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธีการเสนอแนะมากกว่านักศึกษาไทย จำนวน 39 ครั้ง ซึ่งต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังตัวอย่างการตอบปฏิเสธโดยการใช้กลวิธีการเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

(133) TB30-2 เฮียแกขอโทษที เสาร์อาทิตย์นี้เราไม่ว่างอะ แกล้งไปถาม (เพื่อนคนอื่น) ดูดีเพื่อนมันจะว่างมาช่วย

(134) TB47-2 เฮีย แกขอโทษอะ เขาไม่ว่างเลย แกล้งโทรหรือถามเพื่อนคนอื่นเผื่อจะมีคนว่างก็ได้

(135) CB11-2 ขอโทษนะ เราไม่ว่าง ช่วงนี้ค่อนข้างยุ่ง เธอลองไปหาเพื่อนคนอื่นมาช่วยเถอะ ขอโทษจริงๆนะ

对不起 哦，我 没有 时间，最近 都比较 忙，
(ขอโทษนะ เรา ไม่มี เวลา ช่วงนี้ ค่อนข้าง ยุ่ง
你 找 别的 同学 帮忙吧，非常 对不起。
เธอ ไปหา คนอื่น เพื่อน ช่วยเถอะ จริงๆ ขอโทษ)

(136) CB19-8 ขอโทษจริงๆที่บ้านฉันมีธุระด่วนฉันต้องกลับบ้านทันที ดังนั้นไม่สามารถช่วยเธอได้แล้ว เธอดูว่าเพื่อนคนอื่นว่างไหม

真的很抱歉，我 家里 有 急 事，我得 马上 赶回家，
(จริงๆ ขอโทษ ฉัน ที่บ้าน มี ธุระ ด่วน ฉันต้อง ทันที กลับบ้าน
所以 不能 帮到 你了。你看 一下 其他 同学 有空吗？
ดังนั้น ไม่สามารถ ช่วย เธอแล้ว เธอดูหน่อย คนอื่น เพื่อน ว่างไหม)

จากตัวอย่างข้างต้น สถานภาพของการเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียน แม้ผู้ตอบปฏิเสธจะไม่สามารถช่วยเหลือได้แต่ก็ให้ข้อเสนอแนะซึ่งเป็นทางออกที่ดี ณ เวลานั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงการรักษาน้ำใจของเพื่อนที่ถูกปฏิเสธ

ลำดับที่ 5 เป็นการใช้กลวิธี **การเสนอความช่วยเหลืออื่น** พบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้มากกว่านักศึกษาจีน นักศึกษาไทยใช้จำนวน 49 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.87 ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ จำนวน 25 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.33 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธีการให้เหตุผลมากกว่านักศึกษาไทย จำนวน 24 ครั้ง ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างก็เลือกใช้กลวิธีความสุภาพโดยการ

เสนอความช่วยเหลืออื่นให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อไม่ให้เพื่อนรู้สึกถูกปฏิเสธ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(137) TB37-2 เธอเราขอโทษนะเราไม่ว่าง แต่ถ้ามีอย่างอื่นให้ช่วยเราก็นิดนะ

(138) TB17-5 เราขอโทษนะ แต่เราก็จำเป็นต้องใช้เงินเหมือนกัน แต่เดี๋ยวเราจะลองถามเพื่อน ๆ คนอื่นช่วยอีกแรงนะ

(139) CB13-8 ทำไมเป็นตอนนี้นะละ พอดีฉันไม่ว่าง ต้องรีบกลับบ้าน ถ้าเป็นเวลาอื่นฉันก็จะสามารถช่วยเธอได้นะคะ

为什么 这个时候呢? 我 刚好 没空, 要急着 回家,
(ทำไม ตอนนี่ ละ ฉัน พอดี ไม่ว่าง ต้อง รีบ กลับบ้าน
要是 其他时间 我 就 能 帮 你了。
ถ้า เป็น เวลาอื่น ฉัน ก็ สามารถช่วย เธอแล้ว)

(140) CB48-2 ฉันอยากช่วยเธอมาก แต่ว่าช่วงนี้ฉันมีธุระด่วน ไม่สามารถที่จะช่วยเธอได้ วันหลังเธอมีอะไรต้องช่วย ฉันจะชดเชยให้

我 很 想 帮 你 忙的, 但 我 最近 有些急事, 不 能
(ฉัน มาก อยากช่วยเธอ งาน แต่ว่าฉัน ช่วงนี้ มี ธุระด่วน ไม่ สามารถ
帮到你了, 日后 你 有什么 要帮忙的, 我 一定 补上。
ช่วย เธอแล้ว วันหลังเธอ มีอะไร ต้องช่วย ฉัน แน่แน่นอน ชดเชยให้)

จากตัวอย่างเป็นการใช้กลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่น เพื่อให้เพื่อนที่ถูกปฏิเสธรู้สึกว่ามันไม่แรงน้ำใจ ซึ่งทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนต่างก็ให้ความสำคัญกับเพื่อน ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

ลำดับที่ 6 เป็นการใช้กลวิธีการให้กำลังใจ พบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้มากกว่านักศึกษาจีน นักศึกษาไทยใช้จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.80 ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.52 สังเกตได้ว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการให้กำลังใจมากกว่านักศึกษาไทยจำนวน 2 ครั้ง ซึ่งไม่ต่างกันมากนัก ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างก็เลือกใช้กลวิธีความสุภาพโดยการให้กำลังใจ เพื่อไม่ให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนรู้สึกตนถูกปฏิเสธ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(141) TB38-8 แกเราต้องรีบกลับบ้าน พอดีมีธุระตอนเย็น ลองหาคนอื่นดูนะ

รีบ ๆ ทำ ธุระ ะ เดียวก็เสร็จ

(142) TB24-8 โทษทีนะเราต้องรีบกลับบ้านจริง ๆ สู้ ๆ นะ

(143) CA29-8 อ่อ ขอโทษนะครับทางบ้านผมมีธุระด่วน ผมต้องรีบกลับไป

เธอสู้ ๆ นะครับ

哦，不好意思，我 家里有急 事，

(อ่อ ขอโทษ ผม บ้าน มี ด่วน ธุระ

要急着 回去，你 好好加油吧。

ต้อง รีบ กลับไป เธอ สู้ ๆ นะ)

จากตัวอย่างเป็นการใช้กลวิธีการให้กำลังใจ เพื่อนร่วมชั้นเรียนอย่างสุภาพ ด้วยการให้กำลังใจ กล่าวคำว่า “สู้ ๆ นะ” เพื่อลดน้ำหนักความรุนแรงของการปฏิเสธและเพื่อแสดงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน ซึ่งทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนมีลักษณะใกล้เคียงกัน

ลำดับที่ 7 การผัดผ่อนการให้คำตอบ พบว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ซึ่งพบว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธีการผัดผ่อนการให้คำตอบ มากกว่านักศึกษาไทย นักศึกษาจีนใช้จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.69 ส่วนนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.48 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนและนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 1 ครั้ง ดังตัวอย่างการตอบปฏิเสธโดยการใช้กลวิธีการผัดผ่อนการให้คำตอบดังต่อไปนี้ ดังต่อไปนี้

(142) TA15-2 ดิฉันจะพอดิฉันเลย ไว้วันหลังได้มัย เดี่ยวเราไปช่วย

(143) TA16-2 โทษทีสวดวงวันอื่นใหม่

(144) CB14-2 เราสองคนสนิทเหมือนญาติพี่น้องกัน ฉันก็อยากจะช่วยเธอมาก ๆ นะ แต่แม่ฉันบอกว่าพี่สาวจะแต่งงานอาทิตย์นี้ ฉันต้องกลับไปช่วยแม่คะ รอฉันกลับมาก่อนมัย ค่อยมาช่วยเธอเก็บของ

你 说 咱俩 谁 跟 谁，咱俩 就跟 亲人 一般亲，

(เธอว่า เราสองคน ใครกับใคร เราสองคน ก็ญาติพี่น้องกัน เหมือน สนิท

我也非常想去帮你嘛。可是，我妈说 这周 我姐要结婚了，

ฉันก็ มาก อยากไปช่วยเธอนะ แต่ ฉัน แม่ บอกว่าอาทิตย์นี้ พี่สาวจะแต่งงาน

我得 回去帮忙，等我 回来，我再 帮你 收拾。

ฉัน ต้อง กลับไปช่วย รอ ฉัน กลับมา ฉัน ค่อยช่วย เธอ เก็บของ)

จากตัวอย่างผู้ตอบปฏิเสธแสดงการปฏิเสธโดยไม่ตอบรับ แต่ใช้วิธีผัดเวลาเพื่อพิจารณาว่าจะตอบรับหรือตอบปฏิเสธภายหลัง เพื่อให้เพื่อนรู้สึกว่าคุณเองยังไม่ถูกปฏิเสธอย่างแน่ชัด ซึ่งทั้งสองวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนต่างก็ใช้กลวิธีนี้

ลำดับที่ 8 กลวิธีการต่อรอง พบว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ซึ่งพบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการต่อรองมากกว่านักศึกษาจีน นักศึกษาไทยใช้จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.64 ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.52 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนและนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 1 ครั้ง ดังตัวอย่างการตอบปฏิเสธโดยการใช้กลวิธีการต่อรอง ดังต่อไปนี้

(145) TA47-5 เอาไปก่อน 1,000-2,000 ได้ไหม

คือตอนนี้เราก็มีปัญหาเรื่องเงินด้วยเหมือนกัน

(146) CB34-5 ให้เธอยืมเงินหนึ่งร้อยหยวนได้ไหมคะ ไม่มีเงินมากขนาดนี้จริงๆ

借 100 可以吗? 实在没有那么多钱。

(ให้ยืมหนึ่งร้อยหยวน ได้ไหม จริงๆ ไม่มี ขนาดนี้ มาก เงิน)

จากตัวอย่างข้างต้น ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างก็เสนอให้ยืมเงินไปก่อน 1000 - 2000 บาท และ 100 หยวน ได้ไหม ซึ่งเป็นการพยายามที่สุดในการที่จะทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ ถึงแม้ตนเองจะไม่สามารถทำตามการขอร้องนั้นได้ก็ตาม ซึ่งเปรียบเสมือนการให้ความหวังผู้ถูกปฏิเสธ ทำให้การปฏิเสธนี้ดูอ่อนลง และไม่เป็นการปฏิเสธโดยสิ้นเชิงเพื่อในกรณีที่ผู้ปฏิเสธสามารถทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธได้ ซึ่งทั้งสองวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนต่างก็ใช้กลวิธีนี้

ลำดับที่ 9 กลวิธีการแสดงความยินดีและความปรารถนาดี กลวิธีพบเฉพาะนักศึกษาจีนเท่านั้นที่เลือกใช้ ซึ่งนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.69 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(147) CB42-8 เรื่องนี้ ฉันยินดีช่วยเธอมาก แต่ว่าเนื่องจากฉันกลับบ้านต้องทำการบ้าน เยอะมาก พรุ่งนี้ก็ต้องส่งแล้วด้วย ขอโทษนะคะ

你 这个忙 我很 乐意 帮, 但是 由于 我 回家 还有
(เธอ เรื่องนี้ ฉัน มาก ยินดี ช่วย แต่ว่า เนื่องจาก ฉัน กลับบ้าน ยังมี
一大堆 作业 要 完成, 明天 也得 交了, 抱歉 了。
กองหนึ่ง การบ้าน ต้อง ทำ พรุ่งนี้ ก็ ต้องส่งแล้ว ขอโทษนะ)

กลวิธีนี้พบเฉพาะนักศึกษาจีน ซึ่งในวัฒนธรรมจีนนั้นมักจะกล่าวแสดงความรู้สึกที่ตนมี เพื่อให้รู้ว่าตนนั้นยินดีช่วยอย่างเต็มที่และช่วยไม่ได้จริง ๆ เนื่องจากตนก็มีภาระเหมือนกัน

ลำดับที่ 10 กลวิธีการแสดงความเสียใจและความห่วงใย กลวิธีพบเฉพาะนักศึกษาจีนเท่านั้นที่เลือกใช้ ซึ่งนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ จำนวน 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.84 ดังตัวอย่างต่อไป

(148) CB01-8 น่าเสียใจ เลิกเรียนแล้วเราจะรีบกลับบ้าน เลยช่วยเธอไม่ได้แล้ว ขอโทษจริงๆนะ

真 遗憾啊, 我 下课 后 就要赶 回家 了,
(น่า เสียใจ เรา เลิกเรียน หลังจะ ต้องรีบ กลับบ้าน แล้ว
所以 不能 帮你 忙了, 实在 不好意思啊。
ดังนั้น ไม่ได้ ช่วยเธอ งานแล้ว จริงๆ ขอโทษนะ)

จากการพบกลวิธีการแสดงความยินดีและความปรารถนาดีและกลวิธีการแสดงความเสียใจและความห่วงใย เฉพาะนักศึกษาจีนนั้น เนื่องจากในสังคม วัฒนธรรมจีน....

สรุป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปภาพรวมได้ว่า พบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ่อนมากกว่านักศึกษาจีน ดังนี้ นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ่อนจำนวน 623 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 58.87 นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธ 578 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.13 สังเกตได้ว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 45 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.75 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ให้ความสำคัญกับสถานการณ์ของผู้ถูกปฏิเสธเหมือนกันจากตัวอย่างกลวิธีอ่อนต่าง ๆ ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สังคมไทยและสังคมจีนมีลักษณะร่วมกัน ต่างก็ให้ความสำคัญกับพวกพ้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยมีระบบอุปถัมภ์ในสังคมระบบ

หนึ่งที่ เรียกว่า ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย ดังที่ สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล (2538: 108) กล่าวว่า ความเป็นเพื่อนในสังคมไทยปรากฏออกมาได้หลายรูปแบบ เช่น เพื่อนเล่น เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนร่วมชั้น เพื่อนสถานศึกษา และเพื่อนตาย เป็นต้น ความคาดหวังระหว่างเพื่อนมีความลึกซึ้งและมากกว่า บางสังคม เพื่อนในสังคมไทยคาดหวังต่อกันและกันมากกว่า ความเป็นเพื่อนแท้จึงมักจะวัดกันได้ด้วย พฤติกรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือการที่เพื่อนซึ่งมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่าให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนผู้ด้อยฐานะอย่างสม่ำเสมอ ความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนก็จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นจนถึงขั้น กลายเป็นญาติสนิทกันก็ได้ เพื่อนผู้ที่ได้รับความอุปถัมภ์ทางด้านวัตถุก็จะตอบแทนด้วยความจงรักภักดี การรู้จักบุญคุณ คอยป้องกันเพื่อนผู้ให้ความอุปถัมภ์ด้วยวิธีการต่างๆ ตามสติปัญญา และความสามารถที่ตนมีอยู่ การตอบแทนบุญคุณบางครั้งก็แสดงออกด้วยการนำสิ่งเล็กๆ น้อยๆ มาให้ในโอกาสอันควร สังคมจีน ก็เช่นกัน จิงหลิงและซูลาน (Jingling and Shulan, 2002:86) กล่าวไว้ว่าในสังคมจีนการเสนอแนะถือว่าเป็นปฏิริยาที่มีไม่ตรีจิตและความสุภาพ

4.1.3 การตอบปฏิเสธรุ่มน้อง

จากการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธเพื่อน ทั้ง 3 สถานการณ์ ได้แก่

สถานการณ์ที่ 3

รุ่มน้องในสาขาวิชาของนักศึกษาจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้อง ย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ รุ่มน้องของนักศึกษาจึงขอความช่วยเหลือให้มาช่วยย้ายหอพักในวัน เสาร์และวันอาทิตย์ แต่นักศึกษาไม่ว่าง นักศึกษาจะตอบปฏิเสธเพื่อนรุ่มน้องอย่างไร

สถานการณ์ที่ 6

เพื่อนรุ่มน้องนักศึกษาของนักศึกษามาขอยืมเงินจำนวน 5,000 บาท โดยให้เหตุผลว่าที่ บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน แม้ว่านักศึกษามีเงินเพียงพอที่จะให้ยืม แต่นักศึกษาไม่อยากให้ยืมเงิน นักศึกษาจะตอบปฏิเสธ รุ่มน้องของนักศึกษาอย่างไร

สถานการณ์ที่ 9

รุ่มน้องที่เรียนสาขาเดียวกับนักศึกษาบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวัน สุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่รุ่มน้องคนนี้ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้นักศึกษาช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิก เรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลาแต่นักศึกษาต้องรีบกลับบ้าน นักศึกษาจะตอบปฏิเสธรุ่มน้อง อย่างไร

ตาราง 13 ตารางแสดงความถี่การใช้ปฏิเสธตรงและปฏิเสธอ้อมระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน
ปฏิเสธต่อรุ่นน้อง

ประเภทรวมกลวิธี	นักศึกษาไทย		นักศึกษาจีน	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
ปฏิเสธตรง	2	0.67 %	8	2.67%
ปฏิเสธอ้อม	298	99.33%	292	97.33%
รวม	300	100	300	100

จากตารางที่ 13 แสดงความถี่การใช้ปฏิเสธตรงและปฏิเสธอ้อมระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนปฏิเสธต่อรุ่นน้อง พบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมทั้งหมดจำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 99.33 ส่วนนักศึกษาจีนเลือกตอบปฏิเสธแบบอ้อมจำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 97.33 ซึ่งมากกว่าการปฏิเสธตรงที่มีนักศึกษาจีนเลือกใช้จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบว่า นักศึกษาไทยเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมมากกว่านักศึกษาจีน คิดเป็นร้อยละ 2 และนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงมากกว่านักศึกษาไทย คิดเป็นร้อยละ 2

ดังนั้นนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน จึงเลือกที่จะใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธรุ่นน้องด้วยกลวิธีต่าง ๆ ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ พบกลวิธีย่อยที่ใช้ในการตอบปฏิเสธอ้อมของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ดังต่อไปนี้

ตาราง 14 สรุปเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอร้องจากรุ่นน้องระหว่างนักศึกษาไทย
และนักศึกษาจีน

กลวิธีการปฏิเสธอ้อม	นักศึกษาไทย		นักศึกษาจีน	
	จำนวนครั้ง	ร้อยละ	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
1. การให้เหตุผล	291	41.75	271	44.79
2. การขอโทษ	186	26.69	136	22.48
3. การเสนอความช่วยเหลืออื่น	28	4.02	15	2.48
4. การเสนอแนะ	48	6.59	70	11.57
5. การผัดผ่อนการให้คำตอบ	13	1.87	3	0.50

ตาราง 14 (ต่อ)

กลวิธีการปฏิเสธข้อ	นักศึกษาไทย		นักศึกษาจีน	
	จำนวนครั้ง	ร้อยละ	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
6. การแสดงความยินดีและ ความปรารถนาดี	0	0	9	1.49
7. การแสดงความเสียใจและความห่วงใย	0	0	7	1.16
8. การต่อรอง	5	0.72	10	1.65
9. การให้กำลังใจ	7	1.00	0	0
10. กลวิธีเสริม	121	17.36	84	13.88
รวม	697	100	605	100

จากตารางที่ 14 แสดงการสรุปเปรียบเทียบการใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธข้อของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน เมื่อพิจารณาตามลำดับจะเห็นได้ว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้กลวิธีย่อยในการตอบปฏิเสธ **มากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ การให้เหตุผล** พบว่านักศึกษาไทยใช้จำนวน 291 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 41.75 ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีการให้เหตุผล จำนวน 271 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 44.79 สังเกตได้ว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการให้เหตุผลมากกว่านักศึกษาไทย จำนวน 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.50 ซึ่งไม่ต่างกันมากนัก ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างก็ให้เหตุผลในการตอบปฏิเสธรุ่นน้อง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(149) TA42-9 พี่ต้องรีบกลับอะน้อง วันนี้ญาติพี่มา พี่ต้องรีบกลับบ้าน
เดี๋ยวผู้ใหญ่เค้าจะว่าเอา

(150) TB14-9 พี่ต้องรีบกลับบ้านเพื่อไปทำธุระกับครอบครัว พี่จึงไม่สามารถช่วย
น้องได้ ขอโทษด้วยค่ะ

(151) CA07-9 ผมอยากช่วยเหมือนกัน แต่พ่อกำลังรออยู่ที่บ้าน ผมนัดกับพ่อ
ไว้ว่า เดี๋ยวจะไปทำเรื่องอื่น ๆ
我也想帮, 但是家里 老爸在家等着了,
(ผม ก็ อยาก ช่วย แต่ ที่บ้าน พ่อ อยู่บ้าน รอแล้ว
我和老爸 约好了 等下 要去做其他事。
ผมกับพ่อ นัดไว้แล้ว เดี๋ยว จะไป ทำ อื่น ๆ เรื่อง)

จากตัวอย่างทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ต่างก็ให้เหตุผลในการตอบปฏิเสธรุ่นน้อง โดยให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของผู้อื่น รวมทั้งกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดต่างๆในสังคม ซึ่งสิ่งดังกล่าวมีความสำคัญหรือมีความจำเป็นมากกว่าการทำตามการขอร้องของรุ่นน้อง ดังนั้นนักศึกษาจึงเลือกที่จะตอบปฏิเสธการขอร้องของรุ่นน้อง ซึ่งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนมักจะให้เหตุผลที่พาดพิงถึงสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง หรือแม้แต่การอ้างถึงบ้านของผู้ปฏิเสธเอง เนื่องจากทั้งสังคมไทยและสังคมจีนเป็นสังคมแบบพึ่งพาซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้นการให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว จึงเป็นสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธยอมรับการปฏิเสธนั้นได้ง่ายกว่า เพราะผู้ถูกปฏิเสธเองก็ตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวเช่นกัน

ลำดับที่ 2 คือ การขอโทษ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการขอโทษมากกว่านักศึกษาจีน พบจำนวน 186 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.69 ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีการขอโทษ จำนวน 136 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.48 นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการกล่าวคำขอโทษมากกว่า 50 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.53 แสดงให้เห็นว่าทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ต่างก็เริ่มต้นการตอบปฏิเสธมีการกล่าวคำขอโทษก่อนที่จะให้เหตุผล หรือ ให้เหตุผลก่อนแล้วจบประโยคด้วยการกล่าวคำขอโทษ นอกจากนี้ ยังพบว่า บางประโยคพบรูปภาษาที่กล่าวคำขอโทษทั้งต้นประโยค กลางประโยค และท้ายประโยคพร้อม ๆ กัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(152) TA06-3 ขอโทษครับน้อง! พี่ติดธุระสำคัญจริง ๆ ถ้าพี่ว่างจะไปช่วยละกัน

(153) TB30-3 โทษทีนะน้อง เสาร์อาทิตย์นี้พี่ไม่ว่างอะ มีธุระโทษทีนะ

(154) CA13-3 ขอโทษครับ เสาร์อาทิตย์นี้นัดกับคนอื่น ๆ แล้ว

不好意思，周末 被约了。

(ขอโทษ เสาร์อาทิตย์ ถูก นัด แล้ว)

(155) CA02-3 ขอโทษนะน้อง เพราะพี่นัดเพื่อนไว้ก่อนแล้วว่าจะไปช่วยเขา

เลือกซื้อคอมพิวเตอร์สุดสัปดาห์นี้ ก็เลยช่วยน้องไม่ได้อะ

学弟/学妹，不好意思，因为这个周末 我跟朋友

(น้อง ขอโทษ เพราะ สุดสัปดาห์นี้ พี่ กับเพื่อน

约好 要帮 他 选购电脑的， 所以 未能 帮上你。

นัดไว้แล้ว ไปช่วย เขา เลือกซื้อคอมพิวเตอร์ ก็เลย ไม่ได้ ช่วยน้อง)

จากตัวอย่าง พบว่าทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างใช้การปฏิเสธโดยการกล่าวคำขอโทษที่คล้ายคลึงกัน จะเห็นได้ว่าการขอโทษนั้นมักจะเกิดร่วมกับการให้เหตุผลทำให้นักศึกษาไม่สามารถทำตามความปรารถนาของรุ่นน้องได้ ซึ่งจะทำให้การปฏิเสธดูน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ในสังคมไทยและสังคมจีนการกล่าวคำขอโทษเป็นมารยาทสังคมอย่างหนึ่ง...

ลำดับที่ 3 กลวิธีใช้รองลงมาจากการกล่าวคำขอโทษ คือ **กลวิธีเสริม** หากพิจารณาจากสถิติพบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้มากกว่านักศึกษารจีน ซึ่งนักศึกษาไทยใช้กลวิธีเสริม จำนวน 121 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.36 นักศึกษาจีนใช้กลวิธีเสริม จำนวน 84 คิดเป็นร้อยละ 13.88 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างจากจำนวนที่ใช้ พบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีเสริม มากกว่านักศึกษาไทยจำนวน 37 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.05 กลวิธีเสริมที่ใช้ได้แก่ การใช้คำเรียกขานและคำอุทาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(156) TB49-3 ขอโทษนะน้อง เสาร์-อาทิตย์นี้พี่ไม่ว่างเลยจ้า

(157) TB50-3 น้อง พี่ขอโทษจริง ๆ นะ พอดีวันเสาร์และวันอาทิตย์นี้พี่ไม่ว่าง

(158) CA03-6 น้อง อาการหนักมากไหมครับ แต่เรื่องเงินผมให้ไม่ได้จริง ๆ
ถ้าให้น้องยืมไปแล้ว เดือนนี้ก็มีค่าครองชีพแล้ว

学弟，病情要紧 吗？不过钱可借不得给你，
(น้อง อาการหนักมาก ไหม แต่ เงิน ให้ยืมไม่ได้ เธอ
给了你我这个月的生活费 就没有着落。
ให้ แล้ว เธอ พี่ เดือนนี้ ของ ค่าครองชีพ ก็ ไม่มีแล้ว)

(159) CA03-3 น้อง พี่ขอโทษนะ เสาร์อาทิตย์นี้พี่ไม่ว่าง ช่วยน้องย้ายหอ

ไม่ได้ หรือว่าลองถามคนอื่น ๆ ดูไหม

学弟，对不住了，我 这周末 没有空，

(น้อง ขอโทษ ผม เสาร์อาทิตย์นี้ ไม่ว่าง

帮不了你 搬宿舍了，要不 你看看 谁有空？

ช่วยไม่ได้ น้อง ย้ายหอ แล้ว หรือไม่ น้องลองถามใครว่าง)

จากตัวอย่างที่ 156 และ 159 แสดงการใช้คำเรียกขานของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนที่ใช้คำเรียกขานที่นักศึกษาใช้เรียกเพื่อนก่อนที่จะตอบปฏิเสธ เป็นคำที่แสดงระดับทางสังคมของสังคมไทยและสังคมจีน ตามที่ผู้ตอบปฏิเสธมองเมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง และมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏนับตั้งแต่คำนำหน้า ได้แก่ คำว่า น้อง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบคำอุทานที่แสดงความรู้สึก ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(160) TA09-6 เฮ้ย น้องพี่แม่งขอโทษทีหะ พี่แม่งมีไม่พอให้น้องจริง ๆ

(161) TB34-6 อ้อ พอดีเดี๋ยวนี้พี่ได้ค่าขนมจำกัด พี่คงไม่มีเงินเหลือให้น้องยืมหรอก

(162) CB19-3 โฮโฮ ช่วยน้อง เป็นหน้าที่ของพี่ แต่ว่า พี่วันเสาร์อาทิตย์มีวิชาเลือกหมด ดังนั้นไม่สามารถที่จะช่วยเธอได้ ขอโทษนะ

呵呵，帮 学弟/学妹，是学姐应该的，可 学姐 周六周日
(โฮโฮ ช่วย น้อง เป็น พี่ สมควร แต่ว่า พี่ วันเสาร์อาทิตย์
都有 选修课，所以 不能 帮 到 你 了，不好意思哦。
ต่างมี วิชาเลือก ดังนั้น ไม่สามารถช่วยถึงเธอ แล้ว ขอโทษนะ)

(163) CB13-9 อ้า พี่จะกลับบ้านแล้วนะ ลองถามเพื่อนคนอื่นดูว่ามาช่วยเธอได้ไหม พี่ไม่มีเวลาไปช่วยเธอจริงๆ

啊？学姐要 回家 耶，看看 其他的 同学
(อ้า พี่ ต้อง กลับบ้าน แล้วนะ ดูว่า คนอื่น เพื่อน
能不能 帮 你，我 实在没有空 帮 你 了。
สามารถมา ช่วย เธอ พี่ จริงๆ ไม่มีเวลา ช่วยเธอ แล้ว)

จากตัวอย่างที่ 160 และ 163 แสดงการใช้คำเรียกขานของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนที่ใช้คำอุทาน ที่นักศึกษาใช้เรียกเพื่อนก่อนที่จะตอบปฏิเสธปฏิเสธ เช่น “อื้อ” “อ้า” “อ้าว” “อ้อ” “โฮโฮ” และ “เอิ่ม” สังเกตได้ว่าภาษาไทยและภาษาจีนมีอุทานที่มีรูปแบบร่วมกัน

ลำดับที่ 4 กลวิธีต่อมาที่พบว่านักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้ คือ **การเสนอแนะ** ซึ่งพบในนักศึกษาจีนมากกว่านักศึกษาไทย นักศึกษาจีนใช้จำนวน 70 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.57 ส่วนนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ จำนวน 48 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.59 สังเกตได้ว่านักศึกษานักศึกษาจีนใช้กลวิธีการเสนอแนะมากกว่านักศึกษาไทย จำนวน 22 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.64 ซึ่งต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังตัวอย่างการตอบปฏิเสธโดยการใช้กลวิธีการเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

(164) TB35-9 พี่มีภาระเยอะนะ น้องลองขอให้คนอื่นช่วยดูนะ

(165) TB27-6 ลูก 5,000 นี่พี่ใช้ได้นานนะ เรื่องนี้พี่ว่าหนูบอกพ่อแม่หนูดีกว่า พี่ไม่
สะดวกจริง ๆ

(166) CB02-3 วันเสาร์อาทิตย์นี้พี่ต้องไปเรียน ไม่ว่างจริงๆขอโทษนะ น้องลองหาคนอื่น
ดูหน่อย

学姐周末 要上课 没时间，不好意思啊，
(พี่ วันเสาร์อาทิตย์ ต้องไปเรียน ไม่มีเวลา ขอโทษนะ
你 再找找 其他人 看看。
น้อง ลองหา คนอื่น ดูหน่อย)

(167) CB26-3 น้องคะ ขอโทษนะคะ วันสุดสัปดาห์นี้พี่มีธุระไม่สามารถที่จะถอนตัว
ออกมาได้ เธอสามารถไปหาเพื่อนคนอื่นดูนะ

学妹，对不起啊！这个周末 我有事在身，不能
(น้อง ขอโทษนะ นี้วันสุดสัปดาห์ พี่มี ธุระ ติดตัว ไม่สามารถ
脱身 离开。你 可以 去找找其他的 同学啊。
ถอนตัว ออกมา เธอ สามารถ ไป หา คนอื่น เพื่อนนะ)

จากตัวอย่างข้างต้น สถานภาพของการเป็นรุ่นน้อง แม้ผู้ตอบปฏิเสธจะไม่สามารถ
ช่วยเหลือได้แต่ก็ให้ข้อเสนอแนะซึ่งเป็นทางออกที่ดี ณ เวลานั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงการรักษาน้ำใจของ
รุ่นน้องที่ถูกปฏิเสธ

ลำดับที่ 5 เป็นการใช้กลวิธี **การเสนอความช่วยเหลืออื่น** พบว่า นักศึกษาไทยใช้
กลวิธีนี้นี้นักศึกษาจีน นักศึกษาไทยใช้จำนวน 28 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.02 ส่วนนักศึกษาจีนใช้
กลวิธีนี้ จำนวน 15 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.48 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธีการให้เหตุผลมากกว่า
นักศึกษาไทย จำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.23 ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างก็เลือกใช้
กลวิธีความสุภาพโดยการเสนอความช่วยเหลืออื่นให้กับรุ่นน้อง เพื่อไม่ให้เพื่อนรู้สึกถูกปฏิเสธ ดังจะ
เห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(168) TA41-6 พี่ขอโทษนะ พี่เองก็ขัดสนเหมือนกัน เดี๋ยวพี่จะช่วยตามคนอื่นมาให้

(169) TB47-3 พี่ขอโทษด้วยนะน้อง พี่ไม่ว่างจริง ๆ ให้พี่หาคนอื่นมาช่วยไหม

(170) CA47-9 ที่บ้านผมมีธุระ ผมช่วยถามพี่คนอื่นให้ นะครับ

我 家里 有事，我帮 你 问问 其他 学姐学长 吧。
(ผม ที่บ้าน มีธุระ ผม ช่วย เธอ ถาม คนอื่น รุ่นพี่ นะ)

(171) CA38-6 น้องครับ พี่เอาเงินไปซื้อของหมดพอดี อาจไม่สามารถให้น้องยืมแล้ว แต่ พี่จะช่วยถามคนอื่นให้น้องนะครับ

学弟/学妹,学长的钱刚好拿去买东西了，可能不能 借给你了，
(น้อง พี่ ขอ เงิน เพิ่งเอาไปซื้อของแล้ว อาจ ไม่สามารถ ให้ยืม เธอแล้ว
不过 可以 帮 你 打听一下其他人。
แต่ สามารถช่วย เธอ ถามหน่อย คนอื่น)

จากตัวอย่างเป็นการใช้กลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่น เพื่อให้รุ่นที่ถูกปฏิเสธรู้สึกว่าคุณไม่แรงน้ำใจ ซึ่งทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนต่างก็ให้ความสำคัญกับรุ่นน้อง ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

ลำดับที่ 6 การผัดผ่อนการให้คำตอบ พบว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ซึ่งพบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการผัดผ่อนการให้คำตอบมากกว่านักศึกษาจีน นักศึกษาไทยใช้จำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.87 ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.50 สังเกตได้ว่านักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 62.5 ดังตัวอย่าง การตอบปฏิเสธโดยการใช่กลวิธีการผัดผ่อนการให้คำตอบดังต่อไปนี้

(172) TB17-3 พี่ขอโทษนะ พี่ติดธุระไม่ว่างจริง ๆ เดี๋ยวถ้าพี่เสร็จธุระแล้วจะมาช่วยนะ
หรือถ้ามีอะไรอย่างอื่นให้ช่วยก็บอกได้นะ

(173) CB41-3 พี่ขอโทษด้วยนะ พี่อยากช่วยย้ายเหมือนกัน แต่พี่ติดธุระจริง ๆ

ถ้าว่างตอนไหนจะมาช่วยนะ

不好意思，我 也 想帮 你 搬,但是 我 真的 有 事情，
(ขอโทษ ผม ก็ อยากช่วย เธอ ย้าย แต่ ผม จริง ๆ ติด ธุระ
如果 我 什么时候 有空 我就 来 帮 你 吧。
ถ้า ผม ตอนไหน ว่าง ผม ก็ จะมา ช่วย เธอ นะ)

ลำดับที่ 7 กลวิธีการต่อรอง พบว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ซึ่งพบว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธีการต่อรองมากกว่านักศึกษาไทย นักศึกษาจีนใช้จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.65 ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.72 สังเกตได้นักศึกษาจีนและนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 5 ครั้ง ดังตัวอย่างการตอบปฏิเสธโดยการใชกลวิธีการต่อรอง ดังต่อไปนี้

(174) TA22-6 พี่คงให้ยืมเต็มจำนวนไม่ได้หรอก แต่ถ้าไม่ก็ร้อยพียงพอให้ได้นะ

(175) CB44-6 เดือนหนึ่งนะ น้องมีดอกเบี๋ยไหม

一个月 啊, 学弟 有 利息 吗?

(หนึ่ง เดือน นะ น้อง มี ดอกเบี๋ยไหม)

จากตัวอย่างข้างต้น ทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างก็ต่อรองรุ่นน้อง โดยกล่าวว่า “ถ้าไม่ก็ร้อยพียงพอให้ได้นะ” หรือ “น้องมีดอกเบี๋ยไหม” ซึ่งเป็นการพยายามที่สุดในการที่จะทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธ ถึงแม้ตนเองจะไม่สามารถทำตามการขอร้องนั้นได้ก็ตาม ซึ่งเปรียบเสมือนการให้ความหวัง ผู้ถูกปฏิเสธ ทำให้การปฏิเสธนี้ดูอ่อนลง และไม่เป็นการปฏิเสธโดยสิ้นเชิงเพื่อในกรณีที่ผู้ปฏิเสธสามารถทำตามการขอร้องของผู้ถูกปฏิเสธได้ ซึ่งทั้งสองวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนต่างก็ใช้กลวิธีนี้

ลำดับที่ 8 เป็นการใชกลวิธีการให้กำลังใจ พบว่ากลวิธีนี้ใช้เฉพาะนักศึกษาไทยจำนวน 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.00 ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(176) TA14-9 พี่ก็มึงงานเยอะเหมือนกัน คงไม่ว่าง สู้ ๆ นะ ขอให้เสร็จทันเวลา

จากตัวอย่างเป็นการใชกลวิธีการให้กำลังใจรุ่นน้องอย่างสุภาพ ด้วยการให้กำลังใจ กล่าวคำว่า “สู้ ๆ นะ” เพื่อลดน้ำหนักความรุนแรงของการปฏิเสธและเพื่อแสดงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรุ่นน้อง

ลำดับที่ 9 กลวิธีการแสดงความยินดีและความปรารถนาดี กลวิธีนี้พบเฉพาะนักศึกษาจีนเท่านั้นที่เลือกใช้ ซึ่งนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ จำนวน 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.49 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(177) CB18-3 ถ้าหากพี่มีเวลา พี่ยินดีมากที่จะช่วยเธอย้ายบ้าน แต่ว่าช่วงนี้ต้องทำธุระ เยอะมากอาจไม่มีเวลาช่วยเธอย้ายบ้าน

如果 我有时间 我很乐意 帮你 搬家的, 但是 最近这段时间
(ถ้าหาก พี่มีเวลา พี่ ยินดี ช่วยเธอ ย้ายบ้าน แต่ว่า ช่วงเวลานี้
有很多 事情 要忙, 可能抽不出空 来帮 你 搬家了。
มี เยอะมาก ธุระ ต้องยุ่ง อาจ ไม่มีเวลา ช่วย เธอย้ายบ้านแล้ว)

(178) CB42-6 น้องคะ พี่ยินดีที่จะช่วยจริงๆ แต่ว่าเดือนนี้ พี่ก็ขาดเงิน ใช้เงินมากไป ค่าใช้จ่ายเยอะมาก ดังนั้นก็อาจช่วยเธอไม่ได้ ขอโทษจริงๆ

学弟/学妹, 学姐 真的很乐意 帮你, 但是 这个月我也紧缺费用,
(น้อง พี่ จริงๆ ยินดี ช่วยเธอ แต่ว่า เดือนนี้ พี่ ก็ ขาดเงิน
用钱多, 开销 大, 所以就帮不了你了, 真的 很抱歉。
ใช้เงินมาก ค่าใช้จ่ายเยอะ ดังนั้น ก็ ช่วยไม่ได้ เธอแล้ว จริงๆ มาก ขอโทษ)

กลวิธีนี้พบเฉพาะนักศึกษาจีน ซึ่งในวัฒนธรรมจีนนั้นมักจะกล่าวแสดงความรู้สึกที่ตนมี เพื่อให้รู้ว่าตนนั้นยินดีช่วยอย่างเต็มใจและช่วยไม่ได้จริงๆ เนื่องจากตนก็มีภาระเหมือนกัน

ลำดับที่ 10 กลวิธีการแสดงความเสียใจและความห่วงใย กลวิธีนี้พบเฉพาะนักศึกษาจีนเท่านั้นที่เลือกใช้ ซึ่งนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีนี้ จำนวน 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.61 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(179) CB29-6 ป่วยแล้วหรือ ต้องระวังสุขภาพนะ พี่ช่วงนี้ก็ไม่รวยเหมือนกันไม่ค่อยมีเงิน คุณพ่อคุณแม่ฉันก็ไม่ได้ส่งค่าครองชีพให้ฉัน ไปดูว่ามีคนอื่นให้ยืมไหม

生病 了? 要注意 身体, 学姐 最近 也 不富裕, 没什么钱了,
(ป่วย แล้วหรือ ต้อง ระวัง สุขภาพ พี่ ช่วงนี้ ก็ ไม่รวย ไม่ค่อยมีเงินแล้ว
我爸妈 也没 打 生活费, 看看 有没有 其他人 借。
ฉัน คุณพ่อคุณแม่ก็ไม่ได้ ส่ง ค่าครองชีพ ไปดูว่า มีไม่มี คนอื่น ให้ยืม)

จากการพบกลวิธีการแสดงความยินดีและความปรารถนาดีและกลวิธีการแสดงความเสียใจและความห่วงใยเฉพาะนักศึกษาจีน

สรุป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปภาพรวมได้ว่า พบว่า นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ้อมมากกว่านักศึกษาจีน ดังนี้ นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมจำนวน 697 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 53.53 นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธ 605 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.47 สังเกตได้ว่า นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 92 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.07 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ให้ความสำคัญกับสถานะภาพของผู้ถูกปฏิเสธเหมือนกันจากตัวอย่างกลวิธีอ้อมต่าง ๆ ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สังคมไทยและสังคมจีนมีลักษณะร่วมกัน ในสังคมไทย สนธิ สมักรการ (2535 : 167-168) กล่าวว่า คำว่า “พี่น้อง” นอกจากนอกจากเป็น ศัพท์ทางญาติที่ใช้กับคนที่เป็ญาติกันจริงๆ แล้ว ยังมีการนำคำนี้ไปใช้กับคนที่ไม่ใช่ญาติด้วยในหลายกรณีอย่างเช่นการใช้เรียกคนอื่นที่อาวุโสหรือสูงวัยกว่าเราว่า “พี่” และเรียกคนที่อ่อนวัยกว่าเราว่า “น้อง” ทั้งๆที่คนเหล่านี้ไม่ใช่ญาติหรือพี่น้องของเราเลยแม้แต่หน่อย ซึ่งคำว่า “พี่น้อง” นำมาใช้ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเราอาจเรียกรวม ๆ ว่าเป็น “กลุ่มอุปถัมภ์”

4.2 วัฒนธรรมที่สะท้อนจากกลวิธีการตอบปฏิเสธ

จากผลการศึกษาสถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนในหัวข้อที่

4.1 ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่สะท้อนจากกลวิธีการตอบปฏิเสธ 3 ประการ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับครอบครัว การเคารพผู้อาวุโส และการรักษาน้ำใจและการมีน้ำใจให้แกกัน ดังมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 การให้ความสำคัญกับครอบครัว

“ครอบครัว” เป็นสถาบันสังคมแรกเริ่มที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคนในสังคม การให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวแสดงผ่านกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม ซึ่งเป็นกลวิธีการให้เหตุผล กล่าวคือ ผู้ตอบปฏิเสธทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน จึงเลือกที่จะให้เหตุผลโดยการอ้างถึงบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง หรือแม้แต่การอ้างถึงบ้านของผู้ตอบปฏิเสธเอง ในการปฏิเสธรุ่นน้อง เพื่อน และอาจารย์ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนเป็นวัฒนธรรมแบบพึ่งพาซึ่งส่วนใหญ่มักจะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้นการให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว จึงเป็นสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธยอมรับการปฏิเสธนั้นได้ง่ายกว่า เพราะผู้ถูกปฏิเสธเองก็ตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากกลวิธีการให้เหตุผลของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ที่เลือกให้การอ้างเหตุผลถึงบุคคลในครอบครัวดังสถานการณ์ตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 9 รุ่นน้องที่เรียนสาขาเดียวกับผู้ตอบปฏิเสธบอกว่าต้องส่งรายงานให้ อาจารย์วันพุธนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่รุ่นน้องคนนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ผู้ตอบ ปฏิเสธช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลาแต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงให้เหตุผลกับรุ่นน้องดังต่อไปนี้

(180) TA42-9 พี่ต้องรีบกลับบ้านอะน้อง วันนี้ญาติพี่มา พี่ต้องรีบกลับบ้าน
เดี๋ยวผู้ใหญ่เค้าจะว่าเอา

(181) TB14-9 พี่ต้องรีบกลับบ้านเพื่อไปทำธุระกับครอบครัว พี่จึงไม่สามารถ
ช่วยน้องได้ ขอโทษด้วยค่ะ

ในตัวอย่างที่ 180 และ 181 เป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบปฏิเสธซึ่งเป็นนักศึกษาไทย ได้ปฏิเสธรุ่นน้องโดยอ้างเหตุผลเกี่ยวกับ ญาติผู้ใหญ่ และและครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและ มีความใกล้ชิดกับผู้ตอบปฏิเสธมากกว่าผู้ถูกปฏิเสธ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสถานการณ์นี้การปฏิเสธ โดยการอ้างถึงบุคคลอื่นที่มีความใกล้ชิดกับผู้ตอบปฏิเสธมากกว่า ผู้ถูกปฏิเสธอาจทำให้การปฏิเสธมี น้ำหนักมากขึ้น จึงไม่ทำให้ผู้ถูกปฏิเสธพยายามที่จะ อ้อนวอน ขอร้องอีกต่อไป

เช่นเดียวกันกับวัฒนธรรมจีนที่ผู้ตอบปฏิเสธเลือกใช้กลวิธีการให้เหตุผลโดยอ้าง ถึงบุคคลในครอบครัว ดังสถานการณ์ต่อไปนี้

(182) CA07-9 ผมอยากช่วยเหมือนกัน แต่พ่อกำลังรออยู่ที่บ้าน ผมนัดกับพ่อ
ไว้ว่า เดี่ยวจะไปทำเรื่องอื่น ๆ

我也 想 帮, 但是 家里 老爸在家等着了,
(ผม เหมือนกัน อยาก ช่วย แต่ ที่บ้าน พ่อ อยู่บ้าน รอแล้ว
我和老爸 约好了 等下 要去做 其他 事。
ผมกับพ่อ นัดไว้แล้ว เดี่ยว จะไป ทำ อื่น ๆ เรื่อง)

ในตัวอย่างที่ 182 ผู้ตอบปฏิเสธซึ่งเป็นนักศึกษาจีนได้ปฏิเสธโดยอ้างเหตุผล เกี่ยวกับ “พ่อ” ที่รออยู่ที่บ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความใกล้ชิดกับผู้ตอบปฏิเสธมากกว่า ผู้ถูกปฏิเสธ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสถานการณ์นี้การปฏิเสธโดยการอ้างถึงบุคคลอื่นที่มีความใกล้ชิดกับ ผู้ตอบปฏิเสธมากกว่า ผู้ถูกปฏิเสธอาจทำให้การปฏิเสธมีน้ำหนักมากขึ้น

นอกจากสถานการณ์ข้างต้นที่ผู้ตอบปฏิเสธทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน เลือกตอบปฏิเสธรื้อน้องโดยอ้างถึงบุคคลในครอบครัวแล้ว ในสถานการณ์การตอบปฏิเสธอาจารย์ก็ พบกลวิธีการให้เหตุผล และการกล่าวคำขอโทษ พร้อมกับอ้างถึงบุคคลในครอบครัวเช่นกัน ดังตัวอย่าง สถานการณ์การตอบปฏิเสธอาจารย์ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 7 อาจารย์ต้องการให้ช่วยพิมพ์งานให้ซึ่งพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้ายที่ อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่อาจารย์ท่านนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้ งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงอ้างถึงพ่อและแม่ ดังต่อไปนี้

(183) CA12-7 ขอโทษนะครับอาจารย์ เรื่องนี้ผมคงอาจช่วยไม่ได้ครับ คุณพ่อคุณแม่ผมรอมผมกลับบ้าน ถ้าผมกลับบ้านช้า คุณพ่อคุณแม่จะเป็นห่วงครับ ขอโทษจริง ๆ นะครับอาจารย์

对不起啊 老师，这个 我 可能 帮不了，

(ขอโทษครับ อาจารย์ เรื่องนี้ ผม คงอาจ ช่วยไม่ได้แล้ว

我父母 等着我 回家，回家 晚了，父母

คุณพ่อคุณแม่ผมรอมผม กลับบ้าน กลับบ้านช้าแล้ว คุณพ่อคุณแม่

会担心的，不好意思啊 老师。

จะ เป็นห่วง ขอโทษ นะครับ อาจารย์)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนที่ ต่างก็ให้ความสำคัญกับครอบครัว อาจเนื่องจากว่าทั้งสังคมไทยและสังคมจีนเป็นสังคมแบบพึ่งพาซึ่ง ส่วนใหญ่จะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้นการให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว จึง เป็นสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธยอมรับการปฏิเสธนั้นได้เนื่องจากมีพื้นฐานความคิดร่วมกันว่าครอบครัวมีความ สำคัญ นอกจากนี้ยังพบการให้เหตุผลโดยการกล่าวอ้างถึงบุคคลในครอบครัวในสถานการณ์ที่ตอบ ปฏิเสธเพื่อนร่วมชั้นเรียนอีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถานการณ์ 8 เพื่อนร่วมชั้นเรียนบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่ง เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่เพื่อนร่วมชั้นเรียนคนนี้ยังไม่เสร็จ จึงขอให้ช่วยอยู่พิมพ์งาน หลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่ผู้ตอบปฏิเสธต้องรีบกลับบ้าน จึงตอบปฏิเสธเพื่อน โดยการกล่าวถึงแม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(184) TB31-8 เธอเราต้องรีบกลับบ้านอ่า แม่เราตามโทษที่น้ำ วันนี้ไม่ว่างจริง ๆ
ไว้วันหลังมีไรให้ช่วยบอกได้น้า

จากตัวอย่างที่ 184 สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทยที่ให้ความสำคัญกับบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะแม่ ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูกมาตั้งแต่เล็กจนโต ผู้เป็นลูกจึงยกให้แม่เป็นบุคคลที่สำคัญ มีความผูกพันและใกล้ชิดมากที่สุด ดังนั้นการกล่าวอ้างถึงแม่ จึงเป็นสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธยอมรับการปฏิเสธนั้นได้ ในขณะที่วัฒนธรรมจีนก็ให้ความสำคัญกับผู้เป็นแม่เช่นกัน ดังตัวอย่างสถานการณ์การตอบปฏิเสธเพื่อน ต่อไปนี้

(185) CA44-8 เธอรู้อยู่แล้วว่าผมพิมพ์ช้า ที่สำคัญคือแม่ให้รีบกลับบ้าน คุณนี่ดี
ชื่อตัว เรียบร้อยแล้ว ก็เลยช่วยเธอไม่ได้ครับ

你知道我打字的速度 慢的, 重点 是我妈 急催我 回家,
(เธอรู้ ผม พิมพ์ ความเร็ว ช้า ที่สำคัญ คือ ผมแม่ ให้รีบ ผมกลับบ้าน
你看我 车票都买了, 所以 帮 不了 你了。
เธอ ดู ผม ตั๋วรถ ชื่อแล้ว ก็ ช่วย ไม่ได้ เธอแล้ว)

ตัวอย่างที่ 185 สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมจีนที่ให้ความสำคัญกับบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะ แม่ ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิด สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (China Radio International.CRI. 2557 : ออนไลน์) กล่าวว่า จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า ขงจื๊อปราชญ์โบราณชาวจีนได้เคยกล่าวไว้ ลูกที่มีชีวิตอยู่รอดจนเติบโตใหญ่ได้ เนื่องจากการเลี้ยงดูของแม่ สุนัขและม้าก็เช่นกัน ดังนั้นหากลูกเลี้ยงดูแม่ผู้แก่เฒ่าโดยปราศจากความเคารพนับถือ ก็ย่อมไม่ต่างไปจากการเลี้ยงสุนัขและม้า ชนชาติจีนเชื่อว่าความกตัญญูและความเคารพต่อแม่เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับหลักธรรมแห่งสวรรค์และวิถีแห่งมนุษย์ ลูกที่กตัญญูรู้คุณจึงได้รับการยกย่องจากคนในสังคม ส่วนลูกอกตัญญูก็จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์หรือการประณามจากสังคม

จากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมจีนต่างก็ให้ความสำคัญกับบุคคลในครอบครัว ซึ่งถือว่ามีความใกล้ชิดและสนิทสนมกัน ดังนั้นการที่ผู้ตอบปฏิเสธเลือกใช้กลวิธีการให้เหตุผล โดยการกล่าวอ้างถึงบุคคลในครอบครัวผู้ถูกปฏิเสธจึงยอมรับการปฏิเสธนั้นได้ เนื่องจากอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน

4.2.2 การเคารพผู้อาวุโส

จากการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธของทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนพบว่า นอกจากกลวิธีดังกล่าวจะสะท้อนวัฒนธรรมเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับครอบครัวแล้ว ยังพบว่า สะท้อนวัฒนธรรมเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับการเคารพผู้อาวุโสและลำดับชั้นในสังคม กล่าวคือ ผู้ตอบปฏิเสธเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธอ่อน โดยการให้เหตุผล การกล่าวขอโทษ การเสนอความช่วยเหลืออื่น การเสนอแนะ การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี การแสดงความเสียใจและห่วงใย การตอรอง และการให้กำลังใจ

ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธี การให้เหตุผล และการกล่าวขอโทษ ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมไทยที่ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส ผู้น้อยต้องรู้จักมี สัมมาคารวะให้ความเคารพผู้ใหญ่ เช่น เด็กนักเรียนต้องให้ความเคารพครูบาอาจารย์ ดังตัวอย่าง

(186) TB04-7 เฝื่อนหนูมีกินเลี้ยงกับญาติอะคะ อาจารย์ขอโทษนะคะ

(187) TA36-7 อาจารย์ครับพอดีผมต้องกลับบ้านไปทำธุระครับ

จากตัวอย่างข้างเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทยที่ให้ความสำคัญเคารพผู้อาวุโส หลักฐานที่สนับสนุนคำกล่าวข้างต้น เห็นได้จากการที่สังคมไทยได้กำหนดเรื่อง พฤติกรรมให้ผู้น้อยปฏิบัติต่อผู้ใหญ่อย่างเคร่งครัด แต่ไม่มีข้อกำหนดให้ผู้ใหญ่ต้องกระทำในสิ่งเดียวกัน นอกจากนี้ สังคมไทยยังได้กำหนดกริยาบางอย่าง ไว้อย่างเฉพาะเจาะจงให้ผู้น้อยกระทำเพื่อแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ เช่น การไหว้ การนั่งลงกราบ การกราบ หรือการคลาน ทั้งนี้รวมถึงการสร้างข้อตกลงที่ว่า เห็นได้ว่า นักศึกษาไทยกล่าวปฏิเสธโดยใช้กลวิธีการให้เหตุผลมากที่สุด ในลำดับต่อมา คือ การกลวิธีการกล่าวคำขอโทษ ในกรณีที่นักศึกษาไทยปฏิเสธอาจารย์ไม่พบกลวิธีการปฏิเสธแบบตรง ที่ปรากฏคำว่า “ไม่”

ขณะเดียวกันวัฒนธรรมจีนก็ให้ความสำคัญเคารพผู้อาวุโสเช่นกัน ดังที่สำนักงานฮั่นปั้น ประเทศจีน (2549: 20-21) กล่าวไว้ว่า การเคารพผู้อาวุโสเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของคนจีน เมื่อหลายพันปีมานี้ผู้คนได้ปฏิบัติตนเคารพผู้อาวุโสจนเป็นมาตรฐานทางสังคม ในยุคจ้านกั๋ว เม่งจื๊อได้กล่าวไว้ว่า “ต้องเคารพผู้อาวุโสของผู้อื่นเสมอเหมือนผู้อาวุโสของตน ต้องรักและดูแลลูกหลานของผู้อื่นเสมอเหมือนลูกหลานของตน” ในประเทศจีนผู้ที่ละเลยคุณธรรมข้อนี้ ไม่เพียงแต่จะได้รับการตำหนิที่รุนแรงที่สุดจากสังคม ยังอาจจะได้รับการลงโทษตามกฎหมายอีกด้วย ดังนั้นจากกลวิธี การเลือกใช้ การตอบปฏิเสธอาจารย์ของนักศึกษาจีนจึงพบกลวิธีการให้เหตุผล กลวิธีการกล่าวคำขอโทษ เช่นเดียวกับนักศึกษาไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(188) CA03-7 อาจารย์ครับ ขอโทษนะครับ ผมมีเรื่องด่วนต้องรีบกลับบ้าน

หรือว่าผมไปเรียกเพื่อนคนอื่น ๆ มาช่วยได้ไหมครับ

老师，对不起啊，我有急事回家呢，

(อาจารย์ ขอโทษนะผม มี ด่วนเรื่อง กลับบ้าน

要不我帮你叫其他同学帮帮忙？

หรือไม่ผม ช่วยคุณ เรียก คนอื่น ๆ เพื่อน มาช่วย)

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่าแม้กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนจะสะท้อนวัฒนธรรมการเคารพผู้อาวุโสเช่นเดียวกัน แต่มีลักษณะย่อยที่ต่างกันกล่าวคือนักศึกษาไทยจะไม่นิยมการเสนอแนะผู้ใหญ่ และขอโทษเพราะรู้สึกผิดต่อผู้ขอร้องที่มีสถานะหรือวัยน้อยกว่า ในขณะที่นักศึกษาจีนจะตอบปฏิเสธโดยการเสนอแนะ กล่าวคือ ในการปฏิเสธอาจารย์ นักศึกษาไทยเลือกใช้กลวิธีการการเสนอแนะน้อยกว่านักศึกษาจีน นักศึกษาจีนใช้จำนวน 40 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.41 ส่วนนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.68 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธี การเสนอแนะมากกว่านักศึกษาไทย จำนวน 35 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 77.78 ซึ่งต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทย ผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่าจะไม่แนะนำ ผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า เพราะถูกปลูกฝังมาจนเกิดเป็นค่านิยมว่า ผู้น้อยต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่และให้ความเคารพผู้ใหญ่ ดังนั้นจากการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยจึงเลือกใช้กลวิธีการเสนอแนะน้อยกว่านักศึกษาจีน แต่ในขณะเดียวกันนักศึกษาไทยจะเลือกใช้กลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่นมากกว่านักศึกษาจีนเนื่องจากการเสนอความช่วยเหลืออื่นมีลักษณะที่ไม่เป็นการปฏิเสธโดยสิ้นเชิงแต่ขอช่วยเหลือในอีกลักษณะหนึ่งซึ่งไม่ตรงกับที่ผู้ขอร้องต้องการซึ่งอาจทำให้ผู้ขอร้องไม่รู้สึกรู้ว่าถูกปฏิเสธ

นอกจากนี้การใช้กลวิธีการกล่าวคำขอโทษ ทั้งต้นประโยค กลางประโยค และท้ายประโยคในการปฏิเสธอาจารย์เป็นจำนวนมากไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยให้ความสำคัญกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า แต่ยังสะท้อนให้เห็นภาพสะท้อนทางโครงสร้างสังคมว่า โครงสร้างสังคมไทยเป็นสังคมแบบแนวดิ่ง มีการแบ่งคนในสังคมออกเป็นลำดับชั้น คือผู้ใหญ่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้น้อย สอดคล้องกับสุพัตรา สุภาพ (2531) ที่กล่าวว่า ครอบครัวไทยย้ำเรื่องอาวุโสตั้งแต่วัยเด็ก โดยน้องต้องเคารพ พี่ ป้า น้า อา โดยเฉพาะพ่อแม่ ปู่ย่า ตา ยาย เป็นการย้ำเรื่องวัยวุฒิ โดยเฉพาะชนบทจึงทำให้ชาวชนบทไม่กล้าแสดงความคิดริเริ่มที่มีเหตุผล ที่เป็นการขัดความประสงค์ของผู้ใหญ่ ส่วนในเมือง ลำดับอาวุโสยังเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ให้เกียรติผู้อาวุโส หรือไม่ผู้อาวุโสจะด่าลงตำแหน่งสูงสุดตามลำดับ

ในขณะเดียวกันการตอบปฏิเสธผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่า นักศึกษาไทยจะใช้กลวิธีการปฏิเสธอ่อนโยมโดยภาพรวมมากกว่านักศึกษาจีน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมไทยไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญแก่ผู้อาวุโสเท่านั้น แต่ยังให้เกียรติผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่าหรือมีอายุน้อยกว่าอีกด้วย ดังจะเห็นจากนักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธอ่อนโยม โดยการกล่าวขอโทษ จำนวน 186 ครั้ง ในขณะที่นักศึกษาจีนกล่าวขอโทษรุ่มนึ่ง 136 ครั้ง ซึ่งแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน และนักศึกษาไทยใช้กลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่น จำนวน 28 ครั้ง นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่น 15 ครั้ง นอกจากนี้นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการผัดผ่อนการให้คำตอบ จำนวน 13 ครั้ง ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้จำนวน 3 ครั้ง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมไทยของคนไทยมีการเคารพนับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย ในขณะเดียวกันนักศึกษาไทยจะตอบปฏิเสธรุ่มนึ่งโดยการกล่าวเสนอแนะน้อยกว่านักศึกษาจีนแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด นักศึกษาจีนตอบปฏิเสธรุ่มนึ่งโดยการกล่าวเสนอแนะจำนวน 70 ครั้ง นักศึกษาไทยกล่าวเสนอแนะรุ่มนึ่ง 48 ครั้ง สะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมไทยจะไม่เข้าไปก้าวกายเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น แม้ตนเองช่วยเหลือไม่ได้จะไม่แนะนำไปพึ่งคนอื่น เพราะคนไทยเชื่อว่า ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

ส่วนการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีนแม้จะแสดงความเคารพและให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสเช่นกันแต่มีลักษณะที่ต่างจากนักศึกษาไทย กล่าวคือนักศึกษาจีนจะให้การเสนอแนะมากกว่านักศึกษาไทย และนอกจากนี้นักศึกษาจีนยังเลือกใช้กลวิธีการแสดงความยินดีและความปรารถนาดี และการแสดงความเสียใจและความห่วงใยในการตอบปฏิเสธอาจารย์ และในการปฏิเสธรุ่มนึ่งก็มีลักษณะที่ต่างไปจากนักศึกษาไทยโดยจะใช้กลวิธีการเสนอแนะมากกว่านักศึกษาไทย นอกจากนี้ยังพบการแสดงความคิดเห็นและความปรารถนาดี และการแสดงความเสียใจและความห่วงใยในการตอบปฏิเสธรุ่มนึ่งอีกด้วย ในขณะเดียวกันไม่พบการใช้การให้กำลังใจต่อรุ่มนึ่งของนักศึกษาจีน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมจีนโดยทั่วไปคนจีนจะมีวิธีคิดพิจารณาเรื่องราวต่างๆ โดย "ยึดทางสายกลาง" "เอกภาพ" และ "การแผ่รังไร้น" คนจีนยึดทางสายกลางและให้ความสำคัญกับสันติภาพ ดังนั้นในการจัดการกับปัญหาต่างๆ คนจีนจะสามารถปรับ "ระดับ" การจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือไม่จัดการปัญหาแบบสุดขั้วหรือโน้มเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งมากเกินไป การจัดการปัญหาด้วยหลัก"ยึดทางสายกลาง"นี้ ไม่ได้เป็นการจัดการปัญหาที่ขาดความกระตือรือร้นหรือความคิดสร้างสรรค์ หากแต่เป็นการเข้าถึงและการปรับความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างปัจจัยต่างๆ ของปัญหาให้กลับคืนสู่ภาวะสมดุล คนจีนจะมองปัญหาต่างๆ โดยภาพรวมและให้ความสำคัญกับเอกภาพ องค์กรวมและความกลมกลืน คนจีนมักมองว่าตนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรวมและไม่ยินดีที่จะแยกตัวออกมาเป็นเอกเทศ ดังนั้นการตอบปฏิเสธโดยการเสนอแนะ จึงถือว่าเป็นการช่วยแก้ปัญหาขององค์กรวม

4.2.3 การรักษาน้ำใจและการมีน้ำใจให้แกกัน

ความมีน้ำใจเป็นลักษณะทางบุคคลที่แสดงต่อบุคคลอื่นในด้านการเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจ แบ่งปันเมื่อคนอื่นได้รับความเดือดร้อนด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ตามกำลังความสามารถของตนเอง (พรรณราย ทพยะประภา. 2536 : 57) จากการศึกษาพบว่า การรักษาน้ำใจและการมีน้ำใจให้แกกันสะท้อนผ่านกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ได้แก่ การเสนอความช่วยเหลืออื่น การผัดผ่อนการให้คำตอบ การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี การแสดงความเสียใจและความห่วงใย และการต่อรอง ซึ่งการเสนอความช่วยเหลืออื่นพบว่า การตอบปฏิเสธพบทั้งผู้ถูกปฏิเสธทั้ง 3 สถานภาพ ได้แก่ อาจารย์ เพื่อนร่วมชั้นเรียน และรุ่นน้อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม มากกว่านักศึกษาจีน ซึ่งสะท้อนให้เห็นการรักษาน้ำใจและการมีน้ำใจให้แกกัน สังเกตได้จากการตอบปฏิเสธอาจารย์ นักศึกษาไทยจะใช้กลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่น มากกว่านักศึกษาจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(189) TB35-4 คือหนูต้องเอาใช้ระหว่างเดือนอะคะ หนูก็กำลังลำบากอะคะ
ให้หนูช่วยเรื่องอื่นแทนได้มั้ยคะ

จากตัวอย่างที่ 189 เป็นการตอบปฏิเสธโดยใช้กลวิธีการให้เหตุผล และการเสนอความช่วยเหลืออื่นของนักศึกษาไทย ที่แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนไทย ในขณะที่วัฒนธรรมจีนก็แสดงความมีน้ำใจแต่จะแตกต่างจากวัฒนธรรมไทยตรงที่ จะเสนอแนะมากกว่าเสนอความช่วยเหลืออื่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(190) CA03-7 อาจารย์ครับ ขอโทษนะครับ ผมมีเรื่องด่วนต้องรีบกลับบ้าน
หรือว่าผมไปเรียกเพื่อนคนอื่น ๆ มาช่วยได้ไหมครับ

老师，对不起啊，我有急事回家呢，
(อาจารย์ ขอโทษนะ ผม มี ด่วน เรื่อง กลับบ้าน
要不 我 帮你 叫 其他 同学 帮帮忙？
หรือไม่ ผม ช่วยคุณ เรียก คนอื่น ๆ เพื่อน มาช่วย)

จากตัวอย่างที่ 190 นักศึกษาจีน เสนอแนะต่ออาจารย์ ซึ่งเป็นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่อาจารย์ว่าจะตอบรับหรือปฏิเสธก็ได้ ซึ่งเป็นการรักษาน้ำใจต่ออาจารย์

ในขณะที่เดียวกันการเสนอความช่วยเหลืออื่นของนักศึกษาไทยยังพบในสถานการณ์ของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(191) TB17-5 เราขอโทษนะ แต่เราก็จำเป็นต้องใช้เงินเหมือนกัน แต่เดี่ยวเราจะลงถามเพื่อน ๆ คนอื่นช่วยอีกแรงนะ

จากตัวอย่างข้างแสดงให้เห็นกลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่น เพื่อให้เพื่อนที่ถูกปฏิเสธรู้สึกว่าคุณไม่แรงน้ำใจ ซึ่งวัฒนธรรมไทยต่างก็ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แม้ตนจะช่วยเหลือไม่ได้เรื่องและผู้ขอต้องการ คนไทยมักจะไม่ปฏิเสธโดยตรง แต่จะใช้การเสนอความช่วยเหลืออื่นเช่นเดียวกับคนจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(192) CB48-2 ฉันอยากช่วยเธอมาก แต่ว่าช่วงนี้ฉันมีธุระด่วน ไม่สามารถที่จะช่วยเธอได้ วันหลังเธอมีอะไรต้องช่วย ฉันจะชดเชยให้

我很想帮你忙的，但我最近有些急事，不能
(ฉัน มาก อยากช่วยเธอ งาน แต่ว่าฉัน ช่วงนี้ มี ธุระด่วน ไม่ สามารถ
帮到你了，日后 你有什么要帮忙的，我一定 补上。
ช่วย เธอแล้ว วันหลังเธอ มีอะไร ต้องช่วย ฉัน แน่แน่นอน ชดเชยให้)

จากตัวอย่างข้างแสดงให้เห็นกลวิธีการเสนอความช่วยเหลืออื่น เพื่อให้เพื่อนที่ถูกปฏิเสธรู้สึกว่าคุณไม่แรงน้ำใจ ซึ่งทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนต่างก็ให้ความสำคัญกับเพื่อน นอกจากเพื่อนแล้วยังพบกลวิธีนี้กับรุ่นน้องอีกด้วยดังตัวอย่าง

(191) TB47-3 พี่ขอโทษด้วยนะน้อง พี่ไม่ว่างจริง ๆ ให้พี่หาคนอื่นมาช่วยไหม

(192) CA47-9 ที่บ้านผมมีธุระ ผมช่วยถามพี่คนอื่นให้แทนครับ

我家里有事，我帮你问问其他学姐学长吧。
(ผม ที่บ้าน มีธุระ ผม ช่วย เธอ ถาม คนอื่น รุ่นพี่ นะ)

จากตัวอย่างทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างก็เลือกใช้กลวิธีความสุภาพโดยการเสนอความช่วยเหลืออื่นให้กับรุ่นน้อง เพื่อไม่ให้เพื่อนรู้สึกถูกปฏิเสธ ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาศรี สีหอำไพ (2540: 63) ที่กล่าวถึงลักษณะของการแสดงความมีน้ำใจไว้ว่า ลักษณะการแสดงความมีน้ำใจทำได้หลายวิธี การเห็นใจการปลอบโยน และการให้กำลังใจ เมื่อผู้อื่นอื่นทุกข์ทรมาน และหา

หนทางช่วยเหลือเท่าที่จะช่วยได้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการรักษาน้ำใจ นอกจากนี้ พรรณราย ทรัพย์ะ
ประภา (2536: 57) กล่าวถึงการรักษาน้ำใจ และการแสดงความใส่ใจเล็ก ๆ น้อย ๆ ต่อ
ผู้ได้บังคับบัญชา มีความสำคัญก้ำมอมขำ

สรุป

การตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม
วัฒนธรรมที่ต่างกันมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธที่ไม่เหมือนกัน ดังที่ ดังที่ทรงธรรม
อินทจักร (2551: 229) ได้กล่าวว่า “ วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกใช้ภาษา ไม่
ว่าจะเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมตนเองหรือการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น” ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมนั้น
คนจากต่างวัฒนธรรมกันย่อมจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยใช้บรรทัดฐานในการใช้ภาษาตาม
วัฒนธรรมของตนเอง

เมื่อพิจารณาวัฒนธรรมที่สะท้อนจากกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและ
นักศึกษาจีน สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม จากกลวิธีการตอบปฏิเสธ 3 ประการ ได้แก่ 1) การให้
ความสำคัญกับครอบครัว วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมจีนต่างก็ให้ความสำคัญกับบุคคลในครอบครัว
ซึ่งถือว่ามีความใกล้ชิดและสนิทสนมกัน ดังนั้นการที่ผู้ตอบปฏิเสธเลือกใช้กลวิธีการให้เหตุผล โดยการ
กล่าวอ้างถึงบุคคลในครอบครัวผู้ถูกปฏิเสธจึงยอมรับ การปฏิเสธนั้นได้ เนื่องจากอยู่ในวัฒนธรรม
เดียวกัน 2) การเคารพผู้อาวุโส นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนต่างก็เคารพผู้อาวุโสเช่นเดียวกัน แต่มี
ลักษณะย่อยที่ต่างกันกล่าวคือนักศึกษาไทยจะไม่นิยมการเสนอแนะผู้ใหญ่ และขอโทษเพราะรู้สึกผิด
ต่อผู้ขอร้องที่มีสถานะหรือวัยน้อยกว่า ในขณะที่นักศึกษาจีนจะตอบปฏิเสธโดยการเสนอแนะ กล่าวคือ
ในการปฏิเสธอาจารย์ และ 3) การรักษาน้ำใจและการมีน้ำใจให้แก่กันสะท้อนผ่านกลวิธีการตอบ
ปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ได้แก่ การเสนอความช่วยเหลืออื่น การผ่อนผันการให้
คำตอบ การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี การแสดงความเสียใจและความห่วงใย และ
การต่อรอง ซึ่งการเสนอความช่วยเหลืออื่นพบว่า การตอบปฏิเสธพบทั้งผู้ถูกปฏิเสธทั้ง 3 สถานภาพ
ได้แก่ อาจารย์ เพื่อนร่วมชั้นเรียน และรุ่นน้อง

นับตั้งแต่บทที่ 3 มาจนถึงบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธ โดยแบ่งออกเป็น 2
ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นแรก คือ วิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน
โดยแบ่งออกเป็น กลวิธีการตอบปฏิเสธตรง และกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม ประเด็นต่อมา คือการ
วิเคราะห์ลักษณะการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน และวิเคราะห์สถานภาพกับกลวิธี
การตอบปฏิเสธ โดยแบ่งออกเป็น 3 สถานภาพ ได้แก่การตอบปฏิเสธอาจารย์ การตอบปฏิเสธเพื่อน

และการตอบปฏิเสธรุ่มนึ่ง สุดท้ายเป็นการวิเคราะห์วัฒนธรรมที่สะท้อนจากกลวิธีการตอบปฏิเสธทั้ง วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน สำหรับในบทต่อไปจะได้กล่าวถึงบทสรุปของงานวิจัยครั้งนี้



บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอร้องระหว่างนักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีน ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบทดสอบเติมเต็มบทสนทนา(discourse completion test) ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยหนึ่งของการศึกษาวัฒนธรรม แบบทดสอบเติมเต็มบทสนทนามีลักษณะสำคัญคือมีการกำหนดสถานการณ์และสถานการณ์ของคู่สนทนาไว้ให้ผู้ตอบได้ทำความเข้าใจก่อนเขียนตอบ มีบทสนทนาบางส่วนและเว้นผลัดที่ต้องการให้กลุ่มตัวอย่างตอบไว้ดังตัวอย่างแบบสอบถาม โดยทดสอบกับนักศึกษาไทยชั้นปีที่ 2 ของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 100 คน และนักศึกษาจีนชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยชนชาติกวางซี จำนวน 100 คน วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธ การขอร้องระหว่างนักศึกษาไทยกับนักศึกษาจีน ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นแรก คือ ผลการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทย ประเด็นต่อมา คือ ผลการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีน และผลการวิเคราะห์ลักษณะการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน และผลการวิเคราะห์สถานการณ์กับกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ผลการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

5.1.1.1 ผลการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทย

จากการศึกษาการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยพบว่านักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงและกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม ในส่วนของกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม จำแนกเป็นกลวิธีย่อย ๆ ได้ 8 กลวิธี ได้แก่ 1) การให้เหตุผล 2) การขอโทษ 3) การเสนอความช่วยเหลืออื่น 4) การเสนอแนะ 5) การผลัดผ่อนการให้คำตอบ 6) การต่อรอง 7) การให้กำลังใจ และ 8) กลวิธีเสริม ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีที่นักศึกษาไทยเลือกตอบปฏิเสธที่โดดเด่นที่สุด คือ กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อมโดยการให้เหตุผลและการกล่าวขอโทษ ตามลำดับ

5.1.1.2 ผลการวิเคราะห์กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีน

จากการศึกษากลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีน พบว่า นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ พบกลวิธีในการปฏิเสธ 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการตอบปฏิเสธตรงและกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม ในส่วนของกลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อม จำแนกเป็นกลวิธีย่อย ๆ ได้ 10 กลวิธี ได้แก่ 1) การให้เหตุผล 2) การขอโทษ 3) การเสนอความช่วยเหลืออื่น 4) การเสนอแนะ 5) การผลัดผ่อน การให้คำตอบ 6) การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี 7) การแสดงความเสียใจและความห่วงใย 8) การต่อรอง 9) การให้กำลังใจ และ 10) กลวิธีเสริม ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีที่นักศึกษาจีนเลือกตอบปฏิเสธที่โดดเด่นที่สุดคือ กลวิธีการตอบปฏิเสธอ้อมโดยการให้เหตุผลและการกล่าวคำขอโทษตามลำดับ

5.1.1.3 ผลการวิเคราะห์ลักษณะการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

ลักษณะของการตอบปฏิเสธของนักศึกษาจีนและนักศึกษาไทย พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การปฏิเสธตรง 2) การปฏิเสธตรง + การปฏิเสธอ้อม หรือ การปฏิเสธอ้อม + การปฏิเสธตรง 3) การปฏิเสธอ้อม หรือ การปฏิเสธอ้อม+การปฏิเสธอ้อม

5.1.2 ผลการวิเคราะห์สถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน

การวิเคราะห์สถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 สถานภาพ ได้แก่ การตอบปฏิเสธอาจารย์ การตอบปฏิเสธเพื่อน และการตอบปฏิเสธรุ่นน้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.2.1 การตอบปฏิเสธอาจารย์

นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ้อมมากกว่านักศึกษาไทย ดังนี้ นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมจำนวน 834 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 52.92 นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธ 740 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.08 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนและนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 94 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.84

5.1.2.2 การตอบปฏิเสธเพื่อน

นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ้อมมากกว่านักศึกษาจีน ดังนี้ นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมจำนวน 623 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 58.87 นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธ 578 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.13 สังเกตได้ว่านักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 45 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.75

5.1.2.3 การตอบปฏิเสธรุ่มน่อง

นักศึกษาไทยใช้กลวิธี การตอบปฏิเสธแบบอ้อมมากกว่านักศึกษาจีน ดังนี้ นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมจำนวน 697 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 53.53 นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธ 605 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.47 สังเกตได้ว่านักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 92 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.07 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ให้ความสำคัญกับสถานภาพของผู้ถูกปฏิเสธเหมือนกันจากตัวอย่างกลวิธีอ้อมต่าง ๆ

5.1.2.4 วัฒนธรรมที่สะท้อนจากกลวิธีการตอบปฏิเสธ

ผู้วิจัยพบวัฒนธรรมที่สะท้อนจากกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญกับครอบครัว วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนเป็นวัฒนธรรมแบบพึ่งพาซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้นการให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว จึงเป็นสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธยอมรับการปฏิเสธนั้นได้ง่ายกว่า เพราะผู้ถูกปฏิเสธเองก็ตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากกลวิธีการให้เหตุผลของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ที่เลือกใช้อ้างเหตุผลถึงบุคคลในครอบครัว 2) การเคารพผู้อาวุโส ความคิดเห็นผู้ใหญ่ ผู้น้อย วัฒนธรรมไทยนั้นให้ความสำคัญในการให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส ผู้น้อยต้องรู้จักมีสัมมาคารวะให้ความเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ เช่น เด็กนักเรียนต้องให้ความเคารพครูบาอาจารย์ ดังนั้นจากผลการวิจัยข้างต้นที่ผู้ตอบปฏิเสธทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ จึงสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมทั้งสองวัฒนธรรม ที่ต่างก็ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัดเจน 3) การรักษาน้ำใจ การมีน้ำใจให้แก่กัน ความมีน้ำใจเป็นลักษณะทางบุคคลที่แสดงต่อบุคคลอื่นในด้านการเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจ แบ่งปันเมื่อคนอื่นได้รับความเดือดร้อนด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ตามกำลังความสามารถของตนเอง จากการศึกษากลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการรักษาน้ำใจ การมีรักษาน้ำใจให้แก่กัน จากการเลือกใช้ใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ ได้แก่ การเสนอความช่วยเหลืออื่น การผ่อนผันการให้คำตอบ การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี การแสดงความเสียใจและความห่วงใย และการต่อรอง ซึ่งการเสนอความช่วยเหลืออื่นพบว่า การตอบปฏิเสธพบทั้งผู้ถูกปฏิเสธทั้ง 3 สถานภาพ ได้แก่ อาจารย์ เพื่อนร่วมชั้นเรียน และรุ่มน่อง

5.2 อภิปรายผล

นอกจากผลสรุปข้างต้นที่ทำให้เห็นการเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นประเด็นเพิ่มเติม ดังนี้

กลวิธีที่นักศึกษาไทยเลือกตอบปฏิเสธที่โดดเด่นที่สุดคือ กลวิธีการตอบปฏิเสธอ่อนโยมโดยการให้เหตุผลและการกล่าวคำขอโทษ ส่วนนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธที่โดดเด่นที่สุดคือ กลวิธีการตอบปฏิเสธอ่อนโยมโดยการให้เหตุผลและการกล่าวคำขอโทษ เหมือนกับนักศึกษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สะท้อนให้เห็นว่าทั้งนักศึกษาจีนและนักศึกษาไทยมีวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน แต่เมื่อนำกลวิธีย่อยของการตอบปฏิเสธทั้งไทยและจีนมาเปรียบเทียบกัน พบว่านักศึกษาจีนใช้กลวิธีย่อยในการตอบปฏิเสธมากกว่านักศึกษาไทย ซึ่งนักศึกษาไทย พบกลวิธีย่อยในการตอบปฏิเสธจำนวน 8 กลวิธี ได้แก่ 1) การให้เหตุผล 2) การขอโทษ 3) การเสนอความช่วยเหลืออื่น 4) การเสนอแนะ 5) การผลักดันการให้คำตอบ 6) การต่อรอง 7) การให้กำลังใจ และ 8) กลวิธีเสริม ส่วนนักศึกษาจีนใช้กลวิธีย่อยจำนวน 10 กลวิธี ได้แก่ 1) การให้เหตุผล 2) การขอโทษ 3) การเสนอความช่วยเหลืออื่น 4) การเสนอแนะ 5) การผลักดัน การให้คำตอบ 6) การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี 7) การแสดงความเสียใจและความห่วงใย 8) การต่อรอง 9) การให้กำลังใจ และ 10) กลวิธีเสริม จากผลการเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมทั้งสองวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาด้านสถานภาพกับกลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน พบว่าสถานภาพมีผลต่อการตอบปฏิเสธ นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีการให้เหตุผลต่ออาจารย์ มากกว่าการให้เหตุผลกับรุ่นน้อง และการให้เหตุผลกับเพื่อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความสนิทสนมทำให้ตอบปฏิเสธได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2001: 33) แสดงให้เห็นว่า สถานภาพทางสังคมและความสนิทสนมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยากง่ายในการปฏิเสธ และเลือกใช้กลวิธีการปฏิเสธ แต่อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักศึกษาใช้กลวิธีการให้เหตุผลในการปฏิเสธอาจารย์มากที่สุด ซึ่งต่างจากผลการวิจัยของ ณัฐพร พานโพธิ์ทอง พบว่านิสิตปริญญาตรี เลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธอาจารย์ โดยการแสดงการขอโทษมากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนพบว่า นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ่อนโยมต่ออาจารย์มากกว่านักศึกษาไทย นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธอ่อนโยมจำนวน 834 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 52.92 นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธ 740 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.08 สังเกตได้ว่านักศึกษาจีนและนักศึกษาไทยใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 94 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.84 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ให้ความสำคัญกับสถานภาพของผู้ถูกปฏิเสธเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของ วิมลพัทธ์ พรหมศรีมาศ (2543) อย่างไรก็

ตามแน้ชาวไทยกับชาวจีนจะไม่ได้มีลักษณะเหมือนกัน แต่เนื่องจากสังคมไทยมีลักษณะ “ถ้อยที ถ้อยอาศัย” ซึ่งหมายถึงการเกรงใจหากต้องทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนไม่สบายใจ ดังเช่นการแสดงวัจนกรรม การตอบปฏิเสธ เพราะในการตอบปฏิเสธนั้นหากไม่ระวังอาจกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างคู่สนทนาในระยะยาวได้ ดังนั้นผู้ตอบปฏิเสธจึงพยายามพูดแบบอ้อมค้อม หรือ “ชักแม่น้ำทั้งห้า” เพื่อให้ผู้ฟังสบายใจ และเพื่อไม่ให้ผู้ฟังมองว่าผู้ปฏิเสธไร้น้ำใจจึงพบกลวิธีการ การเสนอความช่วยเหลืออื่น การเสนอแนะ และการตอรอง เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกดีว่าตนไม่ถูกปฏิเสธ

นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ้อมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากกว่านักศึกษาจีน นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมจำนวน 623 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 58.87 นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธ 578 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.13 สังเกตได้ว่านักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 45 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.75 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ให้ความสำคัญกับสถานะภาพของผู้ถูกปฏิเสธเหมือนกันจากตัวอย่างกลวิธีอ้อมต่าง ๆ ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สังคมไทยและสังคมจีนมีลักษณะร่วมกัน ต่างก็ให้ความสำคัญกับพวกพ้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยมีระบบอุปถัมภ์ในสังคมนั้นระบบหนึ่งที่ เรียกว่า ระบบอุปถัมภ์ในหมู่มิตรสหาย ดังที่ ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล (2538: 108) กล่าวว่า ความเป็นเพื่อนในสังคมไทยปรากฏออกมาได้หลายรูปแบบ เช่น เพื่อนเล่น เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนร่วมชั้น เพื่อนสถานศึกษา และเพื่อนตาย เป็นต้น ความคาดหวังระหว่างเพื่อนมีความลึกซึ้งและมากกว่าบางสังคม เพื่อนในสังคมไทยคาดหวังต่อกันและกันมากกว่า ความเป็นเพื่อนแท้จึงมักจะวัดกันได้ด้วยพฤติกรรมความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือการที่เพื่อนซึ่งมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่าให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนผู้ด้อยฐานะอย่างสม่ำเสมอ ความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนก็จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นจนถึงขั้นกลายเป็นญาติสนิทกันก็ได้ เพื่อนผู้ที่ได้รับความอุปถัมภ์ทางด้านวัตถุก็จะตอบแทนด้วยความจงรักภักดี การรู้จักบุญคุณ คอยป้องกันเพื่อนผู้ให้ความอุปถัมภ์ด้วยวิธีการต่างๆ ตามสติปัญญา และความสามารถที่ตนมีอยู่ การตอบแทนบุญคุณบางครั้งก็แสดงออกด้วยการนำสิ่งเล็กๆ น้อยๆ มาให้ในโอกาสอันควร สังคมจีน ก็เช่นกัน จิงหลิงและซูลาน (Jingling and Shulan, 2002:86) กล่าวว่าในสังคมจีนการเสนอแนะถือว่าเป็นปฏิริยาที่มีไมตรีจิตและความสุภาพ

ขณะเดียวกันนักศึกษาไทยใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธแบบอ้อมเพื่อนรุ่นน้องมากกว่านักศึกษาจีน นักศึกษาไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธอ้อมจำนวน 697 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 53.53 นักศึกษาจีนใช้กลวิธีการปฏิเสธ 605 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.47 สังเกตได้ว่านักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนใช้กลวิธีนี้ไม่ต่างกันมากนัก จำนวน 92 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.07 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ให้ความสำคัญกับสถานะภาพของผู้ถูกปฏิเสธเหมือนกันจากตัวอย่างกลวิธีอ้อมต่าง ๆ ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สังคมไทยและสังคมจีนมีลักษณะร่วมกัน ในสังคมไทย สนธิ สมัครการ

(2535: 167-168) กล่าวว่า คำว่า “พี่น้อง” นอกจากนอกจากเป็นศัพท์ทางญาติที่ใช้กับคนที่ป็นญาติกันจริงๆ แล้ว ยังมีการนำคำนี้ไปใช้กับคนที่ไม่ใช่ญาติด้วยในหลายกรณีอย่างเช่นการใช้เรียกคนอื่นที่อาวุโสหรือสูงวัยกว่าเราว่า “พี่” และเรียกคนที่อ่อนวัยกว่าเราว่า “น้อง” ทั้งๆ ที่คนเหล่านี้ไม่ใช่ญาติหรือพี่น้องของเราเลยแม้แต่่น้อย ซึ่งคำว่า “พี่น้อง” นำมาใช้ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเราอาจเรียกรวม ๆ ว่าเป็น “กลุ่มอุปถัมภ์”

จากการเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธอ่อนมากกว่าการตอบปฏิเสธตรงของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน ดังต่อไปนี้

1) การให้ความสำคัญกับครอบครัว นักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน จึงเลือกที่จะให้เหตุผลโดยการอ้างถึงบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง หรือแม้แต่การอ้างถึงบ้านของผู้ตอบปฏิเสธเอง เนื่องจากทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีนเป็นวัฒนธรรมแบบพึ่งพาซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้นการให้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว จึงเป็นสิ่งที่ผู้ถูกปฏิเสธยอมรับการปฏิเสธนั้นได้ง่ายกว่า เพราะผู้ถูกปฏิเสธเองก็ตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นักวิชาการจีน เจินเหยียน (1994: 31) กล่าวว่า คนจีนให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์สายเลือดของเครือญาติ สังคมจีนจะเน้นโครงสร้างสังคมแบบหมู่กลุ่มโดยใช้ “คุณธรรม (仁)” มาอธิบาย “จริยธรรมมารยาท (礼)” และใช้ “กตัญญู (孝)” ที่มาจากความสัมพันธ์บุตรกับบิดาโดยสายเลือด มาขยายไปถึง “จงรักภักดี (忠)” ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างขุนนางกับเจ้า เพราะฉะนั้น ตามหลักการ “จริยธรรมมารยาท (礼)” ลำดับชั้นสังคมค่อนข้างสำคัญ คนจีนจะรู้ด้วยปรีชาญาณว่าตัวเองจะอยู่ในส่วนไหนของสังคมและยึดถือหลักการความคิด “คุณธรรม (仁)” “กตัญญู (孝)” และ “จงรักภักดี (忠)” โดยไม่ขัดแย้งกับ “จริยธรรมมารยาท (礼)” สังคมจีนจึงได้มีหลายลำดับชั้น

2) การเคารพผู้อาวุโส ความคิดเห็นผู้ใหญ่ ผู้น้อย วัฒนธรรมไทยนั้นให้ความสำคัญในการให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส ผู้น้อยต้องรู้จักมี สัมมาคารวะให้ความเคารพผู้ใหญ่ เช่น เด็กนักเรียนต้องให้ความเคารพครูบาอาจารย์ ดังนั้นจากผลการวิจัยข้างต้นที่ผู้ตอบปฏิเสธทั้งนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีนเลือกใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ จึงสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมทั้งสองวัฒนธรรม ที่ต่างก็ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัดเจน หลักฐานที่สนับสนุนคำกล่าวข้างต้น เห็นได้จากการที่สังคมไทยได้กำหนดเรื่อง พฤติกรรมให้ผู้น้อยปฏิบัติต่อผู้ใหญ่อย่างเคร่งครัด แต่ไม่มีข้อกำหนดให้ผู้ใหญ่ต้องกระทำในสิ่งเดียวกัน นอกจากนี้สังคมไทยยังได้กำหนดกริยาบางอย่าง ไว้โดยเฉพาะเจาะจงให้ผู้น้อยกระทำเพื่อแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ เช่น การไหว้ การนั่งลงกราบ การกราบหรือการคลาน ทั้งนี้รวมถึงการสร้างข้อตกลงที่ว่า ผู้น้อยไม่ควรปฏิเสธความช่วยเหลือ หรือคำแนะนำของผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ปฏิเสธที่เป็นนักศึกษาไทย เห็นได้ว่า

นักศึกษาไทยกล่าวปฏิเสธโดยใช้กลวิธีการให้เหตุผลมากที่สุด ในลำดับต่อมา คือ การกลวิธีการกล่าวคำขอโทษ ในกรณีที่นักศึกษาไทยปฏิเสธอาจารย์ไม่พบกลวิธีการปฏิเสธแบบตรง ที่ปรากฏคำว่า “ไม่”

ขณะเดียวกันวัฒนธรรมจีนก็ให้ความเคารพผู้อาวุโสเช่นกัน ดังที่สำนักงานขึ้นบันประเทศจีน (2549: 20-21) กล่าวไว้ว่า การเคารพผู้อาวุโสเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของคนจีน เมื่อหลายพันปีมาแล้วผู้คนได้ปฏิบัติตนเคารพผู้อาวุโสจนเป็นมาตรฐานทางสังคม ในยุคจ้านกั๋ว เมิ่งจื่อได้กล่าวไว้ว่า “ต้องเคารพผู้อาวุโสของผู้อื่นเสมอเหมือนผู้อาวุโสของตน ต้องรักและดูแลลูกหลานของผู้อื่นเสมอเหมือนลูกหลานของตน” ในประเทศจีนผู้ที่ละเลยคุณธรรมข้อนี้ ไม่เพียงแต่จะได้รับ การตำหนิที่รุนแรงที่สุดจากสังคม ยังอาจจะได้รับการลงโทษตามกฎหมายอีกด้วย ดังนั้นจากกลวิธีการเลือกใช้การตอบปฏิเสธอาจารย์ของนักศึกษาจีนจึงพบกลวิธีการให้เหตุผล กลวิธีการกล่าวคำขอโทษ เช่นเดียวกับนักศึกษาไทย

การที่สังคมไทยมีข้อกำหนดเรื่องวิธีการพูด และความประพฤติให้ผู้ใหญ่น้อยปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ อย่างเคร่งครัด จึงสะท้อนให้เห็นจากงานวิจัยชิ้นนี้นักศึกษาไทยเลือกใช้กลวิธีการการเสนอแนะ น้อยกว่านักศึกษาจีน

การที่พบกลวิธีการกล่าวคำขอโทษ ทั้งต้นประโยค กลางประโยค และท้ายประโยค เป็นจำนวนมากไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยให้ความสำคัญกับผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า แต่ยังสะท้อนให้เห็นภาพสะท้อนทางโครงสร้างสังคมว่า โครงสร้างสังคมไทยเป็นสังคมแบบแนวดิ่ง มีการแบ่งคนในสังคมออกเป็นลำดับชั้น คือผู้ใหญ่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าผู้น้อย สอดคล้องกับสุพัตรา สุภาพ (2531) ที่กล่าวว่า ครอบครัวไทยย้ำเรื่องอาวุโสตั้งแต่วัยเด็ก โดยน้องต้องเคารพ พี่ ป้า น้า อา โดยเฉพาะพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เป็นการย้ำเรื่องวัยวุฒิ โดยเฉพาะชนบท จึงทำให้ชาวชนบทไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่มีเหตุผล ที่เป็นการขัดความประสงค์ของผู้ใหญ่ ส่วนในเมือง ลำดับอาวุโสยังเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ให้เกียรติผู้อาวุโส หรือไม่ผู้อาวุโสจะดำรงตำแหน่งสูงสุดตามลำดับ จากแนวคิดที่ให้ความเคารพผู้ใหญ่ที่หลากหลายข้างต้น ทศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2544: 239) กล่าวว่าน่าจะเป็นเพราะความกตัญญู ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงที่พบว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยจะให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่สามารถจะกระทำแทนผู้ใหญ่ได้ เสนอให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมที่ใช้แรงงาน หรือให้สิ่งของที่แสดงน้ำใจ ผู้ใหญ่จึงไม่เคยปฏิเสธเช่นกัน

3) การรักษาน้ำใจ การมีน้ำใจให้แก่กัน ความมีน้ำใจเป็นลักษณะทางบุคคลที่แสดงต่อบุคคลอื่นในด้านการเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจ แบ่งปันเมื่อคนอื่นได้รับความเดือดร้อนด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ตามกำลังความสามารถของตนเอง จากการศึกษาการใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธของนักศึกษาไทยและนักศึกษาจีน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการรักษาน้ำใจ การมีรักษาน้ำใจให้แก่กัน จากการเลือกใช้ใช้กลวิธีการตอบปฏิเสธ ได้แก่ การเสนอความช่วยเหลืออื่น การมัดผ่อน

การให้คำตอบ การแสดงความยินดีและความปรารถนาดี การแสดงความเสียใจและความห่วงใย และการต่อรอง ซึ่งการเสนอความช่วยเหลืออื่นพบว่า การตอบปฏิเสธพบทั้งผู้ถูกปฏิเสธทั้ง 3 สถานภาพ ได้แก่ อาจารย์ เพื่อนร่วมชั้นเรียน และรุ่นน้องซึ่งสอดคล้องกับ ประภาศรี สีหอำไพ (2540: 63) ที่กล่าวถึงลักษณะของการแสดงความมีน้ำใจไว้ว่า ลักษณะการแสดงความมีน้ำใจทำได้หลายวิธี การเห็นใจการปลอบโยน และการให้กำลังใจ เมื่อผู้อื่นตกทุกข์ได้ยาก และหาหนทางช่วยเหลือเท่าที่จะช่วยได้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการรักษาน้ำใจ นอกจากนี้ พรรณราย ทพยะประภา (2536: 57) กล่าวถึงการรักษาน้ำใจ และการแสดงความใส่ใจเล็ก ๆ น้อย ๆ ต่อผู้ได้บังคับบัญชา มีความสำคัญ ห้ามมองข้าม

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการขอรับรองระหว่างนักศึกษาไทยกับ นักศึกษาจีน ผู้วิจัยพบว่ามีสิ่งที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาวิจัยต่อไป ได้แก่

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธในรูปแบบอื่น ๆ ระหว่างนักศึกษาไทยกับ นักศึกษาจีน
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธการรับรอง ต่างวัฒนธรรมในชนชาติอื่น ๆ ใน กลุ่มอาเซียน



บรรณานุกรม

- กฤษดาพรรณ หงส์ดามรงค์ และ อีรณัฐ โชคสุวณิช. (2551). **วจนปฏิบัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตรารภรณ์ เกียรติไพบุญ. (2524). **คำถามแบบตอบรับปฏิเสธในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. (สาขาวิชาภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เฉินเหียน chen yan. (1994). ว่าด้วยระบบความคิดลัทธิหยู ลัทธิหม้อ ลัทธิเต๋า และลัทธิฝ่า (Journal) **วิจัยปรัชญา (In Chinese)**
- ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. (2541). **วจนกรรมการขอโทษในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. (สาขาวิชาภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ทองธรรม อินทจักร. (2550). **แนวคิดพื้นฐานด้านวจนปฏิบัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. (2541). **วจนกรรมการขอโทษในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์. อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ธิดารัตน์ น้อมมนัส. (2546). **กลวิธีการตอบปฏิเสธของคนไทย**. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (สาขาภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ปณิดา เลอเลิศยุติธรรม. (2549). **การศึกษาความสุภาพในการขอร้องและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. (สาขาวิชาภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2540). **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พรรณราย ทรัพย์ะประภา. (2536). **มนุษยสัมพันธ์ในการบริหาร**. กรุงเทพฯ : Friendship Learning Center and P.R. Consultant.
- เมษม สอดส่องกฤษ. (2550). **การใช้คำเรียกขานภาษาไทยและภาษาจีนในสมัยปัจจุบัน:การศึกษาเปรียบเทียบ**. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 3; (2) : 41-60.

- รุ่งอรุณ ใจซื่อ. (2549). **วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย : กรณีศึกษานิสิต นักศึกษา**. วิทยานิพนธ์. อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ลายเจ้. (2553). **กลวิธีความสุภาพในวัจนกรรมการขอร้องและการปฏิเสธระหว่างพนักงานและลูกค้าชาวจีน**. วารสารศึกษาศึกษาความหมายทางวัฒนธรรม, 7(18): 214-220.
- วิมลพักตร์ พรหมศรีมาศ. (2543). **กลวิธีการปฏิเสธในการตอบวัจนกรรมภาษาที่แสดงความปรารถนาดีในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2547). **วัจนกรรมการบริภาษในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภรต์ ฐิติกุลเจริญ (2540). **ทฤษฎีการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุจริตลักษณ์ ดีมดุง. (2552). **วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุธาสินี พลอยขาว. (2551). **วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต**. วิทยานิพนธ์. อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สนิท สมัครการ. (2535). **พี่น้อง. ใน ชุดความคิดและภูมิปัญญาไทยเล่มที่ 2 คำ : ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย**. สุพรรณมา สถาอานนท์และเนื่องน้อยบุญเนตร. หน้า 164-71. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัทธา สุภาพ. (2531). **สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สถานีวิทยุทธการเสี่ยงแห่งประเทศไทย. (2557). **วัฒนธรรมครอบครัวจีน**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก [www. http://thai.cri.cn/](http://thai.cri.cn/)
- ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล. (2538). **ความสัมพันธ์ของคนในสังคม : พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมการเมืองไทย**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อकिन, ม.ร.ว. ระพีพัฒน์. (2535). **ความเกรงใจ. ใน ชุดความคิดและภูมิปัญญาไทยเล่มที่ 2 คำ : ร่องรอย ความคิดความเชื่อไทย**. สุพรรณมา สถาอานนท์และเนื่องน้อยบุญเนตร. หน้า 299. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อึ้งนั้ประเทศจีน, สำนักงาน. (2549). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเทศจีน**. สำนักงานอึ้งนั้ประเทศจีน.

- Austin, John L. 1962. **How to do Things with Words**. Oxford: Oxford University Press. อ้างถึงใน กฤษดาพรรณ หงศ์ดามมภ์ และ ธีรนุช โชคสุวณิข. (2551). วัจนปฏิบัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Beebe, Leslie: Takahashi, Tomoka and Uliss-Wellz, Robin. 1990. **Pragmatic transfer in ESL Refusals. Developing Communicative Competence in a Second Language**, ed. By Robin Scarcella, Stephen D. Krashen and Elaine Anderson, 55-73. New York : Newbury House. อ้างถึงใน Gu Huijuan. (2007). Chinese and English Refusal Strategies in Relation Culture **Journal of East China University of Science and Technology (Social Sciences)** 3 :110-114. (In Chinese)
- Beebe and Cummings. 1985. อ้างถึงใน Al-Shalawi, Hamdan Ghareeb. 1997. **Refusal Strategies in Saudi and American Cultures**. MA Dissertation of Michigan State University. Brown, Penelope and Levinson, Stephan C. 1987. **Politeness : Some Universal in Language Usage**. Cambridge : Cambridge University Press. อ้างถึงใน ปันนดา เลอเลิศยุติธรรม. (2549). **การศึกษาความสุภาพในการขอร้องและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Deephungton, Phawadee. 1992. **Politeness in Thai: Strategies of refusing and Disagreeing**. Ph.D. Dissertation of Kansas University.
- Grice, Paul. 1975. Logic and conversation. In Cole, P. and Morgan, j. (Eds.), **Syntax and Semantics 3: Speech Acts**.,Pp. 41-58. New York: Academic Press.
- Guo Yinling. (2012). Chinese and American Refusal Strategy: A Cross-cultural Approach . Theory and Practice in **Language Studies**. Vol.2 (2) :247-256.
- Gu Huijuan. (2007). Chinese and English Refusal Strategies in Relation Culture **Journal of East China University of Science and Technology (Social Sciences)** 3:110-114. (In Chinese)
- Hou jiafeng . (2012). **A Study on Chinese Refusal Strategy Changes and the Consistency with Chinese Cultural Value Changes**. Master Degree's Paper. Chongqing University, China.

- Lakoff, Robin. 1973. Hedges: a study in meaning criteria and the Logic of fuzzy concepts. *Journal of Philosophical Logic* 2: 458-508 อ้างถึงใน ปันนดา เลอเลิศยุทธธรรม. (2549). **การศึกษาความสุภาพในการขอร้องและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Leech, Geoffrey N. 1983. *Principles of Pragmatics*. London: Longman. อ้างถึงใน ปันนดา เลอเลิศ ยุติธรรม. (2549). **การศึกษาความสุภาพในการขอร้องและการปฏิเสธในการติดต่อธุรกิจทางจดหมายในภาษาไทยตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Liao, Choa-chih and, Bressnahan, Mary I. 1996. A contrastive pragmatic study on American English and Mandarin refusal strategies. *Language Sciences* 18: 703-727.
- Lii-Shih, Yu-hei E. 1994. What do “Yes” and “No” really mean in Chinese? In James E. Alatis. Georgetown University Round Table on Language and Linguistics 1994. Washington. D.C.: Georgetown University Press.
- Panpothong, Natthaporn. 1999. Thai Ways of Saying “no” to a Request. Paper Presented At the International Symposium on Linguistic Politeness, December 7-9. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Searle, John R. 1969. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. London: Cambridge Alden & University Press.
- Searle, John R. 1975. “Indirect Speech Acts”. *Syntax and Semantics*, ed by Cole and Morgan, 59-82. New York: Academic Press.
- Shi Jing-ling, Li Shu-lan. Politeness Strategies of Invitation Refusals by Chinese University Students. *Journal of Hunan University (Social Sciences)* 2002; Vol.16, No.2 :86-89. (In Chinese)
- Wang Jing. (2012). A Contrastive Study of the Theory and a Demonstration of the Refusal Strategies of Chinese and Japanese Language in Action. *Japanese Language Study and Research* 5(162):71-77. (In Chinese)
- Widjaja, Christina S. (1997). A study of Date Refusal; Taiwanese Females VS American Females. *University of Hawaii Working Papers in ESL* 15: 1-13.

Wierzbicka (1991.2003.) *Cross-Cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction*.

Berlin-New York: Mouton de Gruyter. อ้างถึงใน Prykarpatska (2008.) *Revista*

Alicantina de Estudios Ingleses 21(2008): 87-102.



ภาคผนวก



แบบสอบถามชุดที่ 1

แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้สำหรับผู้พูดที่จะต้องปฏิเสธผู้ขอร้องในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมมติขึ้น โดยผู้ขอร้องมีสถานภาพต่างกัน ได้แก่ อาจารย์ เพื่อนร่วมชั้นเรียน และรุ่นน้อง

คำชี้แจง กรุณาพิจารณาสถานการณ์ต่อไปนี้แล้วแสดงความคิดเห็น โดยทำเครื่องหมาย✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

สถานการณ์	สถานภาพผู้ขอร้อง	ระดับของการปฏิเสธ			เหตุผล (ถ้ามี)
		ยาก	ปานกลาง	ง่าย	
1. ขอยืมปากกา 1 ด้ามและกระดาษเปล่า 2-3 แผ่น เพื่อจดงานบางอย่าง ท่านจะปฏิเสธผู้ขอร้อง ท่านคิดว่าสถานการณ์นี้ปฏิเสธยากหรือง่าย อยู่ในระดับใด	อาจารย์				
	เพื่อนร่วมชั้นเรียน				
	รุ่นน้อง				
2. ขอให้ท่านอยู่ต่อเพื่อช่วยพิมพ์งานเอกสารหลังจากเลิกเรียนแล้ว ท่านจะตอบปฏิเสธผู้ขอร้อง ท่านคิดว่าสถานการณ์นี้ปฏิเสธยากหรือง่าย อยู่ในระดับใด	อาจารย์				
	เพื่อนร่วมชั้นเรียน				
	รุ่นน้อง				
3. ขอให้ท่านช่วยทำงานบางอย่าง เช่น ช่วยย้ายบ้านหรือเปลี่ยนงานให้เสร็จในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดของท่าน ท่านคิดว่าสถานการณ์นี้ปฏิเสธยากหรือง่าย อยู่ในระดับใด	อาจารย์				
	เพื่อนร่วมชั้นเรียน				
	รุ่นน้อง				
4. ขอยืมเงินหรือของมีค่าของท่านเช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก กล้องดิจิทัล เพื่อทำธุระส่วนตัวของเขานานหลายวัน ท่านคิดว่าสถานการณ์นี้ปฏิเสธยากหรือง่าย อยู่ในระดับใด	อาจารย์				
	เพื่อนร่วมชั้นเรียน				
	รุ่นน้อง				

调查问卷一

这份调查问卷旨在调查说话者在不同虚拟情景中拒绝别人请求的行为，请求者的身份各异，包括老师、同班同学以及学弟学妹。

备注：请您按照如下给定场景考虑，在相应的空格里打“√”以表达您最贴切的看法。

场景	请求者身份	拒绝的难易度			原因 (若有)
		很难	一般	容易	
1. 若向您借一支笔和几张白纸用来记录东西，您要拒绝请求者，您认为在这种情况下要拒绝对方的难易程度如何？	老师				
	同班同学				
	学弟学妹				
2. 若请您课后留下来帮忙打字输入文件，您要拒绝请求者，您认为在这种情况下要拒绝对方困难的难易程度如何？	老师				
	同班同学				
	学弟学妹				
3. 若请您帮忙做某件事情，如在您周末休息时间里帮搬家或翻译文件，您认为在这种情况下要拒绝对方困难的难易程度如何？	老师				
	同班同学				
	学弟学妹				
4. 若向您借钱或借贵重物品，比如笔记本电脑或摄像机，由他个人用几天，您认为在这种情况下要拒绝对方困难的难易程度如何？	老师				
	同班同学				
	学弟学妹				

答卷者性别： -----

แบบสอบถามชุดที่ 2

กลวิธีการปฏิเสธของนักศึกษาไทย

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการปฏิเสธระหว่างนักศึกษาจีนกับนักศึกษาไทย ผู้วิจัยเป็นนิสิตปริญญาโทสาขาวิชาภาษาไทย หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม. ภาษาไทย) คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถานการณ์ทั้งหมดในแบบสอบถามนี้เป็นสถานการณ์สมมติโดยอ้างอิงจากสถานการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อการวิจัยทางด้านภาษาเท่านั้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ท่านได้กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้

เทวินทร์ แซ่แต้

คำชี้แจง ในชีวิตประจำวัน เราต่างมีความจำเป็นที่จะต้องปฏิเสธการขอร้องของผู้อื่น แบบสอบถามต่อไปนี้เป็นสถานการณ์ต่างๆที่คุณจำเป็นต้องตอบปฏิเสธอาจารย์ เพื่อนและรุ่นน้องที่สนิทคุ้นเคยกัน กรุณาตอบแบบสอบถามต่อไปนี้อย่างตรงกับความเห็นของท่าน โดยนึกถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

อายุของท่าน: _____ เพศ: _____ วิชาเอก: _____ คณะ: _____

สถานการณ์ที่ 1

อาจารย์ซื้อบ้านใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายของจากบ้านหลังเก่ามาที่บ้านหลังใหม่ อาจารย์จึงขอให้คุณไปช่วยย้ายบ้านในวันเสาร์และวันอาทิตย์ แต่คุณไม่ว่าง คุณจะตอบปฏิเสธอาจารย์อย่างไร

อาจารย์: วันเสาร์ วันอาทิตย์นี้พอว่างไหม ครูต้องย้ายบ้าน ครูอยากให้เราช่วยย้ายบ้าน
หน่อยได้ไหมครับ/คะ

นักศึกษา: _____

สถานการณ์ที่ 2

เพื่อนร่วมชั้นเรียนของคุณจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ เพื่อนของคุณจึงขอความช่วยเหลือคุณให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งคุณไม่ว่าง คุณจะตอบปฏิเสธเพื่อนอย่างไร

เพื่อน : วันเสาร์วันอาทิตย์นี้ เธอว่างไหม พอดีว่าเราจะย้ายหอพักไปอยู่ใกล้ ๆ

กับมหาวิทยาลัย เธอมาช่วยเราหน่อยได้ไหมครับ/คะ

คุณ: _____

สถานการณ์ที่ 3

รุ่นน้องในสาขาวิชาของคุณจะย้ายหอพักใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องย้ายจากหอพักเก่าไปที่หอพักใหม่ รุ่นน้องของคุณจึงขอความช่วยเหลือคุณให้มาช่วยย้ายหอพักในวันเสาร์และวันอาทิตย์ แต่คุณไม่ว่าง คุณจะตอบปฏิเสธเพื่อนรุ่นน้องอย่างไร

เพื่อนรุ่นน้อง : พี่ครับ/คะ วันเสาร์และวันอาทิตย์นี้ พี่พอว่างบ้างไหม พอดีว่าน้องจะย้ายหอพักไปอยู่ใกล้ ๆ กับมหาวิทยาลัย น้องขอแรงพี่มาช่วยเราหน่อยได้ไหม

คุณ: _____

สถานการณ์ที่ 4

อาจารย์ของคุณมาขอยืมเงินคุณจำนวน 5,000 บาท และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน คุณมีเงินเพียงพอที่จะให้ยืม แต่คุณไม่อยากจะให้ยืม คุณจะตอบปฏิเสธอาจารย์ของคุณอย่างไร

อาจารย์ : ครูขอยืมเงินเธอ 5,000 บาทได้ไหม พอดีเงินเดือนของครูยังไม่ออก ครูไม่มีเงินไปหาหมอเดี๋ยวครูจะเอาเงินเดือนมาคืนเธอทันที ภายในเดือนนี้แหละ

คุณ : _____

สถานการณ์ที่ 5

เพื่อนร่วมชั้นเรียนของคุณมาขอยืมเงินของคุณจำนวน 5,000 บาท โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน แม้ว่าคุณจะมีเงินเพียงพอที่จะให้ยืม แต่คุณไม่อยากจะยืมเงิน คุณจะตอบปฏิเสธเพื่อนของคุณอย่างไร

เพื่อน : เราขอยืมเงินเธอ 5,000 บาทได้ไหม พอดีเงินของเราพอยังไม่ส่งมาให้ เราต้องนำไปหาหมอเดี๋ยวพอเราส่งมาให้เราจะรับนำเงินมาคืนเธอทันที ภายในเดือนนี้แหละ

คุณ : _____

สถานการณ์ที่ 6

เพื่อนรุ่นน้องนักศึกษาของคุณมาขอยืมเงินของคุณจำนวน 5,000 บาท โดยให้เหตุผลว่าที่บ้านยังไม่ได้ส่งเงินค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาให้ จึงไม่มีเงินใช้จ่าย และรับปากว่าจะคืนเงินให้ภายใน 1 เดือน แม้ว่าคุณจะมีเงินเพียงพอที่จะให้ยืม แต่คุณไม่อยากจะยืมเงิน คุณจะตอบปฏิเสธรุ่นน้องของคุณอย่างไร

รุ่นน้อง : เราขอยืมเงินพี่ 5,000 บาทได้ไหม พอดีเงินของเราพอยังไม่ส่งมาให้ เราต้องไปหาหมอเดี๋ยวพอเราส่งมาให้เราจะรับนำเงินมาคืนพี่ทันที ภายในเดือนนี้แหละ

คุณ : _____

สถานการณ์ที่ 7

อาจารย์ของคุณบอกว่าต้องการให้คุณช่วยพิมพ์งานให้อาจารย์ ซึ่งพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์จะต้องส่งงาน แต่อาจารย์ท่านนี้ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้คุณช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่คุณต้องรีบกลับบ้าน คุณจะตอบปฏิเสธอาจารย์อย่างไร

อาจารย์ : วันนี้ช่วงเย็นครูขอความช่วยเหลือหน่อยได้ไหมครับ/คะ พอดีว่าครูพิมพ์งานไม่ทันแต่ต้องส่งงานพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้าย เธอช่วยครูหน่อยได้ไหมครับ/คะ

คุณ : _____

สถานการณ์ที่ 8

เพื่อนร่วมชั้นเรียนของคุณบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่เพื่อนร่วมชั้นเรียนคนนี้ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้คุณช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลา แต่คุณต้องรีบกลับบ้าน คุณจะตอบปฏิเสธเพื่อนอย่างไร

เพื่อน : วันนี้ช่วงเย็นเราขอความช่วยเหลือเธอหน่อยได้ไหมครับ/คะ พอดีว่าเราพิมพ์งานไม่ทัน แต่ต้องส่งงานพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้าย เธอช่วยเราหน่อยได้ไหมครับ/คะ

คุณ : _____

สถานการณ์ที่ 9

รุ่นน้องที่เรียนสาขาเดียวกับคุณบอกว่าต้องส่งรายงานให้อาจารย์วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นวันสุดท้ายที่อาจารย์สั่งให้ส่งงาน แต่รุ่นน้องคนนี้ยังทำไม่เสร็จ จึงขอให้คุณช่วยอยู่พิมพ์งานหลังเลิกเรียน เพื่อให้งานเสร็จและส่งได้ทันเวลาแต่คุณต้องรีบกลับบ้าน คุณจะตอบปฏิเสธรุ่นน้องอย่างไร

รุ่นน้อง : พี่ครับ/คะ วันนี้ช่วงเย็นน้องขอความช่วยเหลือพี่หน่อยได้ไหมครับ/คะ พอดีว่าน้องพิมพ์งานไม่ทัน แต่ต้องส่งงานพรุ่งนี้เป็นวันสุดท้าย พี่ช่วยน้องหน่อยได้ไหมครับ/คะ

คุณ : _____

中国大学生拒绝策略调查问卷二

这份调查问卷旨在用于对比研究中泰大学生之间的拒绝言语策略，研究者系泰国诗纳卡琳威洛大学人文学院泰语与东语系研究生，就读泰语语言学专业，调查问卷中的场景都源于现实生活情景，仅用于本次语言研究。

非常感谢您抽出宝贵的时间来帮助填写调查问卷，这对我的研究将带来非常有用的语料。

郑武尧

备注：在日常交往中，我们每个人都有需要拒绝别人请求的时候，这份调查问卷的各个情景为您需要分别拒绝您熟悉的老师、同学、学弟学妹，请您设想所发生的场景，按照您的真实想法回答调查问卷。

您的年龄：_____ 性别：_____ 院系：_____ 专业：_____

情景1:

老师在大学附近买了一套新房，近日需要从老房搬东西到新房，所以老师请你在这个周六、周日两天帮忙搬家，但是你没有时间，你将如何拒绝老师呢？

老师：这个周六周日你有空吗？我准备要搬家到新房住，你来帮我搬家，可以吗？

你：_____

情景2:

你的同班同学要搬到大学附近的新宿舍，他需要从旧宿舍搬东西到新宿舍，所以你的同班同学请你在这个周六、周日帮搬家，但是你没有时间，你将如何拒绝同学呢？

同学：这个周六周日你有空吗？我准备搬到大学附近的宿舍住，你能来帮我搬家吗？

你：_____

情景3:

你同专业的学弟/学妹要搬到大附近的新宿舍，他/她需要从旧宿舍搬东西到新宿舍，所以你的学弟/学妹请你在这个周六、周日帮搬家，但是你没有时间，你将如何拒绝学弟/学妹呢？

学弟/学妹：学长/学姐，这个周六周日你有空吗？我想搬到大学附近的宿舍住，你能来帮我搬家吗？

你：_____

情景4:

你的老师来向你借1000块钱，并且承诺一个月内还钱给你，虽然你有足够的钱可以借给他/她，但你不愿借钱给他/她，你将怎么拒绝这位老师呢？

老师：我可以借你1000块吗？刚好我还没有发工资，我正缺钱去看病呢，等我的工资发了，我一定在这个月内还钱给你，好吗？

你：_____

情景5:

你的同班同学来向你借1000块钱，说出的理由是上个月家里还没有寄钱来，没有生活费了，并且承诺一个月内还钱给你，虽然你有足够的钱可以借给他/她，但你不愿借钱给他/她，你将怎么拒绝这位同学呢？

同学：我可以借你1000块吗？刚好我的钱我爸爸还没有寄来，我正缺钱去看病呢，等我爸爸寄钱来后，我一定在这个月内还钱给你，好吗？

你：_____

情景6:

你同专业的学弟/学妹来向你借1000块钱，说出的理由是上个月家里还没有寄钱来，没有生活费了，并且承诺一个月内还钱给你，虽然你有足够的钱可以借给他/她，但你不愿借钱给他/她，你将怎么拒绝这位学弟/学妹呢？

学弟/学妹：我可以借你1000块吗？刚好我的钱我爸爸还没有寄来，我正缺钱去看病呢，等我爸爸寄钱来后，我一定在这个月内还钱给你，好吗？

你：_____

情景7:

你的老师对你说，他/她需要你帮忙打文件，因为明天就是交稿截止日期了。但老师还没有做完，想让你在下课后帮忙打字，以便能赶在明天按时交稿，但是你要急着回家，你将如何拒绝老师呢？

老师：今天傍晚我想请你帮我一个忙可以吗？因为我来不及打文件，但我必须在明天最后一天交稿，你可以帮帮我吗？

你：_____

情景8:

你的同班同学对你说，他/她必须给老师交学期论文，明天就是截止日期了。但他/她还没有做完，想让你在下课后帮忙打论文，以便能赶在明天交给老师，但是你要急着回家，你将如何拒绝同学呢？

同学：今天傍晚我可以请你帮我一个忙吗？因为我来不及打论文，但我必须在明天最后一天交论文，你可以帮帮我吗？

你：_____

情景9:

你同专业的学弟/学妹对你说，他/她必须给老师交学期论文，明天就是截止日期了。但他/她还没有做完，想让你在下课后帮忙打论文，以便能赶在明天交给老师，但是你要急着回家，你将如何拒绝学弟/学妹呢？

学弟/学妹：学长/学姐，今天傍晚我可以请你帮我一个忙吗？因为我来不及打论文，但我必须在明天最后一天交论文，你可以帮帮我吗？

你： _____



ประวัติย่อผู้วิจัย



ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล

นาย Zheng Wuyao

เกิดวันที่

5 กุมภาพันธ์ 2528

สถานที่เกิด

มณฑล กวางสี ประเทศจีน

ประวัติการศึกษา

พ.ศ 2551

สาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ
จาก มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี ประเทศจีน

พ.ศ 2556

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

